

KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM DÜZEYLERİ:

UŞAK İLİ ÖRNEĞİ

Bu tez BAP birimi tarafından desteklenmiştir

Elvan DÜRBİN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ

Uşak

Temmuz 2012

**KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM DÜZEYLERİ:
UŞAK İLİ ÖRNEĞİ**

Elvan DÜRBİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz 2012

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM DÜZEYLERİ: UŞAK İLİ ÖRNEĞİ

Elvan DÜRBİN

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2012

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ

Toplumunu oluşturan bireyler karar alma süreçlerine katıldıkça demokratik sistemin meşruluğu artmaktadır. Bu noktada, demokratik sistemi sürdürmede dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların siyasal karar alma mekanizmalarındaki eksik temsili önemli bir sorundur.

Günümüzde hukuki açıdan kadın ve erkek arasındaki eşitlik sağlanmış olmakla birlikte, cinsiyet eşitsizliği toplumsal yaşamın her alanında devam etmektedir. Örneğin kadınlar siyasal alanda geri plana itilmişlerdir. Kadınların siyasal alanda eksik temsil edilmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenler ülkeden ülkeye değişkenlik gösterse de her toplumda kadınlar, erkeklere oranla dezavantajlı konumlarını sürdürmektedirler.

Bu çalışmanın temel amacı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden yola çıkarak, kadınların siyasete olan ilgilerini ve katılım düzeylerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda Uşak ilinde kadınların siyasete katılım düzeylerini ölçmek için 400 kadın üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Ayrıca Uşak ilinde toplumsal ve siyasal alanda öne çıkmış 21 kadınla görüşme yapılmıştır. Elde edilen veriler çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmada, kadınların siyasal yaşama ilgileri ve katılım düzeyleri yapılan alan araştırmasından elde edilen verilerle görünür

kılınmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, kadınların katılım düzeylerinin ülkemizdeki genel eğilimden farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Bu yüksek lisans tezi Uşak Üniversitesi BAP birimi tarafından proje olarak desteklenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Siyaset, Siyasal Katılım, Temsil, Kadın, Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet, Kadınların Siyasal Yaşama Katılımı*

ABSTRACT**THE INTEREST AND PARTICIPATION LEVEL OF WOMEN IN
POLITICS:
EXAMPLE OF UŞAK****Elvan DÜRBİN****Department of Public Administration****Uşak Üniversitesi İktisadi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2012****Danışman: Assist. Prof. Hasan Hüseyin AKKAŞ**

The legitimacy of the democratic system goes up as the individuals of a society participates in the decision-making processes. In this point, the inadequate representation of women, constituting the half population of the world, in the political decision mechanisms is a crucial problem.

Though equality between men and women today is established legally, the gender inequality still persists in all aspects of social life. For example, women have been driven back in political area, for which the reasons are various. This causes, it changes among the countries however, women in all communities have had disadvantageous positions.

The very aim of this study is to show the interest and participation level of women in politics through gender inequality. To this end, 400 women in Uşak were given questionnaires to measure the participation level of women in politics. Besides, 21 women in Uşak, who are on the forefront socially and politically, were interviewed. The data obtained has been evaluated within the framework of the study. In the study, I have tried to make the interest and participation of women in politics concrete through the data I have obtained in the field research. In conclusion,

it has been seen that the participation level of women in politics is not different from the general tendency all over the country.

The master of science thesis has been supported by the BAP unit of Uşak Universty.

Key Words: *Politics, Participation in Politics, Representation, Women, Sex, Gender, the Participation of Women in Politics*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Elvan DÜRBİN'in "Kadınların Siyasete İlgileri ve Katılım Düzeyleri: Uşak İli Örneği" başlıklı tezi 16/07/2012 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin AKKAŞ
Üye :Prof. Dr. M. Faysal GÖKALP
Üye :Yrd. Doç.Dr. Osman TEKİR

Enstitü Müdür Vekili

Yrd.Doç. Dr. Erol DURAN

ÖNSÖZ

Tezimin başından sonuna kadar, bilgi ve deneyimleri ile çalışmamın her aşamasında desteğini ve yardımını esirgemeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKKAŞ'a sonsuz teşekkür ederim.

Anketin yapılış aşamasında ve anketin analizi sırasında bana her türlü katkıyı sunarak yardımını esirgemeyen Yrd.Doç.Dr. Nezih TAYYAR'a ,

Tezin fikir olarak kafamda oluşmasında bana ışık tutan, şu anda ismini sayamayacağım bu alanda çalışma yapmış çeşitli üniversitelerde ki hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her döneminde yanımda olan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen ve tüm çalışmalarımda beni yüreklendirip emek veren sevgili babama, anneme ve ablam Elif DÜRBİN'e

Tezimi hazırlarken her zaman yanımda olarak yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım; Zakire Bayraktar DÜZGÜN, Merve ÇAKIR ve Fatih GÜNGÖR' e,

Anketime cevap vererek araştırmama katkıda bulunan tüm kadınlara, teşekkürü bir borç bilirim.

Elvan DÜRBİN

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel bilgiler

Adı Soyadı : Elvan DÜRBİN
 Doğum Tarihi/Yer : 05.11.1985 / Uşak
 Lisans Öğrenimi : 2004-2008 / Afyon Kocatepe Üniversitesi,
 Uşak İ.İ.B.F, Kamu Yönetimi
 Yabancı Dil : İngilizce
 Bilgisayar : Windows NT, Microsoft Ofis; Excel, Word,
 Power Point, SPSS

Bilimsel Faaliyetler

18-20.04.2012 VIII. Ulusal Kamu Yönetimi ve Kamu Yönetimi
 Öğrencileri Kongresi “*AB’nin Geleceği ve Türkiye*”
 18.04.2012-21.06.2012 “*Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı*”
 Nisan 2012 Akademik Analiz Yıl:1 Sayı:3 “*ABD’nin Siyasi
 Sistemi*”
 10.03.2012 Politika Dergisi “*Türk demokrasi hayatına vurulan bir
 darbe: 12 Mart Muhtırası*”
 05.03.2012 Politika Dergisi “*Kadının Özgürleşme Mücadelesi*”
 Şubat 2012 Akademik Analiz Yıl:1 Sayı:1
 “*AB tarihsel sürecinde AB Türkiye İlişkilerine Bir
 Bakış*”
 09-21.09.2011 TÜBİTAK-Adnan Menderes Üniversitesi
 “*İyi Yönetişim Yaz Okulu*”
 28-30.04.2011 II. Siyasal ve Sosyal Bilimler Ulusal Öğrenci Kongresi
 “*Türk Kamu Yönetiminde Etik*”
 12-14.05.2011 VIII. Ulusal Kamu Yönetimi ve Kamu Yönetimi
 Öğrencileri Kongresi
 “*Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanma*”

İş deneyimi

2011 - Uşak Üniversitesi ABAUM - FARABI

2005 - 2008 STK

2007 - TÜİK

2005 - TBMM

İletişim adresi

e-posta adresi: elvandurbin@hotmail.com

KISATMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANOVA	Analysis of Variance
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadının Her Türlü Ayrımcılığı Önleme Sözleşmesi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DTP	Demokratik Toplum Partisi
GAP	Güney Doğu Anadolu Projesi
EĞİTİMSEN	Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IPU	Inter-Parliamentary Union
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme Derneği
KAGİDER	Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi
SHP	Sosyal Demokrat Halk Partisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
SPSS	Statistical Package For Social Sciences
TÜSİAD	Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

UCLG	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurulu

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI.....	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZGEÇMİŞ	vii
KISALTMALAR	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xv
GİRİŞ	1

1.BÖLÜM: SİYASAL KATILIM VE TOPLUMSAL CİNSİYET

1.1.SİYASAL KATILIM.....	4
1.1.1. Tanım	4
1.1.2. Siyasal Katılımın Nedenleri	5
1.1.1. Siyasal Katılım Düzeyi.....	6
1.2. SİYASAL KATILIMA ETKİ EDEN FAKTÖRLER.....	8
1.1.1. Sosyo Ekonomik Faktörler.....	8
1.1.1.1. Cinsiyet.....	8
1.1.1.2 Yaş.....	8
1.1.1.3 Eğitim	10
1.1.1.4 Meslek ve Statü	10

1.1.1.5 Gelir	11
1.1.1.6 Aile	11
1.1.1.7 Kitle İletişim Araçları	12
1.1.1.8 Örgüt Üyeliği	12
1.1.2 Psikolojik Faktörler	13
1.3.TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI	15
1.4.TOPLUMSAL YAŞAMDA KADIN	20
1.4.1. Tarihsel Süreç İçinde Kadın Haklarının Gelişimi	20
1.4.2. Günümüzde Toplumsal Yaklaşımlar Kadının Konumu	27
1.4.2.1.Günümüzde Kadın ve Şiddet	27
1.4.2.2.Günümüzde Kadın ve Eğitim	29
1.4.2.3.Çalışma Yaşamında Kadın	31
1.4.2.4. Karar Organlarında Kadın	34
2. BÖLÜM: KADINLARIN SİYASETE KATILIMI	
2.1.TARİHSEL SÜREÇTE KADINLARIN SİYASETE KATILIMI	36
2.2.KADINLARIN SİYASETE KATILIMININ DEMOKRASİ AÇISINDAN ÖNEMİ	41
2.3.DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE SİYASAL YAŞAMDA KADIN	42
2.1.1. Kadınların Siyasete Katılım Biçimleri	44
2.1.2. Siyasette Kadın Algısı	45
2.1.3. Siyasi Partilerin Kadın Algısı	47
2.4. YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİ	49
2.5.KADINLARIN SİYASETE KATILIMININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER	51
2.5.1.Toplumsal Engeller	52
2.5.2.Ekonomik Engeller	54

2.5.3.Siyasi Engeller	54
2.6.KADINLARIN SİYASETE KATILIMIN ARTIRMAYA YÖNELİK ÇABALAR.....	56

3. BÖLÜM: KADINLARIN SİYASAL KATILIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ.....	61
3.1.1.Araştırmanın Amacı	61
3.1.2.Araştırmanın Yöntemi.....	61
3.1.3.Araştırmanın Modeli	61
3.1.4.Araştırma Grubu.....	62
3.1.5.Verilerin Toplanması.....	62
3.1.6.Verilerin Analizi ve Kullanılan Yöntemler	64
3.2.ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI	64
3.2.1.Araştırma Örneklemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	64
3.2.2.Anket Sorularının Güvenirlilik Analizi Sonuçları	66
3.2.3.Anket Sorularının Faktör Analizi Sonuçları.....	68
3.2.4.Frekans Tablolarına Göre Bulgular ve Yorumlar.....	78
3.2.5.Araştırmaya İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)'ya İlişkin Bulgular ve Yorumlar	95
3.2.6.Araştırmaya İlişkin Korelasyon ve Regresyon Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	104
3.3.GÖRÜŞME FORMUNA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLARI	111
3.3.1.Görüşme Yapılan Kadınların Özellikleri	111
3.3.2.Katılımcıların Siyasal Geçmişlerine Yönelik Görüşleri.....	113
3.3.3.Katılımcıların Siyaset ve Kadın İlişkileri Üzerine Görüşleri	115

3.3.4.Katılımcıların Kadının Toplumsal Konumu Üzerine Görüşleri.....	119
--	-----

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	123
-----------------------------	-----

KAYNAKÇA.....	127
---------------	-----

EK1	139
-----------	-----

EK2	143
-----------	-----

EK3	151
-----------	-----

TABLOLAR

Tablo 1. 1. Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus	30
Tablo 1. 2. Dünyada Kadının İstihdamına İlişkin Veriler	33
Tablo 2. 1. Dünyada Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkının Kabul Edildiği Tarihler	40
Tablo 2.2. Dünyada Ulusal Parlamentoda Kadın Oranları (Bölgesel)	42
Tablo 2.3. Bazı Ülkelerin Parlamentolarında Kadın Oranları ve Sıralaması	43
Tablo 2.4. Türkiye’de Parlamentodaki Kadın Oranları	44
Tablo 2.5. Siyasi Partilerin Yönetimlerinde Kadınlar	49
Tablo 2.6. Dünya’da Kadınların Yerel Yönetimlerde Temsil Oranı	50
Tablo 2.7. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın-Erkek Temsil Oranları	51
Tablo 2.8. Dünya’da Kota Uygulayan Ülke Örnekleri	60
Tablo 3.1. Kadınların Sosyo -Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	65
Tablo 3.2. Alt Ölçeklere Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları	66
Tablo 3.3. Üyelik Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	70
Tablo 3.4. Katılım Beklentisi Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	71
Tablo 3.5. Özel İlgi Gruplarına Destek Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	71
Tablo 3.6. Kişisel Siyasal Hedefler Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	72
Tablo 3.7. Vatandaşlık Davranışları Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	73
Tablo 3.8. Başkaları ile Siyasal İletişim Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları ...	74
Tablo 3. 9. Siyasal Eğilim ve Tutum Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	75
Tablo 3. 10. Medya kullanımı alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları	76

Tablo 3.11. Güven Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	76
Tablo 3.12. Seçilmiş yetkililere karşı tutum alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları ..	77
Tablo 3.13. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Her Hangi Bir Kuruluşa Üyelik Durumları	79
Tablo 3.14. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Katılım Beklentisi	80
Tablo 3.15. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Özel İlgi Gruplarına Destekleri	81
Tablo 3.16. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Kişisel Siyasal Hedefleri	82
Tablo 3.17. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Vatandaşlık Davranışları	83
Tablo 3.18. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Başkaları ile Siyasal İletişimi	84
Tablo 3.19. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Düşünceyi İfade Etme Yolları	85
Tablo 3.20. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Eğilim ve Tutumları	87
Tablo 3.21. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Bilgi Düzeyleri	90
Tablo 3.22. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Olayları Takip Etmek İçin Kullandığı Medya Araçları ve Medyayı Takip Etme Oranları	92
Tablo 3.23. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasi Kurumlara Olan Güveni	93
Tablo 3.24. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Seçilmiş Yetkililere Karşı Tutumları	94
Tablo 3.25. Kadınların Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	97
Tablo 3.26. Kadınların Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi	101
Tablo 3.27. Üyelik ve Özel İlgi Gruplarına Destek ve Diğer Alt Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi	105
Tablo 3.28. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Katılım Beklentisi Arasındaki İlişki	106
Tablo 3.29. Kadınların Üyelik ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Kişisel Siyasal Hedefler Arasındaki İlişki	107
Tablo 3.30. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki	107
Tablo 3.31. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Başkaları İle Siyasal İletişim Arasındaki İlişki	108

Tablo 3.32. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Düşüncüyü İfade Etme Arasındaki İlişki	108
Tablo 3.33. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Eğilim Ve Tutum Arasındaki İlişki	109
Tablo 3.34. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Bilgi Arasındaki İlişki	109
Tablo 3.35. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Medya Kullanımı Arasındaki İlişki	110
Tablo 3.36. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Güven Arasındaki İlişki	110
Tablo 3.37. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Seçilmiş Yetkililere Karşı Tutumlar Arasındaki İlişki	111
Tablo. 3.38. Görüşmeye Katılan Kadınları Kişisel Özellikleri	113

GİRİŞ

Demokrasi 21. yüzyılda insanlığın talep ettiği bir sistemdir. Küreselleşme süreci tüm dünyada demokratikleşme çabalarını yaygınlaştırmakta ve demokrasinin değerleri giderek evrenselleşmektedir. Demokratikleşmeyi sadece otoriter toplumlar değil demokratik sistemle yönetilen toplumlar da talep etmektedirler. Günümüzde demokratik sistem kuramsal boyutta insan haklarına dayanmakta, sistemin sürdürülebilmesinde alınan kararlara toplumsal kesimlerin katılmalarının gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bir diğer ifadeyle ulus-devlete dayalı demokratik sistemin tek boyutlu temsil niteliği küreselleşme sürecinin etkisiyle çok boyutluluğa dönüşmekte, katılım araçları yaygınlaştıkça ve çeşitlendikçe demokratik sistem güçlenerek sürdürülmektedir. Dolayısıyla günümüzde demokratik sistemin en önemli unsurlarından birisi siyasal katılım olmaktadır. Siyasal katılım yoluyla vatandaşlar, siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını açıklamaktadırlar. Günümüzde demokrasinin toplumdaki gücü ve sürdürülebilirliği, kararların alınma sürecine toplumsal kesimlerin dahil edilmesiyle mümkündür.

Türkiye nüfusunun yarısını oluşturan kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılmaları ve temsil edilmeleri önem arz etmektedir. Demokrasinin değerlerinden biri eşitliktir. Kadının toplumsal yaşamın her alanına katılımı kadın-erkek eşitliğinin sağlanması açısından önemlidir. Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olma mücadelesi dünyada 19.yüzyılda başlamış ve günümüzde özellikle hukuki açıdan kadın-erkek eşitliğinin önemli ölçüde gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Ancak kadın ve erkek eşitliğini sağlayan hukuksal düzenlemeler kadınlar tarafından yeterince bilinmemekte veya kullanılamamaktadır.

Erkek egemen anlayış nedeniyle kadınlar uzun yıllar toplumsal yaşamın her alanında erkeklerle eşit haklara sahip olabilmek için mücadele etmişlerdir. Kadınların seçme ve seçilme haklarını elde etmiş olmaları niceliksel bir anlam

ifade etmektedir. Toplumda devam eden veya ettirilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar, toplumun her alanında dezavantajlı konuma sahip olmakta ve kendilerine verilen rollerinin dışında hareket etmeleri engellenmektedir.

Kadına toplum tarafından yüklenen roller kadının birçok alandan uzaklaşmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da siyasal alan erkek egemen bir karakter kazanmakta ve kadınlar kendileri için belirlenen alanda yaşamak zorunda kalarak, sosyal ve siyasal yaşamda engellerle karşılaşmaktadırlar.

Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye’de kadının statüsünü artırmak için reformlar yapılsa da toplumun geleneksel kültür ve değerleri nedeniyle kadının, toplumda eşit konumda olduğu söylenemez. Günümüz çağdaş batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye birçok batı ülkesinden önce kadının parlamentoda yer almasını sağlamıştır. Türkiye’de kadınlar, 1934’te seçme ve seçilme hakkına sahip olmuşlar ancak yaklaşık 80 yıldır, siyasi karar organlarında yok denecek kadar az oranda temsil edilmişlerdir. Kadınların siyasal yaşama katılmasının önünde yasal, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel nitelikli birçok engel bulunmaktadır. Kadınların siyasete katılımını engelleyen en önemli husus kadın ve erkeğe toplum tarafından biçilen roller ve oluşturulan kalıplardır. Bu roller toplumsal hayatta kadını eve bağımlı hale getirmekte ve siyasal yaşamdan uzaklaştırmaktadır.

Bu çalışma kadınların siyasete olan ilgilerini, katılım düzeylerini ve katılımlarını etkileyen faktörleri ortaya koymak ve Uşak ili örneğinde kadınların siyasete olan ilgileri ve katılım düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Ayrıca Uşak ili örneğinde siyasette ve toplumsal alanda öne çıkmış kadınların siyaset ve kadın ilişkisine yönelik düşüncelerini açıklamayı amaçlamıştır.

Bu tez üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde siyasal katılım olgusu, siyasal katılım düzeyleri ve siyasal katılımı belirleyen faktörlere ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca siyasal alanda kadının geri kalmışlığını daha iyi kavrayabilmemiz için kadının toplumsal yaşamdaki konumu incelenmiştir. Bu kapsamda tarihsel süreçte kadın haklarının gelişimi ve kadının bugünkü konumu değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde kadınların siyasete katılımı başlığı altında; dünya genelinde ve Türkiye’de tarihsel süreçte kadınların siyasete katılımı, kadınların siyasete katılmalarının demokrasi açısından önemi, kadınların siyasal yaşamda ki temsili, yerel yönetimlerde kadının temsili, kadınların siyasete katılımının önündeki engeller ve kadının siyasette katılımını artırmaya yönelik çabalar açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde nicel ve nitel olmak üzere saha çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın amacı, önemi, araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, verilerde kullanılacak yöntem, verilerin analizi ve araştırma sonuçları açıklanmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında, kadınların siyasal katılım düzeylerini ölçmeye yönelik, Uşak il merkezinde 400 kadın üzerinde anket uygulanmıştır. Ayrıca Uşak ilinde sivil toplum temsilcileri ve siyasal partilerin kadın kolları ile yerel düzeyde aktif siyasetle ilgilenen ve siyaset yapan 21 kadın ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.

Alan araştırmasında kadınların katılım düzeylerini ölçmeye yönelik değişik ölçeklerde 89 soruluk bir anket formu kullanılmıştır. Uşak ili örnekleminde 400 kadın tarafından yanıtlanan sorular SPSS programında analiz edilmiş ve şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Uşak’ta yaşayan kadınların siyasete katılım düzeyleri nelerdir?
2. Uşak’ta yaşayan kadınların siyasete katılım düzeyi ile gelir ve eğitim durumu arasında farklılık var mıdır?
3. Uşak’ta yaşayan kadınların her hangi bir örgüte üyeliği ile siyasal katılım düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Nitel alan çalışmasında hazırlanan 15 soruluk form siyasal ve toplumsal alanda öne çıkmış 21 kadına yöneltilmiştir. Görüşmede şu sorulara yanıt aranmıştır?

1. Katılımcıların profilleri nasıldır?
2. Katılımcıların kadının toplumsal konumu üzerine görüşleri nelerdir?
3. Katılımcıların siyaset ve kadın ilişkileri üzerine görüşleri nelerdir?
4. Katılımcıların siyasal geçmişleri nasıldır?

Sonuç ve değerlendirme bölümünde elde edilen veriler ile araştırmanın amaçları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL KATILIM VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Demokratik ülkelerde genelde yasalar karşısında kadın ve erkek büyük oranda eşit olmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumsal ve siyasal alanda önemli bir sorun olarak devam ettiği görülmektedir. Hemen hemen tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de bu eşitsizliğin en yoğun görüldüğü alanlardan biri, kadının siyasal karar alma mekanizmalarındaki yeridir. Kadınların siyasal alandaki yerinin daha iyi açıklanabilmesinde siyasal katılım, toplumsal cinsiyet ve toplumsal yaşamda kadının konumu önemlidir.

1.1. SİYASAL KATILIM

1.1.1.Tanım:

Siyasal katılım, siyasal sistemi sürdürmede önemli bir kavramdır. Siyaset bilimi literatürü incelendiğinde siyasal katılımı ilgili tanımları üç grupta toplamak mümkündür. Birincisi, bireylerin tutumlarını ve eğilimlerini içeren siyasal katılım (Daver, 1993,s.203; Kapani, 2010,s.144; Öztekin, 2007,s.229), bireylerin siyasal, ekonomik ve toplumsal kararlar karşısındaki davranışlarını nitelemektedir.

İkinci olarak siyasal katılım, bireylerin her hangi bir durum karşısındaki eylemlerini anlatır. Örneğin Tokgöz'e göre siyasal katılım; oy vermek, siyasal olayları izlemek veya bu olaylar karşısında belli bir tutum takınmak ve siyasal olayların içine karışmak suretiyle yapılan çok sayıdaki davranışsal faaliyetler olarak tanımlanır (Tokgöz,1979,s.14). Kalaycıoğlu'na göre ise siyasal katılım siyasal bir eylemdir. Siyasal katılım, kişinin kendi kendine yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda siyasal karar mevkiine gelecek olanları veya bu mevkileri elinde bulunduranları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetlerin bütünüdür (Kalaycıoğlu,1983,s.10).

Yaraman siyasal katılımı bireysel ve toplumsal eylem olarak iki gruba ayırmaktadır. Bireysel siyasal katılım oy verme davranışıyla ilişkili olup seçmenin tek başına yerine getirdiği bir eylem türüdür. Toplumsal siyasal katılım ise; siyasal partiye üye ya da siyasal kadroya aday olma biçiminde gerçekleşmektedir (Yaraman, 1999, s.11). Siyasal katılım burada kamusal alan etkinliği olarak değerlendirilmektedir.

Üçüncü olarak siyasal katılım karar alma sürecini etkileme biçimi olarak tanımlanır. Örneğin Nie ve Verba siyasal katılımı, bireylerin hükümet üyelerinin seçimi ve hükümet üyelerinin yaptıkları işleri, doğrudan veya dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemler olarak tanımlamaktadırlar (Nie,Verba, vd., 1989,s.1). Verba ve Nie yapılan eylemleri yasal eylemler olarak sınırlandırırken Weiner, ulusal ya da yerel, hükümetin herhangi bir düzeyindeki siyasal liderlerin kararlarını yasal ya da yasal olmayan yöntemler kullanarak etkilemeyi amaçlayan, sürekli ya da süreksiz, örgütlü veya örgütsüz olarak yapılan eylemleri siyasal katılım olarak tanımlamaktadır (Weiner,1971,s.164). Bir başka açıdan siyasal katılım, yerel veya ulusal düzeyde bireylerin kendi istekleri ve menfaatleri doğrultusunda, hükümet ve siyasal iktidarlar üzerinde etkili olması veya doğrudan siyasal sürece katılması faaliyeti olarak tanımlanmaktadır (Dursun,2008,s.243; Güldiken, 1996, s.31; Kışlalı,2003,s.219).

Kısaca demokrasinin temeli olarak nitelenen siyasal katılımı; seçimlerde oy kullanmaktan yönetimde görev almaya ve karar alma süreçlerini etkilemeye, seçim kampanyalarına katılmaya, siyasal tartışmalar içinde bulunmaya, tartışmalara ilgi göstermeye, siyasilerle ilişki kurma gibi bireylerin değişik biçimlerde davranışsal ve eylemsel etkinlikleri olarak tanımlamak mümkündür (Çukurçayır,2006,s.43; Talaslı,1996,s.15).

1.1.2. Siyasal Katılımın Nedenleri:

Bireyler çeşitli nedenlerle siyasete katılmaktadırlar. Örneğin Nie, Verba demokratik koşulların var olduğu ortamda, bireylerin kendi yaşamını etkileyen kararlara katılmasının, kendisine olan saygınlığını artırdığına dikkati çekmişlerdir (Nie ve Verba,1989,s.4-5). Bireyler kendi çıkarlarını korumak, arkadaş edinmek, dayanışmak, yardımlaşmak, dünyayı anlamak, çeşitli psikolojik tatminsizlikleri

ikame etmek, toplumda kendine yer edinmek ve yabancılaşmamak için siyasete katılmaktadırlar (Yücekök,1987,s.28). Ayrıca bireyler siyasal hedeflerini yaşama geçirmeyi, toplumsal sorunları çözmeyi ve değerleri adına topluma hizmet etmeyi olanaklı kılan siyasal sisteme katılmakla siyasal süreçlere bağlılıklarını sürdürmektedirler (Talaslı,1996,s.24).

Özbudun, bireylerin siyasete dört farklı biçimde katıldıklarını belirtmektedir. Bunlar (1975,s.4); kişisel bağlılık, dayanışma, çıkar ve yurttaşlık duygusudur. Kişisel bağlılığa dayanan katılma daha çok geleneksel toplumlarda görülen, bireylerin geleneksel liderlerine bağlılıklarına dayanan katılma biçimidir. Dayanışmadan doğan siyasal katılmada birey; mensup olduğu sosyal gruba (köy, etnik veya dinsel cemaat, sosyal sınıf) olan bağlılığını göstermek üzere, o grubun çoğunluğu yönünde katılma eylemine girişmesidir. Çıkara dayanan siyasal katılmada bireyler, menfaatlerine göre katılmada bulunmaktadır. Yurttaşlık duygusuna dayanan siyasal katılma, bireyin kendi vicdani yükümlülük duygusundan ve görev hissinden doğan katılmadır.

Öztekin (2007,s.236-237), genellikle beş güdünün insanları, siyasete katılmaya ittiğini söylemektedir. Birincisinde insanlar bireysel ve örgütsel çıkarlarını korumak, kendisine ve çevresine menfaat sağlamak, çevresini, toplumunu, ülkesini ve dünyayı daha iyi tanıyıp siyasal ve toplumsal olaylar arasında bağ kurabilmek için siyasete ilgi gösterip katılmaktadırlar. İkincisinde insanlar yeni arkadaşlar edinmek için siyasete katılmaktadırlar. Üçüncüsünde bireyler kendilerini psikolojik olarak tatmin etmek için siyasete katılmaktadırlar. Dördüncüsünde bireyler siyasetle ilgilenerek siyasal bilgisini geliştirip zamanla toplum içinde yer edinerek belli pozisyonlara gelebilmek amacıyla siyasete katılmaktadırlar. Son olarak da bireylerin kendilerine ve çevrelerine yabancılaşmamak için çeşitli düzeylerde siyasete katıldıkları söylenebilir.

1.1.3. Siyasal Katılım Düzeyi:

Bireyler farklı düzeylerde ve değişik biçimlerde siyasete katılmaktadırlar. Bazı bireyler siyasal sistemi olduğu gibi kabul ederler, bazıları ise siyasal sistemin değişmesi için çaba harcarlar. Kimileri de sadece seçim zamanında oy

kullanmaktadırlar (Daver, 1993, s,203). Ancak bireyler siyasal yaşamın parçası oldukları için az ya da çok siyasal katılımında buldukları söylenebilir.

Dahl, siyasal katılımın dört boyutundan bahsetmektedir. Bunlar; ilgi, önemseme, bilgi ve eylemdir. İlgi; siyasal olayları takip etmeyi, önemseme; siyasal olaylara önem vermeyi, bilgi; olaylar hakkında bilgi sahibi olmayı, eylem ise siyasal olaylara aktif olarak katılmayı ifade eder (Dahl,1976,s.56-57). Baykal bu konuda üçlü bir sınıflamaya gitmiştir. Bunlar: Siyasal olayları izleme, siyasal olaylar hakkında tavır takınma ve siyasal olayların içine karışmadır. Siyasal olayları izleme; gazete-dergi okumayı, radyo dinlemeyi kapsamaktadır. Tavır takınma; siyasal olaylar karşısında tutum almayı, siyasal olayların içine karışma ise; gösterilere, mitinglere vb. katılmayı ifade etmektedir (Baykal,1970,s.33).

Turan çalışmada siyasal katılım konusunda klasikler arasında yer alan Verba ve Nie'nin Amerika'da yapmış oldukları araştırmalara değinmiştir. Araştırmada bireylerin, siyasal yaşama altı düzeyde katıldıkları tespit edilmiştir. Bunlar; siyasal sürece hiç katılmayanlar; bireyler siyasetle hemen hemen hiç ilgilenmemekte, seçimlerde oy kullanmaktan bile kaçınmaktadırlar. Salt oy kullananlar; büyük bir çoğunluk için siyasal katılım sadece seçimden seçime oy kullanmak olarak algılanmaktadır. Kişisel sınırlı katılımcılar; bazı kimseler oylarını kullanmanın yanında, kişisel sorunlarını çözmek için özellikle devlet memurlarıyla ilişkide bulunmaktadırlar. Topluluk düzeyinde katılımcılar; bazı vatandaşlar çevresel ya da belirli toplumsal sorunların çözümü için bazen bireysel olarak fakat genellikle örgütler, gruplar aracılığıyla siyasal süreci etkilemeye çalışmaktadırlar. Bazı vatandaşlar seçim kampanyalarına katılmakta iken kimileri de siyasal partilerde görev almaktadırlar. (Verba ve Nie, 1972'den akt.;Turan, 1977,s.74).

Bir başka sınıflamayı da Milbrath yapmıştır. Milbrath'a göre siyasal katılıma konu olan eylemler zorluk sırasına göre şu şekilde sıralanabilir: İzleyici faaliyetleri; seçimlere katılma, oy kullanma, siyasal süreci takip etme (amblem, poster, rozet, şarkı) gibi araçlarla bir görüşe, bir partiye ya da adaya olan desteğini açıkça belirtmektir. Geçiş faaliyetleri; siyasal toplantı, miting, konser gibi gösterilere katılma, bir partiye ya da adaya para yardımında bulunma, siyasal lider ya da bürokratlarla temasa geçme olarak sıralanabilir. Gladyatör faaliyetleri; kamuya veya siyasal partiye ait bir mevkide çalışma, siyasal bir partiye üye olma,

aktif görevlere aday olma, parti toplantılarına katılma, seçim kampanyalarında bulunma olarak sıralanmaktadır (Milbrath,1965,s.18).

Siyasal katılımın biçimleri konusunda siyaset bilimciler tarafından değişik sınıflandırmalar yapılmıştır. Milbrath siyasal faaliyetleri aktif ve pasif olmak üzere iki sınıfa ayırır: Aktif faaliyetler; seçimlerde oy kullanma, parasal yardım, itaatsizlik, sisteme bağlılığı gösteren faaliyetler, sisteme karşı hoşnutsuzluğu gösteren protesto ve gösteri faaliyetleridir. Pasif katılım ise askere gitme, vergi ödeme ve siyasete ilgi göstermeme (kayıtsızlık) gibi faaliyetleri içermektedir (Milbrath,1965,s.14).

Turan (1977, s.68-73) çalışmasında Kaase ve Barnes'in katılım biçimleri ile ilgili ayırımından bahsetmiştir. Kaase ve Barnes olağan ve olağandışı katılım olarak iki temel ayırma gitmiştir. Olağan siyasal katılım; siyasal rejim tarafından konmuş kural ve normlara uygun eylemlerden oluşur. Örneğin siyasetle ilgilenmek, siyasal konularda başkalarıyla konuşmak, oy kullanmak, seçim kampanyalarında faal rol oynamak, tartışmak, örgütlenme, görevli kişilerle ilişkiler kurmak olarak sıralanabilir. Olağandışı siyasal katılma; bireyin siyasal amaçlara, özellikle de siyasal rejimin kural ve normlarına karşı çıkmak suretiyle giriştiği eylem ve davranışlardır. Toplu dilekçe, boykot, işgal, grev örnek olarak verilebilir.

1.2. SİYASAL KATILIMI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bireylerin siyasete katılımlarını etkileyen faktörleri, sosyo-ekonomik ve psikolojik olarak iki biçimde sınıflandırmak mümkündür.

1.2.1.Sosyo – Ekonomik Faktörler

1.2.1.1.Cinsiyet

Günümüze kadar yapılan siyasal katılım ve siyasal davranış araştırmalarında kadınların erkeklere oranla daha az siyasete katıldıkları belirlenmiştir (Tekeli,1982,s.128). Kalaycıoğlu, cinsiyet ve siyasal katılım arasındaki ilişkiyi üç biçimde açıklamaktadır. Bunlardan ilki kadınların genel

olarak erkeklere oranla daha düşük bir sosyo-ekonomik statüde bulunmaları nedeniyle siyasete daha az katıldıklarıdır. Buna bağlı olarak ikincisinde kadınlar kitle iletişim araçlarından daha az yararlanmakta ve siyasal ilgi, siyasal bilgi, siyasal etkinlik ve örgütsel üyelik nedeniyle siyasal yaşamda daha az yer almaktadırlar. Üçüncü olarak kadın, daha çok ev ve aile ile iç içedir. Siyasal yaşam, kadın için aile dışı olarak nitelenmekte ve kadınların siyasal yaşama katılımları azalmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s.19-20).

Cinsiyetin siyasal katılımı ile ilişkisinden söz ederken toplum içinde oluşan kadın imajından da bahsetmek gerekir. Toplumda egemen olan kadın imajı; erkek hâkim ve kuvvetli, kadın zayıf ve bağımlı anlayıştır. Bunun temel nedeni erkek ve kız çocuklarının farklı cinsiyetler olarak yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır (Sitembölükbaşı, 2001, s.66). Kadın sorumluluk alanı olarak aile hayatını görmekte ve kendisini ev işlerinden, çocuklarının yetiştirilmesinden ve eğitiminden sorumlu tutmaktadır. Erkeklere genellikle yönetici, karar alıcı ve emir verici roller yüklenmektedir. Böylelikle erkekler politik alana ilgi duyarken, kadınlar bu alanın dışında kalmaktadır. (Kızıloluk,1999,s.223). Sonuç olarak toplumda kadınların sosyo-ekonomik veya biyolojik nedenlerle siyasette geri plana itildiği söylenebilir.

1.2.1.2. Yaş

Bireyler, her yaş grubunda farklı düzeyde siyasete ilgi duymakta ve katılmaktadırlar. Siyasete katılım konusunda özellikle 16-20 yaş arasındaki gençler politikaya ilgi duymamaktadır. Bunun temel nedeni iş arama, eğitim ve meslek uğraşısı içinde bulunmalarıdır. İleri yaşlardaki kişilerin siyasete katılmalarında da düşüş görülmektedir. Bunun nedeni ise ileri yaşlardaki insanların hayattan ve toplumdaki beklentilerinin azalması, değişecek ve değiştirilecek fazla bir şeyin kalmadığına inanılması, ayrıca fiziki güç olarak da hareketlilik olanaklarının azalmasıdır. Ancak orta yaş grubu kişilerin siyasete ilgileri ve katılımları artmaktadır. Bu çağda kişilerin dünya görüşleri, hayata ve topluma, toplumsal ve siyasal olaylara bakışları yerleşmektedir (Öztekin, 2007, s.235). Ayrıca orta yaş grubu insanlar kendilerini bireysel ve örgütsel olarak siyasete katılmakla geliştireceklerinin bilincinde hareket etmektedirler.

Dolayısıyla siyasal toplumsallaşma bir süreç olup kişinin çocukluktan ölümüne yaşam boyunca devam ettiği söylenebilir.

1.2.1.3. Eğitim

Eğitim, bireylere belirli amaçlar doğrultusunda bilgi, tutum ve davranış kazandırma ve toplumu bilinçlendirme faaliyetidir (Sitembölükbaşı, 2001,s.28-36). Turan, eğitimin birey üzerinde iki etkisinden bahseder. Birincisi, eğitim bireye duyuşsal ve bilişsel kültürün aktarılmasını sağlar. İkincisi, eğitim bireye siyasal olayları daha iyi analiz edebilme yeteneği kazandırdığı gibi, bireyin etkinlik duygusunun da artabileceğini, bu sayede de bireylerin kendilerini siyasette daha etkin olabileceklerini belirtmiştir (Turan,1977,s.81).

Almond ve Verba'nın beş farklı ülkede yaptıkları araştırmaya göre; eğitim seviyesi yüksek bireyler, eğitim seviyesi daha düşük olan bireylere göre siyasete ve siyasi konulara daha çok ilgilidirler. Bu sonuçlara göre eğitim seviyesi yüksek olanlar, düşük olan kimselere göre hükümetin birey üzerindeki etkilerinin daha çok farkındadırlar, siyaseti daha çok takip etmekte ve seçim kampanyalarına daha fazla ilgi göstermektedirler. Siyaset hakkında daha fazla bilgiye sahiptirler. Siyasal iktidarı etkileyebilmede kendilerine daha fazla güvenmektedirler. Organizasyonlara daha çok üye olmakta ve sosyal çevrelerinde kendilerini daha rahat ifade etmektedirler (Almond ve Verba,1963, s.380-381).

1.2.1.4. Meslek ve Statü

Bireyin siyasal katılımını etkileyen sosyo-ekonomik etkenlerden biri de meslektir. Sitembölükbaşı, siyasal katılımı meslek faktörünün Türkiye'deki etkilerini şu şekilde sıralamaktadır (Sitembölükbaşı, 2001, s.44-47): Türkiye'de memurların siyasete aktif olarak katılmaları önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Fakat bu sınırlandırmaya rağmen memurlar sendikalar, sivil toplum ve değişik etkinliklerle kendileri için önemli olan siyasal kararların alınmasında ve uygulanmasında etkili olmaya çalışmaktadırlar. İşçilerin eğitim düzeyi düşük olmakla birlikte siyasal yaşama katılabilmektedirler. Ancak işçilerin eğitim düzeyinin düşüklüğü ve siyasal anlamda bilinçlenmenin olmaması nedeniyle emekçi sınıfın da siyasete ilgisi azalmakta ve katılım zayıflamaktadır. Ticaretle

uğraşan bireyler ise ekonomik çıkarları ile ilişkili olduğu için fırsat buldukça siyasal faaliyetlere katıldıkları söylenebilir.

1.2.1.5.Gelir

Genelde ekonomik olarak güçlü olanların siyasal bakımdan etkin oldukları belirtilmektedir (Çukurçayır,2006,s.88). Yapılan araştırmalar, bireyin ekonomik anlamdaki yeterliliği ile siyasete katılımı arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda bireyin gelir seviyesi arttıkça, siyasal katılımı da artmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s.32,33).

Ancak gelir ile siyasal katılım düzeyi arasında her zaman olumlu bir ilişkinin bulunduğunu söylemek zordur. Yapılan bazı araştırmalarda yüksek sosyo-ekonomik düzey ve gelir artışına rağmen bireylerin siyasete katılmalarında kimi zaman isteksiz oldukları tespit edilmiştir (Dursun 2008,s.242).

1.2.1.6.Aile

Siyasal katılımı etkileyen bir diğer faktör ailedir. Uysal, ailenin çocuğa toplumda geçerli değerleri ve normları aktardığını söyler. Ayrıca, aile içi kişilerin karar alma mekanizmasındaki rollerini etkilemektedir. Bu nedenle Uysal, toplumsal örgütlenme biçimi olan ailenin Sosyo - politik önem taşıdığını söyler (Uysal, 1984,s.83). Aile yapılarına göre bireylerin siyasete katılımı da değişiklik göstermektedir. Örneğin genellikle geniş/ataerkil aileler, çekirdek ailelere göre her düzeyde siyasete daha az katılmakta ve daha az ilgi duymaktadırlar. Çünkü ailelerinden aldıkları siyasal kültür, bu tip aile bireylerinin siyasete katılma eğilimlerini zayıflatmaktadır (Öztekin, 2007, s.225). Siyasal ilgi düzeyinin yüksek olduğu ailelerde, çocuğun da ailesinin eğilimlerinden etkilenmesi doğaldır. Anne ve babanın eğitim düzeylerinin yüksek olduğu ailelerde bu etkinin daha belirgin olması beklenebilir. Buna paralel olarak ailenin eğitim düzeyinin düşük olduğu durumlarda veya özellikle çocuğun yükseköğrenim yapması halinde, çocuk üzerindeki aile etkisi azalmaktadır (Kışlalı, 2003, s.224).

1.2.1.7. Kitle İletişim Araçları

Günümüzde medya, okuyucusuna, seyircisine ve dinleyicisine bilgi aktaran, olaylar ve gelişmeler konusunda bilgi ve haber veren önemli bir araçtır. Medya, bireylere belli tutum ve değerleri aktarma ve bunların benimsenmesine yardımcı olma, bireyin yönlendirilmesi gibi işlevlere sahiptir (Dursun,2008,s.227). Okutan, kitle iletişim araçlarının, bireylerin siyasal katılımları veya siyasal davranışları üzerindeki etkisine değinmektedir. Bu etkiler kitle iletişim araçlarından daha fazla yararlanmanın siyasal tartışmayı arttırdığını ayrıca; bireyde zaten var olan siyasi düşüncenin daha da derinleşmesini sağladığını ve siyasal haberlere duyulan ilgi arttıkça kişiyi siyasal eyleme hazırladığı söylenebilir (Okutan, 1995, s.45-46).

Ayrıca siyasal kampanyalar sırasında, kitle iletişim araçlarının etkinliğinden dolayı, siyasal bilgi edinme ve siyasal algı düzeyinde artış görülmektedir. Siyasal kampanyalara önem verenler, önem vermeyenlere oranla, siyasal olarak daha bilgili ve ilgili oldukları gibi, seçimlerde de daha çok oy kullandıkları araştırmalarla desteklenmiştir (Tokgöz,1979,s.1-2). Günümüzde kitle iletişim araçlarının yaşamın bir parçası olduğu ve açık toplumda siyasetin ve demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi için önemli yer tuttuğu söylenebilir.

1.2.1.8. Örgüt Üyeliği

Siyasi partiler, seçmenleri harekete geçiren bir araç olarak siyasal davranışları etkilemektedir. Partiler üyelerine partinin siyasetine uygun temel tavırları kazandırarak ve siyasal hayatı yorumlamada kullanabilecekleri bilgileri vererek, üyelerini partinin yönelimine uygun düşünce yapısı ile donatmaktadır (Baykal,1970,s.123-124). Bu nedenle bir örgüt olarak siyasi partilerin üyelerine siyasal eğitim verdikleri de söylenebilir.

Kalaycıoğlu, bir örgüte üye olmanın birey üzerinde farklı etkiler yaratacağından bahsetmiştir. İlk olarak örgüt, bireyin öğreneceği, göreceği ve düşüneceği konuları büyük ölçüde belirlemektedir. İkincisinde birey, grubun diğer üyelerini takdir ettiği ve onlara benzemek istediği için onlar gibi davranmaya çalışacaktır. Üçüncü olarak, örgüte üye olan birey, diğerleri gibi davranmadığı takdirde bir kenara atılmak, alay edilmek veya bir şekilde

cezalandırılmaktan korktuğu için diğer üyeler gibi davranmak zorunluluğunu hissedecektir (Kalaycıoğlu,1983,s.34,35). Özetle siyasal parti, meslek örgütü ve dernek üyeliği gibi örgütler bireylerin siyasal ilgisinin, etkinliğinin ve bilgisinin artmasını sağlamaktadır.

1.2.2. Psikolojik Faktörler

Bireyin siyasete katılımını etkileyen olumlu ve olumsuz psikolojik etkenler bulunmaktadır. Siyasal katılımı olumlu etkileyen faktörler; siyasal etkinlik, siyasal ilgi, vatandaşlık duygusu ve sosyal girişkenliktir. Siyasal katılımı etkileyen olumsuz faktörler ise yabancılaşma, anomi (anomy) ve sinizim (cynicism)'dir.

Bireylerin siyasal katılımını etkileyen psikolojik etkenlerin başında *siyasal etkinlik* duygusu gelmektedir. Siyasal etkinlik duygusu, kişinin içinde yaşadığı siyasal sistemi etkileyerek kendine menfaat temin etmesidir (Kalaycıoğlu,1983,s.40). Burada birey katılım yoluyla etkin olabileceğine inanmaktadır. Baykal, etkinlik duygusunun sosyo-ekonomik statü ve siyasal faaliyet ile birlikte topluma hâkim siyasal kültür tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Ayrıca siyasal katılım kültürü yerleşmiş toplumlarda, vatandaşların etkinlik duygusu artmaktadır. Örneğin Amerika, İngiltere ve Almanya'da vatandaşların etkinlik duygusunun İtalya'dan ve Meksika'dan daha yüksek olduğunu belirtmiştir (Baykal, 1970, s.99).

Bir diğer olumlu etken *siyasal ilgidir*. Siyasal ilgi; siyasal olayları, siyasal sistemin işleyişini ve siyasal kararların alınmasını sürekli ve düzenli olarak izlemektir. Kalaycıoğlu, bireyin siyasal ilgisi arttıkça siyasal olayları algılamasının kolaylaştığını ve siyasal olaylara ilişkin dürtülerinin, bireydeki etkilerinin yoğunlaştığını vurgulamaktadır. Siyasal ilginin artması, bireylerin siyasal yaşamda daha faal rol oynamasını ve siyasal olayları daha çabuk algılamasını kolaylaştırmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983,s.41).

Bir diğer faktör *vatandaşlık duygusudur*. Çukurçayır (2006,s.81), vatandaşlığı, bireyin etkili olup olmayacağını düşünmeksizin siyasal sürece katılması olarak tanımlamaktadır. Baykal, seçimlerde oy kullanmanın bir vatandaşlık görevi olarak algılanmasının siyasal katılımı artırıcı bir etken

olduğuna değinmiştir (Baykal, 1970,s.100). Kısaca kişilerin vatandaşlık tutkuları arttıkça siyasete ilgileri ve bilgi düzeyleri artacak ve siyasete daha çok katılacaklardır. Vatandaş olarak yaşamak siyasal katılmanın yanında sistemin sürdürülmesi için de önemli bir unsurdur.

Bireylerin siyasete katılımını olumlu etkileyen faktörlerden biri de *sosyal girişkenlik*dir. Toplumsal yaşama katılma ile siyasal katılma arasında olumlu bir ilişki vardır. Bu açıdan sosyal girişkenlik siyasal katılımı artıran önemli bir unsurdur (Milbrath,1965,s.101). Burada girişkenlik kişinin kolayca sosyal ilişkilerini ve etkileşimlerini kurarak kendisine sosyal fayda sağlamasıdır.

Siyasal katılımı arttıran psikolojik değişkenlerin yanında, siyasal katılımı azaltan psikolojik değişkenler de bulunmaktadır. Bunlar; yabancılaşma, anomi ve sinizim(cynicism)'dir.

Yabancılaşma, bireyin siyasal sistemden kopmasıdır. Bu kopma, siyasal sistemin birey için bir anlam ifade etmediğinde, bireyin gerçek ihtiyaçlarını karşılamadığında ve bireyin gelişimini engellediğinde ortaya çıkmaktadır. Yabancılaşma bireyin kontrolü dışında ortaya çıkabileceği gibi bireyin kararıyla da gerçekleşebilmektedir (Çukurçayır,2006,s.82) .

Ayrıca; siyasal yabancılaşma bireyin siyasal sisteme karşı güvensiz ve olumsuz tavır takınmasıdır (Ergil,1980,s.110). Seeman, siyasal yabancılaşmanın dört türünden bahsetmiştir. Bunlar; siyasal güçsüzlük, güvensizlik, anlamsızlık ve tecrit eğilimidir (Seeman,1959; akt. Ergil, 1980,s.110-113).

Bir diğer etken *anomi (anomy)*'dir. Anomi durumunda birey mevcut değerlerini kaybedip yerine yenilerini koyamamaktadır. Anomi, geleneksel toplumdaki modern topluma geçişte bireylerde daha çok görülmektedir. Eski değerlerini kaybeden birey yenilerini koyamadığı için bir bocalama ve normsuzluk içine girmektedir.

Katılımı azaltan bir diğer psikolojik değişken *sinizm (Cynicism)*'dir. Sinizm siyasal hayata karşı takınılan olumsuz bir tavidir. Bu tavrın ayırıcı unsurları itimatsızlık, şüphencilik ve düşmanlıktır. Sinik kişiyi diğerlerinden farklı kılan özellik; siyasal sistemden kopması değil, sisteme karşı patolojik sayılabilecek derecede kökten olumsuz tavır takınmasıdır (Baykal, 1970,s.103).

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Bireyin biyolojik ve fizyolojik özelliklerine atıfta bulunan cinsiyet kavramı ile kültürel bir oluşumu ifade eden toplumsal cinsiyet kavramı birbirinden farklıdır.

Cinsiyet (sex) kişinin kadın ya da erkek olarak genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Dolayısıyla cinsiyet biyolojik olarak belirlenir, doğuştandır ve evrenseldir (Kaypakoğlu,2003,s.12,13). Toplumsal cinsiyet (gender) ise kadınlar ile erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri düzenlemek için kullanılan bir kavramdır. (Scott,2007,s.11). Yani cinsiyet biyolojik olarak kadınlarla erkekler arasındaki farklılığı toplumsal cinsiyet (gender) ise toplumun kadına ve erkeğe yüklediği cinsiyet rollerini anlatmaktadır.

Toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ilk defa 1950'lerin ortalarında psikolojide kişilik patolojilerinin tedavisi alanında kullanılmıştır. Bu kapsamda toplumsal cinsiyet, kimlik olarak kavramlaştırılmış ve toplumsal cinsiyet kimliği bir kişinin kadın ya da erkek olduğuna dair öz algısı olarak tanımlanmıştır (Marshall, 2000; akt. Sayer,2011,s.9). Toplumsal cinsiyet, dişil ve eril olmayı belirleyen cinsiyetten ayrılarak farklılığı ve karşıtlığı içeren bir kavramdır. Bu çerçevede cinsiyet rolleri yani kadınsılığın ve erkeksiliğın toplumsal dönüşüme açık davranış ve varoluş biçimleri olduğu iddia edilmiştir (Bora, 2005,s.41). Bu görüşü destekleyen bir yaklaşım sergileyen Beauvoir da “kadın doğulmaz, kadın olunur” diyerek, cinsiyete ilişkin geniş bir tartışma alanı açarak kavramın gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kadın olmayı sorunsallaştıran Beauvoir'ın bu tahlili, insan bedeni ile toplumsal konumun birbirinden ayrı iki şey olarak algılanmasını da beraberinde getirmektedir (Bora, 2005,s. 77).

Cinsiyete dayanan bir takım davranışların genetik olduğunu ve doğuştan kalıtım yolu ile kazanıldığını savunanlar da bulunmaktadır fakat bu görüşün kesin olarak insanlar için geçerli olduğu henüz kanıtlanmamıştır. Savcı, toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetle açıklanamayan sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimiyle bağlantılı bir anlama sahip olduğuna dikkat çekmiştir (Savcı, 1999,s.130). Kısaca toplumsal cinsiyette kişiler, dişi veya erkek cinsiyeti olarak doğmuş olmakla birlikte yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine özgü beklediği rollere sahip olmaktadır.

Giddens, toplumsal cinsiyetin aynı zamanda kültüre ve zamana göre farklılık gösterebileceğine dikkati çekmektedir (Giddens, 2002, s.98). Dolayısıyla bireyin içinde yaşadığı toplumun kültürü; bir kadın ve erkeğin nasıl davranacağı, nasıl düşüneceği ve nasıl hareket edeceğine ilişkin beklentileri ortaya koyan, yani kadın ve erkeği sosyal olarak yapılandıran özellikleri belirlemektedir (Akın ve Demirel, 2003,s.74). Giddens, bireylerin yaşamlarını ne şekilde devam ettireceğini, kendisine toplum tarafından yüklenen sorumluluklarını ve görev dağılımını öğrenirken, aynı zamanda toplumsal cinsiyeti öğreneceklerine de vurgu yapmaktadır (Giddens, 2002, s.98).

Connell ise, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini üç aşamada hayata geçirebilecekleri üzerinde durmaktadır. Bunlar; rolün öğrenilmesi, toplumsallaşma ve içselleştirme. Bu üçlü ilişkinin devamını ve yeniden üretilmesini sağlayan da anne, baba, aile, öğretmenler, arkadaş grupları ve medyadır (Connell, 1998,s.79). Bireyler doğumla birlikte kadın ve erkek rollerini öğrenmeye başlamaktadırlar. Bebeklerin toplumsal cinsiyetlerini öğrenmeleri bilinçli bir sürecin sonucu değildir. Çünkü çocuklar kendilerini erkek ya da kız olarak tanımlamadan önce ebeveynlerinden ve toplumdan sözlü olmayan bir takım işaretler almaktadırlar.

Aileler kız ve erkek bebekleri farklı davranmak suretiyle etkilemekte ve yönlendirmektedirler. Örneğin giyim kuşam saç biçimi bebeğe öğrenme süreci boyunca cinsiyetine dair birçok ipucu vermektedir. Çocuk iki yaşına geldiğinde kendi toplumsal cinsiyet kimliğine dair çok da net olmamakla birlikte bir görüş sahibi olmaktadır (Giddens,2002,s.96-100). Kısaca içinde yaşanılan toplum tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlar ve erkekler tarafından doğumun hemen ardından başlayan sosyalleşme süreçleri içerisinde öğrenilmekte, kültürel anlamda kadınlığa ve erkeklığe ait ortak inanç ve değerler yoluyla bireyin kimliğini oluşturmakta ve kişiliği üzerinde etkisi olmaktadır. Böylece, sosyalleşme sürecinde bireyler, kadın ve erkek olarak ayrılmakta, kadınlar ve erkekler kendilerinden beklenen davranışları yerine getirmektedirler.

Bunun dışında sosyalleşme süreci kişilerin toplum içinde biyolojik cinsiyetlerine uygun toplumsal cinsiyet rollerini benimsemelerini ve bu rollere uygun standartlarda hareket etmelerini ister (Sayer,2001,s.13). Sosyalleşme sürecinde çocuk, aile ve yakın çevresinden başlayarak, cinsiyetini oluşturan ve

pekiştiren çeşitli davranış kodlarıyla donanmaya başlar. Örneğin, kız çocuklarının canları yandığında ağlamalarına göz yumulurken, aynı davranışı gösteren erkek çocuğu bastırılır, toplum tarafından kabul görmez. Evde yemek masasının kurulması, kaldırılması ya da yemek yapılması sırasında kız çocuğun yardım etmesi beklenirken erkek çocuk için böyle bir beklenti ve istek yoktur (Yurtsever, 2011,s.13-15).

Ailede başlayan cinsiyete dayalı ayrımcılık kültürel değerlerle, kız ve erkek çocuklar farklı yönlendirilmekte ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sahip kadınlar ve erkekler yetişmektedir (Demirbilek,2007,s.20). Örneğin, “kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin”, “saçı uzun aklı kısa”, “eksik etek”, “elinin hamuruyla erkek işine karışma”, “kızını dövmeyen dizini döver”, “evi dişi kuş yapar”, “erkek adam ekmeğini taştan çıkarır” gibi deyim ve atasözlerinden Türk toplumunda kadına verilen değeri, ona ve erkeğe yüklenen özellikleri anlayabilmek hiç zor değildir (Güden,2009; akt. Yurtsever, 2011,s.18).

Günümüzde toplumsal birçok sorunun temeli toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanmaktadır. Bu nedenle aileler eşitlikçi tutumları benimser ve bu doğrultuda çocuklarına rol modeli olurlarsa, çocuklarının cinsiyet rolüne ilişkin tutumları değişecek ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkmasına katkı sağlayacaklardır¹.

Türkiye’de okullarda verilen eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdürdüğü söylenebilir. Ders kitaplarında hala erkeklere aktif, kadınlara ise pasif roller verilmektedir. Bu materyallerde erkeklere kamusal alanda aktif rol ve görevler verilirken, kadınlara uygun görülen işler çocuk bakımı, ev işi vb. ile sınırlı tutulmaktadır. Örneğin; 1970 yılı hayat bilgisi 3. Sınıf kitabında ailedeki iş bölümü şu şekilde anlatılmıştır: *“Bir evde oturan ailenin dirlik düzen içinde yaşaması için herkesin kendisine düşen görevi yerine getirmesi gerekiyor. Örneğin anne evin temiz tutulması, yemeğin zamanında hazırlanıp sofraya getirilmesi, ütü çamaşır gibi ev işlerini yürütür. Baba çalışarak ailenin geçimini sağlar. Kız çocukları anneye yardımcı olur. Erkek çocukları evin dışarı işleri ile*

¹ Toplumsal roller doğumla öğrenilmekle birlikte Toplumsal cinsiyet eşitsizliği daha anne karnında başlamaktadır. Bugün toplumsal değişmelere rağmen sırf cinsiyeti nedeniyle birçok bebek daha anne karnında sonlandırılmaktadır. Örneğin, Çin ve Hindistan’da 60 milyon kız çocuğu dünyaya gelmeden yok edildi (<http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=6189215>).

uğraşır. Böylece ailede kendiliğinden iş bölümü olur” (Gümüšoğlu,ty.,s.5). Bu durumu destekleyen iki rapor göze çarpmaktadır: Birincisi, UNICEF’in 2003 yılında hazırladığı raporda Türkiye, eğitimde toplumsal cinsiyet duyarlılığının sağlanmasını öngören iki uluslararası belgeye imza atmış bulunmaktadır². Türkiye’nin söz konusu imzalara rağmen henüz öğretim programında veya öğretme/öğrenme materyallerinde ve ders kitaplarında cinsiyet rollerinden arındırma çalışmalarının yeterince gerçekleştirilemediğini belirtmiştir (United Nations Children's Fund, UNİCEF, 2003,s.27). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından hazırlanan 2012 Türkiye’de Kadının Durumu raporunda ise bu durumun değişmediği açıkça belirtilmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın bir süredir yürüttüğü çalışmalara rağmen, eğitim materyallerindeki cinsiyetçi unsurların halen var olduğu belirtilmiştir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, KSGM, 2012,s.18). Çocukların gelişimine büyük katkı sağlayan bu kitapların değişmesinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azalması yönünde önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

Kitle iletişim araçları da toplumsal cinsiyet rollerinin toplumda benimsenmesine katkıda bulunmaktadır. Sinema, dizi, reklam ve çizgi film gibi görsellikler ile kitaplar, dergiler, masal kitapları kadını küçük düşüren, güçsüz, pasif, duygusal gösteren birçok karakteri barındırmaktadır. Erkekler güçlü, yiğit, cesur, otorite sahibi kişiler olarak yansıtılmaktadır. Örneğin filmlerde erkeklere yönetici, iş adamı gibi roller verilirken, kadına düşen rol genellikle sekreterlik, temizlikçi veya zengin bir eş bulma hayalinde kişiler olarak rol bulmaktır. Kısaca kitle iletişim araçlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmada önemli olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet kalıpları bireyin doğduğu ortamda başlamakta ve ölene kadar takip etmektedir. Toplumsal cinsiyet durağan bir kavram olmayıp farklı etkenlere açık dinamik bir kavramdır. Bir toplumsal grup için geçerli olan toplumsal cinsiyete dair roller ve kimlikler, başka gruplar için aynı anlamı

² Pekin Eylem Planı, eğitimin her düzeyi için toplumsal cinsiyete duyarlı öğretim programlarının oluşturulmasını ve uygulanmasını öngörmektedir. Ayrıca bu doküman, imzası olan ülkelere... Erkek çocuklar ve yetişkin erkeklerin değişen toplumsal cinsiyet rolleri ve sorumlulukları çerçevesinde, eğitim materyallerini ısrarla muhafaza edilen kalıplaşmış cinsiyet rollerinden arındırmak için politikalar geliştirmekle sorumlu tutmuştur. Diğer belge, CEDAW’ın 5. Maddesi de imzalayan ülkeleri, ... Kadın veya erkeği diğerine göre aşağılayan; kadın veya erkeğin diğerine göre daha üstün olduğunu savunan veya kalıplaşmış cinsiyet rollerini temel alan rolleri öngören tüm adet, uygulama, geleneksel davranış ve önyargıların ortadan kaldırılmasını sağlamakla yükümlü tutulmuştur.

taşımayabilir (Atauz vd.,1999,s.2). Toplumsal cinsiyet rolleri toplumsal yapının değişmesine bağlı olarak değişim göstermekle birlikte toplumsal kalıpların kolay kolay değişmediği ve değiştirilmesinde zorluklarla karşılaştığı söylenebilir.

Toplumların genelinde kadına ve erkeğe özgü olarak tanımlanan kalıplaşmış yargılar vardır. Cinsiyete ilişkin olanlar, bireylerin bilinçli veya bilinçsiz olarak kendilerini belirli beklentilere cevap verecek şekilde şartlandırmalarına yol açmakta ve bireyler üzerinde baskı oluşturmaktadır (Kalaycıoğlu,1983,s.19). Toplumsal cinsiyet rolleri geleneksel ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırılmıştır. Kadının geleneksel toplumsal cinsiyet rolünü oluşturan dişil özellikler; pasiflik, bağımlılık, şefkat, merhamet, empati, duygusallık, besleyicilik, duyarlılık, yardımseverliktir. Dolayısıyla kadının toplumsal rolleri ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu olma, iş hayatında aktif olmama gibi eşitlikçi olmayan sorumlulukları içermektedir. Erkeğin geleneksel toplumsal cinsiyet rolünü oluşturan eril özellikler ise aktiflik, bağımsızlık, akılcılık, denetim altında bulundurma, üstünlük kurma, saldırganlık, hırs, bireycilik, rekabettir. Dolayısıyla erkeklere yüklenen geleneksel roller ise; evin geçiminden sorumlu olma, evin reisi olma gibi sorumluluklardır. Eşitlikçi roller ise; aile, meslek, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları olarak belirtilmektedir (Akın ve Demirel, 2003,s.75).

Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak ve toplumun beklentilerine de uygun biçimde, aile ve ev dışı yaşam için gerekli olan eğitim, girişkenlik vb. türden özelliklere, erkeklere oranla daha az sahip olması beklenmektedir. Bu durum kadınların siyasal beceri ve olanaklarının erkeklere göre daha az olduğu şeklinde yanlış yorumlamalara sebebiyet vermektedir (Kalaycıoğlu,1983,s.19). Dolayısıyla kadınlardan evin dışında yer almaması beklenmektedir. Evin dışında yer almak isteyen kadınlar için ise toplum tarafından, öğretmen, hemşire gibi meslekler uygun görülmektedir. Erkeklerin ise bağımsız, atılgan, kuvvetli şekilde algılanmaları ile asker, mühendis, tüccar, avukat gibi meslek edinmeleri istenmektedir. Böylece toplumsal cinsiyet farklılıkları oluşmaktadır (Dökmen,2004,s.10).

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rolü, toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklediği sosyal ve kültürel rollerdir. Kadına toplum tarafından yüklenen bu roller tabiatı itibarıyla erkeğe göre daha az becerikli, başarılı olma

ihtimali düşük, liderlik vasfı olmayan bireyler şeklinde tanımlanmakta ve kadının toplumsal açıdan ikincil konumu, karar alma süreçlerine katılmalarını engellemekte veya sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla kadınlar toplumda daha çok aile görevlerine uyumlu işlerde yoğunlaşırken, erkekler yüksek statü taşıyan, karar vermeyi gerektiren iş ve mesleklere yönelmektedirler. Bu bağlamda kadınların siyasal yaşamlarının olumsuz etkilendiği söylenebilir.

1.4. TOPLUMSAL YAŞAMDA KADIN

Dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı bir ayırımı maruz kalmaktadırlar. Kadınlar çalışma yaşamında bulunma, eğitim alma, toplumsal etkinliklere katılmada sadece kadın olduğu için engellenmiş ve sınırlandırılmıştır. Ancak kadınlar verdikleri mücadele sonucunda toplumda bazı haklar elde etmeye başlamışlardır. Bütün bu gelişmelere rağmen kadının toplumda ve siyasal alanda ikincil konumu devam etmektedir. Dolayısıyla toplumsal yaşamda güçlenemeyen kadın, siyasette de yeterli düzeyde yer alamamaktadır.

1.3.1. Tarihsel Süreç İçinde Kadın Haklarının Gelişimi

Kadınların eşitlik mücadelesi 18. yüzyıla dayanmaktadır. Kadınların erkeklerle eşit olduğu fikri ilk olarak Fransız Devrimi sırasında dile getirilmiştir. Devrim sonrası gelişmeler feminizm akımının doğmasına neden olmuştur. Feminist akımlar farklı isimler altında zaman zaman farklı toplumsal hareketlerle şekillense de, özünde kadınların ezilmişliklerinden kurtulma mücadelesi olarak nitelendirilmektedir.

Feminist hareketler 18. Yüzyıldan günümüze çeşitli biçimlerde ortaya çıkmıştır. Birinci dalga feminist hareketler 18. yüzyılın sonundan 1930'lara kadar geçen süredir. Bu dönemlerde kadınlar bir takım haklar talep etmeye başlamıştır. Bunlardan bazıları seçme/seçilme hakkı, eşit işe eşit ücret, her iş alanında çalışma hakkı ve eğitim hakkı gibi gelişmelerdir. İkinci dalga feminist hareketler ise 1960 sonrası döneme rastlamaktadır. Türkiye için bu tarih 1980 sonrasıdır. Bu dönemde de kadına yönelik şiddet, cinsel taciz, kamusal alanda özgürce yer alma,

eşit temsil, aile içi emeğin yok sayılmaması, cam tavanla mücadele³, kadının insan hakları gibi konular gündeme gelmiş ve kadınlar haklarını talep etmişlerdir (Berktay,2004,s.4).

Türk toplumunda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması yönünde eksiklikler bulunsa da geçmişe oranla önemli adımlar atılmıştır. Kadınlara yönelik gelişmelerin önemli bir kısmı ciddi anlamda Cumhuriyet dönemiyle başlasa da, temelinin Osmanlı döneminde atıldığı söylenebilir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarında kadının toplum içerisindeki durumuna bakıldığında, kadına değer verildiği ve erkekle eşit olarak görüldüğü söylenebilir. Kadın, eski zamanlarda olduğu gibi, erkeğin yanında yer alır sultan, elçi kabul edip, misafir ağırlardı. Henüz harem kurulmamıştı. Fatih dönemine kadar örtünme zorunlu değildi. Zaman içerisinde, İran ve Bizans ile ilişkiler kurulmaya başlamış, örtünme ve harem gibi adetler ortaya çıkmıştır (Göksel,1993,s.129).

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme dönemine girmesi ile birlikte, kadına karşı olan tutumda da bir geriye gidiş söz konusu olmuştur. Kadının tüm özgürlükleri kısıtlanmaya başlamıştır. Hatta kadının sokağa çıkması yasaklanmıştır. Hukuki anlamda evlenme, boşanma, velayet, miras konularında kadınların aleyhine durumlar ortaya çıkmıştır. Evlilik çağına gelmiş kızların mirastan yarım pay almaları, kadın şahitlerin ifadesinin erkek şahitlerin ifadesinden daha değersiz sayılması, erkeğin sadece bir sözüyle kadını boşayabilmesi bu durumlardan bir kaçıdır (Doğramacı,1992b,s.14). Tüm bu kısıtlamalara rağmen kadınlar mücadele etmişler özellikle kılık kıyafet konusunda getirilen yasaklar kadınlar arasında moda akımını ortaya çıkarmış ve kıyafetlerde değişimler yaşanmıştır (Doğramacı,1992a,s.12).

Osmanlı imparatorluğundaki yenilikçi hareketler Tanzimat ile başlamaktadır. Örneğin, Halide Edip gibi bazı aydınların çabaları sonucunda kadınların eğitimi konusunda büyük adımlar atılmıştır (Doğramacı,1992b,s.15). Kızlar orta öğretim kurumlarına gitmeye hak kazanmış ve bunun devamında da kız öğretmen okullarına gitmişlerdir. Böylece, başta öğretmenlik olmak üzere

³ Kadınların hak ettikleri pozisyonlara ulaşmalarını engelleyen her türlü uygulama genel olarak "cam tavan" olarak adlandırılmaktadır. Kadın emeğinin önündeki "cam tavan" engeli henüz hiçbir ülkede tam olarak aşılamamıştır (Erçen,2008,s.1)

farklı alanlarda çalışma hayatına katılmışlardır. 1843 yılında kadınlar ilk kez Tıbbiye Mektebinde ebelik eğitimi almaya başlamıştır. 1847'de İrade-i Seniyye yayınlanmıştır. Buna göre, kız ve erkek çocuklar eşit şekilde miras alacaklardır. 1858'de yayınlanan Arazi Kanunnamesi ile kız ve erkek çocuğa eşit şekilde miras verileceği hükme bağlanmıştır. Aynı yıl içerisinde Kız Rüştüyeleri açılmıştır. 1869'da Maarif-i Umumiye Nizamnamesi yayınlanmıştır. Bu nizamnameye göre kızların eğitimine yasal zorunluluk getirilmiştir. 1870'de Kız Öğretmen Okulu açılmıştır. 1876 Kanuni Esasi ile kız ve erkekler için ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. 1897 yılında, kadınlar işçi olarak çalışmaya başlamıştır. 1913-1914'te, İstanbul'da İstanbul İnas Sultanisi adıyla kızlar için ilk lise açılmıştır. 1915'e gelindiğinde İstanbul Üniversitesi'nde haftada dört gün olmak üzere, kadınlar için konferanslar vermeye başlanmıştır. Yine bu dönemde İnas Darülfünunu adıyla kızlar için ilk yükseköğretim kurumu açılmıştır (Kurnaz,1991,s.242).

Eğitim ve öğretim dışında, bazı kanunlarda da kadınlara yönelik değişiklikler yapılmıştır. Değişikliğin yapıldığı kanunlardan biri Arazi Kanunu'dur. Bu yeni kanun ile ölen babanın mülkünden kız çocukları da pay almaya başlamıştır. Evlenen kızlardan alınan gelinlik vergisi ve cariyelik sistemi kaldırılmıştır. Sanatsal açıdan, özellikle tiyatro alanında, kadınlar önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır. 1920'de Afife isimli bir kadın tiyatro sahnesine çıkmış ve başarılı olmasına rağmen Darülbedayi Şehir Tiyatrosu'nun bağlı olduğu belediye reisliğinden gelen emirle sahneye çıkması yasaklanmıştır. Bu durum Atatürk dönemine kadar devam etmiştir (Göksel, 1993, 134-140).

Sonuç olarak kadın hareketinin ilk aşaması, Osmanlı'nın tek merkezli kamusal yaşam alanının şekillenmeye başladığı on yedinci yüzyıldan birinci Meşrutiyetin ilan edildiği dönemlere kadar devam eden süre içinde gelişmiştir (Unat Abadan,1979,s.89). Tanzimat'la birlikte başlayan modernleşme döneminde Türk kadınının düşünce ve sosyo-ekonomik alanda önemli kazanımlar elde ettiği söylenebilir.

Cumhuriyet dönemine geldiğimizde, cumhuriyet ideolojisi siyasal, kültürel ve toplumsal açıdan yeni bir yaşam biçimi ortaya koymuştur. Bunun sonucunda toplumsal değişim hayatın her alanında yaşanmıştır. Başta kültürel ve eğitim alanı olmak üzere, teknolojiye, sanayileşmede, tarımda ve bürokraside yaşanan

gelişmeler toplumun her kesiminde olduğu gibi kadın konusunda da yeni algılamaları, tanımlamaları ve statüleri ortaya çıkarmıştır (Kırkpınar,1998,s.13-15).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınlara tanınan haklara kısaca baktığımızda; 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kadın ve erkeklerin eşit öğretim imkanlarından yararlanması sağlanmıştır. Kadınların hak ve statüleri konusunda en önemli gelişmelerden biri de 17 Şubat 1926 günü kabul edilen Türk Medeni Kanunu'dur. Bu kanunla çok eşlilik kaldırılarak evliliğin hukukî bakımdan geçerli olması için, nikah memuru tarafından ve iki şahit huzurunda yapılması şartı getirilmiştir. Boşanmada erkeğe tanınmış olan keyfilik kaldırılıp her iki cinse mahkeme kararıyla boşanma hakkı tanınmıştır. Boşanma halinde kadının ve çocuğun geçimini sağlayacak hükümler öngörüldü. Miras bakımından da kadına eşit miras hakkı tanındı. Evlenme yaşı kayıtlara bağlandı. Böylece kadına sosyal ve ekonomik alanda etkin olma yolu açılmıştır (Tezesen, 2008, s.63). Kadının toplumsal konumunun değişmesinde en önemli haklardan biri de 3 Nisan 1930'da tanınan Belediye Meclislerine seçme ve seçilme hakkıdır. Kadınlar bu haklarını 1933'te kullandılar. 5 Aralık 1934'te de milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir (Arat,1986,s.127).

Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınlarla ilgili yapılan reformlar yoluyla yurttaşlık haklarından kadının sosyal yaşamdaki etkinliğine önemli değişiklikler gerçekleştirildiği söylenebilir. 1950'lilerden 1980'lere kadar kadınların Cumhuriyet'in ilk yıllarında kendilerine tanınan bu haklarla yetindikleri gözlenmektedir. 1970'li yıllarda kadın hareketi, işçi sınıfı mücadelesiyle birleşerek kadınların kurtuluşu için tek çarenin erkeklerle birlikte verilecek sınıf mücadelesine dayanması gerektiği konusunda düşünceler dile getirilmiş ve dernekler kurulmuştur. 1960'ların sonundan 1980 darbesine kadar solun yönlendirdiği bir kadın hareketinden bahsedilebilir. Kadınların, yasalarda var olduğu iddia edilen eşitliğe karşın, toplumsal hayatta eşit olmayan bir cins olduğu bilinci ilk olarak bu dönemde, gelir ve fırsat eşitsizliği, sömürü kavramları üzerinden dile getirilmeye başlanmıştır. Kadınlar bu dönemde Marksist feminist bir yaklaşımla sol, sosyalist yayın ve derneklerde faaliyet göstermeye başlamış, toplumsal adaletsizliğe karşı sesini duyurmaya çalışmışlardır. Bu süreç içinde yer alan hükümetlerin de kadın haklarına ilişkin sergiledikleri herhangi bir

destekleyici tutum yoktur. 1980'den sonra kadının kadın olmaktan kaynaklanan sorunları olduğu ve bunun işçi sınıfı sorunları içerisinde çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Bu dönemde bilinç yükseltme grupları, dernekler, vakıflar ve kadın ezilmişliğine karşı toplumsal içerikli protesto ve eylemler ön plana çıkmıştır (Çakır,1995,s.750 - 756). Son otuz yıl içinde kadın hakları konusunda yaşanan bu hızlı değişimin kahramanlarının kadın dernekleri⁴ olduğu söylenebilir.

Dünyada 1960'lardan sonra ortaya çıkan ikinci dalga feminist hareket, Türkiye'de ancak 1980'lerden sonra görülmeye başlanmıştır. İlk defa bu dönemde kadının, kadın olmaktan kaynaklanan sorunları olduğu, bunları aşabilmek için var olan siyasi ideolojilerden ayrı, bağımsız bir kadın hareketinin gerekliliği, toplumsal cinsiyete ilişkin varoluş problemleri, farklılıkların ve feminizmin toplumsal bir proje olarak tartışılmaya başlandığı görülmektedir (Timisi ve Gevrek, 2009,s.14).

Kadın hakları taleplerinin toplumsal arka planını oluşturacak eşitlikçi ve özgürlükçü siyasal hareketlerin yokluğu nedeniyle, kadın hakları hareketi erkek egemenliğine karşı tek başına mücadele koşullarında yaşamak zorunda bırakılmıştır. Demokratik katılım haklarını talep eden güçlü taban hareketlerinin ve özgürlükçü entelektüel tartışmaların yok olduğu bir dönemde gelişmek durumunda kalan kadın hakları hareketi, kaçınılmaz olarak, sınırlı sosyal çevrelerde etkili olabilmıştır. Cinsiyet eşitliği sorunlarına körleşmiş bir kamusal ortamda kendini var etmek zorunda kalan kadın hareketi, en basit kadın sorunlarının çözümü için büyük çabalar harcadığı bir süreci yaşamıştır (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008,s.245)

1990'lı yıllarda kadın hareketi daha da kurumsallaşmış, üniversitede kadın sorunlarına yönelik kürsüler ve enstitüler açılmaya başlanmıştır. Kadın eserleri kütüphanesi ve kadın sorunlarını çözmeye yönelik hükümet düzeyinde ilk birim de bu yıllarda kurulmuştur (Çakır, 1995,s.750-756).

Bunun dışında, devlet kurumları bünyelerinde Toplumsal Cinsiyet ile ilgili Kurum ve Kuruluşlar oluşmuştur.

⁴ Toplumda yanlış yargılardan biriside, kadına tanınan haklar için kadınların mücadele vermediği bu yüzden değerinin kadınlar tarafından anlaşılmadığı yargısıdır. Elbette özellikle cumhuriyet döneminde kadınlara ciddi anlamda haklar tanınmıştır. Fakat Osmanlı'dan bugüne kadın haklarını elde etmek için az sayıda da olsa kadınların ciddi mücadeleler verdiği unutulmaması gerekmektedir.

1985’de Devlet Planlama Teşkilatında “Kadın Birimleri” oluşturulmuştur. Bu birim kadınların konumunu daha güçlü kılabilmek için projeksiyonlar yapmak ve planlar geliştirmekten sorumludur. 1989’da Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi on dört Üniversitede kurulmuş ve bu merkezler, kadınların güçlendirilmesi amacıyla araştırma ve uygulama projeleri yapmakta, eğitim programları ve materyalleri geliştirmektedir. 1990 yılında Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSGM) ⁵ kurulmuştur.

Amacı kadın sorunlarını diğer kuruluşlara duyurmak, temel planlara ve politikalara kadın boyutunu getirmek, kızların ve kadınların eğitimi, sağlığı, kısaca yaşamın her alanında kadınların güçlendirilmesi için kamuoyu oluşturmak ve gerekli politikaları geliştirmektir. Ayrıca 1997 yılında, Kadının Statüsü Yerel Birimleri on beş ilde valilikler bünyesinde KSGM birimleri kurulmuştur. 1990’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)’na bağlı Kadın Konuk Evleri ve Toplum Merkezleri Ev içi şiddete maruz kalmış kadınlara geçici barınma imkanı sağlamak üzere “Kadın Konuk Evleri” açılmıştır. Kentlerin gecekondu alanlarındaki ailelere ve kadınlara koruyucu ve destekleyici eğitim sağlamak üzere “Toplum Merkezleri” açılmıştır. 1993 yılında, Üniversitelerde Kadın Araştırmaları Birimleri açılmıştır. Kadın sorunlarına ilişkin akademik bilgi üretmek yöntem ve araçlar geliştirmek, aynı zamanda ilgili alanlarda insan kaynağı yetiştirmek amacıyla kurulan Ankara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Yüksek Lisans Programları açılmıştır. 1995’de Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınması İdaresi (GAP) ile “Çok Amaçlı Toplum Merkezleri” açılmıştır. Amacı on dört ve

⁵ 8 Haziran 2011 günü Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın yerine Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulduğu ilan edildi. Böylece;

- Kadın Bakanlığı tarihe karışmış oldu.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ile aile, çocuk, özürü ve yaşlı hizmetleri ve sosyal yardımlar genel müdürlükleri ile şehit yakınları ve gaziler dairesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında toplandı. Kadın erkek eşitliğini güçlendirmek konusunda politikalar üretmekle görevli tek resmi mekanizma olan KSGM de bakanlık altında etkisiz ve yetkisiz bir birim haline getirildi.
- “Kadının Statüsü Uzmanlığı” kalkarak KSGM de görev yapacak uzmanların adı Aile ve Sosyal Politikalar uzmanı oldu. Böylece üniversitelerde açılmış ve kadın politikaları konusunda uzman yetiştiren Kadın Çalışmaları Bölümleri ve Merkezleri de yok sayılmış oldu.
- Valilikler bünyesindeki kadın çalışmalarını organize eden Kadının Statüsü Birimleri, İl Özel İdarelerine bağlandı.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kapatıldı, merkez teşkilatı tasfiye edildi, taşra teşkilatı İl Özel İdarelerine bağlandı.
- Kadın, birey olarak dikkate alınmadan, aile, çocuk, yaşlı ve yardıma muhtaç bireylerle birlikte yer almaya başlamıştır. Yani, kadın birey olarak dikkate alınmayıp aile içine hapsedilmiştir. (www.kadinininsanhaklari.org).

elli yaş grubu kadınlar için okuma-yazma, sağlıklı, annelik ve çeşitli beceri kursları açarak onların yaşam düzeyini yükseltmeyi ve ülke kalkınmasına katkıda bulunmalarını sağlamaktır (UNİCEF,2003,s.9) .

Bunların dışında 1980 sonrası hukuki anlamda da birçok gelişme yaşanmıştır. Medeni Kanun'da kadınlar lehine iyileştirmelere gidilmiştir. CEDAW'ın 15. ve 16. maddelerine⁶ ilişkin çekincelerin kaldırılması, Türkiye'nin hem siyasal hem de uluslararası düzeyde toplumsal cinsiyet ve kadın sorunu ile bütünleşmesi açısından oldukça anlamlıdır. Bu dönemde yine kadın platformları, dernek, vakıf ve kooperatifler kurularak partilerin, yerel yönetimlerin ve meslek örgütlerinin kadın meselesine duyarlılığı arttırılmaya çalışılmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, Avrupa Birliği'ne uyum süreci kapsamında yapılan düzenlemeler de kadın haklarına ivme kazandırmıştır (Suğur,2006,s.141 - 143).

Görüldüğü üzere 1980'li yıllarda dünyada ve Türkiye'de kadın hareketi hız kazanmıştır. Ayrıca kadınların uluslararası alanda statülerinin güçlendirilmesiyle ilgili önemli anlaşmalar imzalanmış ve bu anlaşmalara Türkiye taraf olmuştur. 1 Mart 1980 tarihinde Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) üye ülkelerin imzasına açılmış, Türkiye'nin 1985 yılında onayladığı Sözleşme, 29 Ocak 2003'te yürürlüğe girmiştir. Kadın erkek eşitliğinin uluslararası düzeyde temel belgesi ve kadın hakları evrensel beyannamesi niteliğindeki bu sözleşme, kadınların siyasal

⁶ CEDAW **md.15'e göre;** Taraf devletler kadınlara kanun önünde erkeklerle eşit haklar tanıyacaktırlar. Taraf devletler medeni haklar bakımından kadınlara erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanıyacaktırlar. Özellikle, kadınlara akit yapmada ve mülk idaresinde eşit haklar verecekler ve Mahkemelerde davaların her aşamasında eşit muamele edeceklerdir. Taraf devletler, kadınların hukuki ehliyetlerini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran her çeşit sözleşmenin ve diğer özel muamelelerin tamamının geçersiz olduğunu kabul ederler. Taraf devletler, kadın ve erkeğe hukuki olarak ikametgah seçme taşımada eşit yasal hak tanıyacaktırlar. **md.16'ya göre;** Taraf devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır: Evlenmede erkeklerle eşit hak; Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı; Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında ayrı hak ve sorumluluklar; Medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her durumda çocukların çıkarları en ön planda gözetilecektir; Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer vasıtalarından yararlanmada eşit haklar; Her durumda çocukların çıkan en üst düzeyde tutularak ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar; Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil her iki eş (kadın-erkek) için, eşit kişisel haklar; Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, kazanımı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında her iki eşe de eşit haklar. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

kararlara katılım hakkının genel çerçevesini tanımlamakta ve eşit katılımı sağlamak için taraf devletlere özel önlemler alma zorunluluğunu getirmektedir. Bunun dışında, Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ILO, OECD, AGİK gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyelerinin, Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planının, 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı ve Pekin Deklarasyonu gibi uluslararası anlaşmalar ve sözleşmeler iç hukukun belgesi haline getirilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 7 Nisan 2011 tarihinde kabul ettiği “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ni Türkiye Cumhuriyeti devleti imzalamıştır. Uluslararası sözleşme ve kararların dışında Anayasa, Medeni Kanun, Aile Mahkemeleri, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, İş kanunu, Türk Ceza Kanunu, Devlet Memurları Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu (mülga) ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun gibi kanunlarda kadın haklarına yönelik birçok değişikliğe gidilmiştir (KSGM, 2012,s.1-10). Kadınlar hukuken ulusal ve uluslararası düzeyde önemli hakları elde ettiği söylenebilir. Ancak kadının hukuksal eşitliği ile günümüz sosyal yaşamda ki kadının konumu karşılaştırıldığında önemli bir açık olduğu görülmektedir.

1.3.2. Günümüzde Toplumsal Yaşamda Kadının Durumu

1.3.2.1. Günümüzde Kadın ve Şiddet

Kadına yönelik şiddet tüm toplumlarda ve her dönemde var olmuş hala çözüm bekleyen bir sorun olarak görülmektedir. Toplumda oluşan genel yargı; fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar daha çok sosyo – ekonomik- kültürel açıdan düşük sınıfa mensup, kırsal kesimde yaşayan kadınlardır. Fakat kadına yönelik şiddetin sosyo – ekonomik durum, eğitim ve yaşanılan yerden bağımsız olarak her gruptan kadının yaşadığı toplumsal bir sorun olarak görülmektedir.

Kadın sadece fiziksel şiddete değil, sözel, ekonomik, cinsel, psikolojik şiddet, sosyal gibi değişik türde şiddete maruz kalmaktadır. Bu sorun kadının toplumsal yaşamda etkin olmasını engellemektedir. Kadın maruz kaldığı şiddet

nedeniyle eğitimden ve çalışma yaşamından geri kalmaktadır. Kimi zaman kadına uygulanan şiddet kadını eve hapsetmekte ve kadının sosyalleşmesini engellemektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yaptığı 2009 tarihli Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre (KSGM,2009,s.36,37); eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı % 39'dur. Hayatının herhangi bir döneminde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı % 43,9'dur. Sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı % 15,3'tür. Fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma yüzdesi 41,9'dur. Kentte fiziksel şiddet oranı % 38 iken, kırdada % 43'dür. Yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı % 25'dir. En az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı % 55,7, lise ve üzeri düzeyde eğitim alanların oranı ise % 27'dir. Şiddete maruz kalan kadınların sağlık sorunları yaşama, intihar etmeyi düşünme ya da deneme olasılıkları en az iki kat artmaktadır. Her 10 kadından biri gebeliği sırasında fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Cinsel şiddet birçok durumda fiziksel şiddet ile birlikte yaşanmakta ve kadınların % 42'si fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedirler. Eğitim düzeyi daha yüksek olan kadınlar arasında bile her 10 kadından 3'ü eşleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Evlenmiş kadınların hayatlarındaki en yaygın şiddet eşlerinden görmektedirler. Kadınların % 7'si çocukluklarından (15 yaşından önce) cinsel istismar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Gerek sivil toplum kuruluşlarının gerekse de medyanın kadına yönelik şiddetin çözümü konusundaki duyarlılığı ile "kadına yönelik şiddetin" önlenmesi konusunda önemli adımlar atıldığı bir gerçektir. Nitekim ülkemizde son dönemde sıkça karşımıza çıkan şiddet olaylarının bir yansıması olarak hukuksal birçok yeni düzenlemeye gidilmiştir.

Dünyada da kadına yönelik şiddet ile kadının sosyal dışlanmasında artış olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler ve UNICEF tarafından yapılan araştırmaya göre; doğacak çocuğun cinsiyeti yüzünden yapılan kürtaj ve doğum sonrası kız bebeklerin öldürülmesi sonucunda kaybolan kadın sayısı 60 milyondan fazladır. Avrupa konseyi 16-44 yaş arasında ölen kadınların ölüm ve sakatlanma sebeplerinden birinin aile içi şiddet olduğunu belirtmektedir. Kenya'da ise haftada en az bir kadın, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından,

Zambiya’da haftada beş kadın, eşi ya da erkek arkadaşı veya aile bireyleri tarafından öldürülmektedir. ABD’de ise her 15 saniyede bir kadın, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından dövülmektedir. İspanya’da 2000 yılında her beş günde bir kadın, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürülmüştür. İngiltere’de haftada yaklaşık iki kadın eşleri ya da erkek arkadaşları tarafından öldürülmektedir. Yeni Zelanda’da kadınların beşte biri, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından dövüldüğü veya fiziksel tacize uğradığı belirtilmektedir. Bangladeş’te işlenen cinayetlerin yarısını eşi tarafından öldürülen kadınlar oluşturmaktadır. Mısır’daki kadınların %35’i evlilikleri süresince eşlerinden dayak yemektedirler (KSGM,2008,s.8-9).

Cinsiyet temelli şiddetin hem toplumsal hem de bireysel sonuçları bulunduğu söylenebilir. Bireysel açıdan korku, acı ve endişeye yol açan şiddet veya şiddet tehdidi; kadının başta özel alan olmak üzere, ekonomik ve toplumsal yaşama daha aktif ve üretken katılımı önüne set çekmekte, kamusal karar alma mekanizmalarına katılımını kısıtlamaktadır. Toplumsal açıdan bakıldığında kadına yönelik şiddetin ekonomik maliyeti, iş saati ve ücret kaybı, sosyal hizmetler, yargısal ve tıbbi masraflar bakımından son derece büyüktür (Bozkurt-Şener,2011,s.9). Kısaca şiddet eylemlerinin toplumu ekonomik, kültürel ve politik yönden yoksullaştırdığını söylemek mümkündür.

1.3.2.2. Günümüzde Kadın ve Eğitim

Türkiye de kadının çalışma yaşamında ve politikada geri planda kalmasının nedenlerinden biri de eğitimsiz olmasıdır. Eğitim sisteminde eşitsizlik genellikle hukuki açıdan değil, bireylerin cinsiyetleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Demirbilek,2007,s.21).

Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana temel eğitimin zorunlu olduğu ülkemizde, kız çocuklarının eğitiminin önemine rağmen birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi ülkemizde de fırsat eşitliğini ⁷ engelleyen sebepler bulunmaktadır. Son yıllarda kız çocuklarının eğitim olanaklarından yararlanmasına yönelik kampanyalara rağmen ilköğretimden başlayarak eğitimin

⁷ Türkiye, Çocuk Hakları Sözleşmesi (Türkiye tarafından 1990 yılında imzalanmıştır), Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) gibi onayladığı uluslararası sözleşmelerle; eğitim hususunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı, bu yasaları uygulamaya geçirmeyi ve kadın okuryazarlığını % 100 olarak gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir (KSGM,2012,s.11).

tüm kademelerinde okullaşma oranlarında istenilen düzeye ulaşamamıştır. Bu durumun başlıca nedenlerinin (KSGM,2008,s.23,24); geleneksel yapıdaki toplumsal cinsiyet rolleri olduğu söylenebilir. Kızların annelerine yardım etmeleri, tarlada çalışmaları gerektiği erkeklerin ise okumaları ve dışarıda çalışmaları gerektiği toplumsal cinsiyet algısı, kadınların eğitim almalarını engellemektedir.

Yapılan istatistikler Türk kadınının eğitim seviyesinin son 10 yılda yüzde 76,9 olan okuryazarlık oranının yüzde 80,4'e ulaştığını göstermektedir. Ancak, Türkiye'de okuryazar olmayanların yüzde 75,5'ini hala kadınların oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 1. 1. Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre Nüfus

Bitirilen eğitim düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma yazma bilmeyen	3.825.644	700.400	3.125.244
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	13.448.484	6.443.661	7.004.823
İlkokul mezunu	15.709.975	6.973.926	8.736.049
İlköğretim mezunu	10.820.045	6.081.367	4.738.678
Ortaokul veya dengi okul mezunu	3.127.204	1.946.744	1.180.460
Lise veya dengi okul mezunu	11.374.336	6.556.319	4.818.017
Yüksekokul veya fakülte mezunu	4.566.049	2.692.405	1.873.644
Yüksek lisans mezunu	365.791	217.892	147.899
Doktora mezunu	113.862	70.788	43.074
Bilinmeyen	2.782.071	1.471.078	1.310.993
Toplam	66.133.461	33.154.580	32.978.881

Kaynak: TÜİK ADNKS Eğitim, Kültür ve Spor Veritabanı 2010 Sonuçları. Yabancılar kapsama alınmamıştır.

Yukarıdaki tablo, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin eğitime etkisini göstermektedir. Ülkemizdeki bu durum ile esasen dünyadaki kadının konumu arasında benzerlikler dikkati çekmektedir. Birleşmiş milletler 2010 raporuna göre dünyadaki 774 milyon okuma yazma bilmeyen yetişkinin üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır. Bu oranın son yirmi yıldır aynı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca okur-yazar oranının düşük olduğu hemen hemen bütün ülkelerde, okur-yazar olmayan kadınların oranının yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Küresel okuryazarlık oranı yetişkin erkeklerde yüzde 88 iken kadınlarda bu oran yüzde 79

civarındadır. Kadın okuryazarlık oranının Avrupa’da ve Kuzey Amerika’da yüzde 95’lerin üzerindeyken Sahra altı Afrika ülkelerinin çoğunda ve Orta Kuzey Asya’da yüzde 50’lerdedir (United Nation,2010,s.45-46). Ayrıca UNESCO verilerine göre Türkiye, 2015 yılına kadar ilk ve orta öğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirememesi riski taşıyan 24 ülkeden biridir. Öteki 23 ülke Benin, Burkina Faso, Burundi, Kamboçya, Çad, Kamerun, Fildişi Sahili, Cibouti, Eritrea, Etiyopya, Guatemala, Laos, Malawi, Mali, Fas, Mozambik, Nijerya, Papua Yeni Gine, Sudan, Yemen, Cezair, Aruba, Virgin Adaları'dır (TÜSİAD ve KAGİDER, s.35).

Elbette kadının eğitimi yalnızca kadının toplumsal üretime katılma derecesini etkilemez, aynı zamanda işgücüne katılan kadının konumunu da belirler. İşgücüne katılan kadınların %90’ının okul bitirmeyen kadınlar ve ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Bu durum, kadın nüfusunun genel eğitim düzeyinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında tarım kesiminde çalışan kadınların çoğunlukla eğitimsiz olduğu bir gerçektir. İşgücüne katılan kadınların eğitim durumları incelendiğinde, eğitim düzeyi ve işgücüne katılma arasında doğrudan ilişki olduğu gözlenmektedir. Eğitim görmüş kadınlar arasında, çalışma yaşamına katılma eğiliminin en yüksek olduğu küme yükseköğrenim görenlerdir (Çitçi,1982,s.125-128).

Dolayısıyla kadının eğitim alması kadını ekonomik anlamda güçlendirecektir. Eğitim alarak bilinçlenen ve ekonomik olarak güçlenen kadın toplumsal alanda güçlenecektir. Böylece kadının siyasal yaşama katılımının önündeki engellerden biri ortadan kalkmış olacaktır.

1.3.2.3. Çalışma Yaşamında Kadın

Kadın, sosyal çevresi, ailesi, evli ise eşi, bekar ise babası tarafından kendini geliştirme konusunda hep engellenmiştir. Kadınlar, eğitimden, çalışma yaşamına kadar yaşamın çoğu alanında sırf kadın olduğu için bir çok sorunla karşılaşmaktadır. Çalışma yaşamına katılan kadın çalıştığı ortamda, erkek egemen bakış nedeniyle hor görülmemekte veya emeğinin karşılığını alamamaktadır. Bu ortamda kadının kendini geliştirmesi ve eksikliklerini tamamlaması gibi bir şans olamamaktadır (Berktaş,2004,s.526).

Kadınların ekonomik özgüklerini kazanması, kadınların toplumsal açıdan güçlenmesi için büyük önem taşımaktadır. Kadınlar her ne kadar çalışma yaşamına katılsa da, iş yaşamındaki statülerinden ziyade eş ve anne olarak toplumda yer bulmaktadırlar. Çalışan kadının da önceliği evi ve ailesidir. Kadın için en iyi gelecek evliliklerdir. Kadınlar ekonomik nedenlerle çalışsa bile kazançları çoğunlukla eve yardım ve aileye katkı içindir (Aytaç, 1999, s.5). Çalışan kadınların hem ev kadını, hem de anne olarak sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmeleri yüklerini artırmaktadır. Bunun yanında çalışma koşulları kadının aile yaşamını olumsuz etkilediği gibi, aile yapısı ve sorumlulukları da kadını, iş yaşamında erkekten daha fazla etkilemektedir. Kadın ev dışında gelir getirici bir işte çalışsa da büyük ölçüde cinsiyete dayalı iş bölümü varlığını sürdürmektedir. Kadının bu ikili rolü (çalışan kadın / ev kadını) genellikle birbirini olumsuz etkilemektedir (Koray, 1992, s.97). Bu sebeple, kadınların ev hayatı ve iş hayatı arasında denge kurmak zorunda olması, kadınların annelik, eşlik rolünün bir uzantısı gibi değerlendirilen öğretmenlik, hemşirelik, sekreterlik gibi feminen mesleklere yönelmesine yol açmıştır. Böylece erkeksi ve kadınsı meslek ayrımı ortaya çıkmıştır (Unat, Abadan,1978, s.141).

Çalışma yaşamına katılan kadının ev işlerini aksatması, çocuklarla ilgilenecek birisinin olmaması, ev işleri ile ilgilenecek bir yardımcı ve bakıcı için ekstra ücret ödemek zorunda kalması kimi zaman iş ve aile arasında çatışma ya sebep olmaktadır. Kadınların iş yaşamında karşılaştığı olumsuzluklar; erkeklere oranla daha düşük ücret almaları, işyerinde cinsel tacize maruz kalmaları, belirli işlere ve mevkilere gelememeleri veya engellerle karşılaşmalarıdır. Sosyal güvence, sendikal örgütlenme gibi sosyal haklardan erkeklere oranla eşit ölçüde yararlanamamaları, cinsiyete dayalı ayrımcılığın çalışma yaşamında kadın işgücü üzerindeki başlıca olumsuz etkilerdir (Acar,1992,s.168).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yaptığı 2012 tarihli Türkiye'de Kadının Durumu raporuna göre; kadınların işgücüne katılma oranı 1990'da % 34,1 iken 2002 yılında % 26,9, 2004 yılında % 25,4, 2011 yılı için % 28,8'dir. Türkiye geneline baktığımızda 2011 yılı verilerine göre kadın istihdam oranı % 25,6, işsizlik oranı % 11,3'dür. Ülkemizde 2011 yılı verilerine göre istihdama katılan kadınların % 42,2'si tarım sektöründe, % 15,2'si sanayi sektöründe, % 42,6'sı ise hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Yine 2011 yılı verilerine göre;

kente göre, kırsal alanda daha çok kadın işgücüne katılıyor gibi görünse de kırdaki 100 kadından 84'ü tarım kesiminde ve bunların % 80'i herhangi bir ücret almaksızın ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

Çalışma durumları açısından; 100 kadından sadece %12,9'u kendi hesabına ve işveren konumunda çalışmaktadır. %51,6'sı yevmiye karşılığında çalışmakta ve %35,5'i ücretsiz aile işçisi olarak çalışma yaşamında yer almaktadır. İstihdamda yer alan 100 kadından %57,8'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunların da % 57,9'unu ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır (KSGM, 2012,s.24-26). Ülkemizde görünen bu olumsuz tablo diğer ülkelerde görülmektedir. Birleşmiş Milletler İstatistiklerine göre bugün dünya üretiminin %70,9'u kadınlar tarafından gerçekleştirilmekte, buna karşılık toplam ücretlerin %30'u kadınların eline geçmekte ve dünyadaki malların sadece %2'sine kadınlar sahip olabilmektedirler. Bu adaletsizlikler hemen her toplumda yaşandığı için ulusal politikalar geliştirilmektedir (Say,1998,s.105). Aşağıdaki tablo bu durumu ortaya koymaktadır.

Tablo 1. 2. Dünyada Kadının İstihdamına İlişkin Veriler

	İşgücüne Katılım	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı
Türkiye	26	22,3	14,3
Dünya	51,6	48	7
Gelişmiş ekonomiler ve AB	52,9	48,3	8,6
Merkez ve Güneydoğu Avrupa	50,6	45,6	9,8
Doğu Asya	66,5	64	3,7
Güney Doğu Asya ve Pasifik	57,4	54	5,9
Güney Asya	34,9	32,8	5,9
Latin Amerika ve Karayipler	51,7	46,5	10,1
Orta Asya	25,4	21,6	15
Kuzey Afrika	27,4	23,1	15,6
Sahra Altı Afrika	62,6	57,1	8,8

Kaynak: Global Employment Trends, 2010, s.46-50

Küresel ölçekte yapılan araştırmaların kadınların işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları açısından Türkiye, dünya geneli ve çeşitli bölgeler ile kıyaslandığında, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından dünyanın kötü

durumdaki ülkelerinden biri olduğu söylenebilir. 2009 yılı itibariyle Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı % 26 iken dünya ortalaması % 51,6; Türkiye’de kadınların istihdam oranı % 22,3 iken dünya ortalaması % 48; Türkiye’de kadınların işsizlik oranı % 14,3 iken dünya ortalaması % 7’dir. Türkiye, kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranı açısından dünya ortalamasının ancak yarısı kadar bir oran yakalamışken, kadın işsizliğinde dünya ortalamasının iki katı bir orana ulaşmaktadır.

Tablo dikkate alındığında 2009 yılında Türkiye’de kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranının yalnızca Orta Asya ortalamasının biraz üstünde olduğu, diğer bölgelerden ise düşük olduğu görülmektedir. İşsizlik oranı açısından ise Türkiye’de kadın işsizliği, Kuzey Afrika ve Orta Asya ortalamasının biraz altında olup diğer bölgelerden yüksektir.

1.3.3.4. Karar Organlarında Kadın

Günümüzde kadınlar toplumda değişen şartlar sonucunda çalışma yaşamının her alanında yer alsa da, üst konumlara gelememekte, karar alma mekanizmalarında yeterince yer alamamaktadırlar. Toplumda kadına karşı var olan önyargılar, kadınların işe alınmalarında ve yükselmelerinde kadınların karşısına çıkmaktadır. Birçok toplumda iyi bir yöneticide bulunması gereken özelliklere kadınların sahip olmadığı düşünülmektedir. Bu düşünce aynı zamanda toplum içinde örgütlerin kadınlara bakış açısını da etkilemektedir. Kadınların yönetici konumuna gelmelerini engelleyen toplumsal bazı tutum ve davranışların olduğu dile getirilmekte psikolojik ve sosyolojik açıdan kadınların liderlik rolüne hazır olmadıkları savunulmaktadır (Barutcuğil,2002,s. 27).

Aşağıdaki veriler yönetim kademelerinde kadının yerinin hala olmadığına bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın Adayları Destekleme Derneğinin 2012 yılında hazırlamış olduğu “Türkiye’nin Temsilde Kadın-Erkek Eşitsizlik Karnesi” ne göre 12 Haziran 2011 genel seçimlerinde TBMM’deki koltukların yüzde 14,2’si, Hükümetteki 26 bakandan 1’i kadındır. 2009 mahalli idareler seçimlerinde 2 bin 924 belediye başkanının 26’sı, 34 bin 210 muhtardan 65’i kadındır. Ayrıca 81 validen sadece 1’i, 103 rektörden 5’i, 185 büyükelçiden 21’i kadındır. 26 müsteşar arasında hiç kadın bulunmamaktadır. Bankacılık Düzenleme ve

Denetleme Kurulu'nda, Yargıtay'da, Sayıştay'da, DİSK, TÜRKİŞ, HAK-İŞ, KAMU-SEN, MEMUR-SEN, TOBB, MÜSİAD, TZOB, TESK Yönetim Kurullarında yine hiç kadın bulunmamaktadır. KADER' in 2012 yılında hazırladığı bu raporda TÜİK verilerine yer vermiştir. Bu verilere göre: Türkiye'de 2008 yılı itibariyle kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin yüzde 9,9'u kadın, yüzde 90,1'i erkektir. Yine bu raporda yayınlanan TİSK'in 2009 yılında yaptığı araştırmaya göre üst düzey yöneticilerin "genel müdür düzeyi" %23'ü kadın, %77'si erkektir. Orta düzey yöneticilerin "müdür düzeyi" % 22'si kadın % 78'i erkektir. Alt düzey yöneticilerin (şef düzeyi) %21'i kadın, %79'u erkektir. Üst düzey yönetici kadın oranı özelde % 22,8 iken, devlette % 6,8'dir (KADER, 2012,s.1-24)⁸. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere kadınların yönetim kademelerindeki azlığı dikkat çekmektedir.

Kısaca kadınların toplumsal açıdan geri kalmasının en önemli nedeni toplumun kadına verdiği sorumluluktan kaynaklanmaktadır. Örneğin kadınların çoğu çalışma hayatına yeterince katılamamakta, katılsalar bile toplumsal olarak ev kadınlığı ve anneliğin uzantısı olan işlevleri yerine getirmektedirler. Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltmak amacıyla önemli yasal düzenlemeler yapılmış ve kadınların toplumsal statüsünü iyileştirmeye yönelik çeşitli politikalar uygulamaya konulmuştur. Ancak kadına yönelik toplumsal algı alışkanlığının değişmemesi nedeniyle kadının toplumsal yaşamdaki eşitsiz konumunun devam ettiği söylenebilir. Kadın ve erkek arasında farklılık, toplumsal yaşamın her alanında varlığını sürdürmektedir. Kadın-erkek arasında eşitsizlik, toplumsal algıda değişiklik ve kadının toplumsal hayatta etkinliğinin artması ile büyük ölçüde ortadan kaldırılabilir. Kadınlar eğitim, ekonomik özgürlük ve iş yaşamına eşit katılım gibi toplumdaki statüleri arttıkça siyasal yaşama da daha fazla katılacakları söylenebilir.

⁸ Karar alma mekanizmalarındaki kadının yerini anlatan çalışma için KADER 'in 2012 yılında yayınladığı Kadın İstatistikleri 2011-2012 araştırmasına bakılabilir. http://www.kader.org.tr/tr/down/2012_KADIN_ISTATISTIKLERI.pdf

İKİNCİ BÖLÜM

KADINLARIN SİYASETE KATILIMI

Demokratik ülkelerde genelde yasalar karşısında kadın ve erkek eşit olmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumsal ve siyasal alanda önemli bir sorun olarak devam ettiği görülmektedir. Hemen hemen tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bu eşitsizliğin en yoğun görüldüğü alanlardan biri, kadının siyasal karar alma süreçlerine katılamaması ve siyasal karar alma mekanizmalarındaki konumudur.

2.1. TARİHSEL SÜREÇTE KADINLARIN SİYASETE KATILIMI

Kadınların siyasallaşmasının 19. yüzyılın ortalarından yani sanayi devrimi sonrası farklılaşan toplumun, Avrupa’da kapitalist üretim ilişkilerinin sonucunda doğan sınıf mücadeleleri ile birlikte başladığı söylenebilir. Yüzlerce yıl aile içi karar mekanizmalarında bile yer alamayan kadın, sınıf mücadelesi içinde kendi haklarının bilincine varmış; mülk edinmekten, ücret hakkına, seçme ve seçilmeye kadar uzanan bir dizi hakkı elde etme mücadelesi vermiştir (Minibaş, 1996,s.174). Dünyada 18. yüzyılda başlayan “eşit oy hakkı” mücadelesi ancak 19.yüzyılın sonları ile 20. yüzyılda sonuçlarının alındığı söylenebilir.

Türkiye’de kadınların siyasal katılım hakları uzun yıllar süren mücadeleler sonucu elde edilebilmiştir. Batı’daki kadınların siyasal alandaki hak arayışlarını örnek alan Osmanlı kadınları⁹, Osmanlının son dönemlerinden itibaren siyasal alandaki bu süreci, kurdukları derneklerle başlatmışlardır (Altındal,2009,s.353). Kurtuluş Savaşı ve bağımsızlık mücadelesi ise sadece erkeklerin katıldığı bir savaş olmamış, kadınların da fiili desteği ve katılımı etkin rol oynamıştır.

⁹ Osmanlı Devleti’nde kadınlar tarafından dernekler kurulmuştur. Dernekler yoluyla kadınlar örgütlenebilmişler ve haklarını aramışlardır. Çeşitli yayınlara ve yapılan konferanslarla amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan dernekler, sorunlar karşısında üretilen çözümleri uygulamaya geçirilmesi konusunda gayret sarf etmişlerdir. Osmanlı döneminde ülke sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan dernekler, siyasal partilerin kadın dernekleri (örneğin, İttihat ve Terakki Cemiyeti Kadınlar Şubesi), feminist kadın dernekleri, ülke savunmasına yönelik kadın dernekleri, yardım ve kültür amaçlı birçok dernek kurulmuştur (Gökçimen,2008,s.14,15).

İstanbul'un ve Anadolu topraklarının işgali üzerine birçok kadın, işgali protesto eden faaliyetlerde ve mitinglerde bulunmuşlar, cemiyetler vasıtasıyla politik mücadelenin içinde yer almışlardır (Tekeli, 1982,s.203).

Türk kadını Kurtuluş Savaşı sonrasında gerçekleştirilen reformlara paralel olarak, siyasal anlamda da mücadele içinde yer almıştır. Bu amaçla 15 Haziran 1923'te Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kurulmasından iki ay önce Kadınlar Halk Fırkası kurulmuştur. Partinin başkanı ilk kadın parti başkanı olan Nezihe Muhittin, genel sekreteri ise Şukufe Nihal'dir. Partinin hedefi eğitim, aile hukuku ve çalışma hayatıyla ilgili haklar konusunda kadınların bilgilendirilmesidir. Ancak 1923'te kabul edilen Seçim Kanun'da sadece erkeklerin seçme ve seçilme hakkına sahip olduğu dile getirilerek; siyasi haklara sahip olmayan kadınların parti kuramayacakları gerekçe gösterilmiş ve dönemin yönetimince kadınların parti kurması yasaklanmıştır (Göksel,1993,s.165). Bu konudaki farklı söylemlere göre, Kadınlar Halk Fırkası'nın kuruluşunun ve yaptığı faaliyetlerin, tüm ulusu kapsama amacı taşıyan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın faaliyetlerini bölen veya engelleyen bir unsur olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca Cumhuriyet Halk Fırkasıyla isim benzerliği nedeniyle partinin kuruluşuna izin verilmediği ifade edilmektedir (Toprak,1988,s.30-31).

Bunun üzerine 1924 yılında Türk Kadınlar Birliği kurulmuştur. Kadınlar Halk Fırkası, Türk kadınlar Birliği bünyesinde çalışmalarına devam etmiştir. Nezihe Muhiddin başkanlığında kurulan Türk Kadınlar Birliği, Kadınlar Halk Fırkası'nın söylemlerini yumuşatarak faaliyetlerine devam etmiştir. Türk Kadınlar Birliği toplumsal ve siyasal hayatta eşitlik mücadelesi vermiş, buna yönelik kampanyalar ve sivil toplum faaliyetlerinde bulunmuş ve kadın hakları konusunda farkındalık yaratmaya çalışmıştır. Birliğin en önemli mücadeleleri arasında kadınların siyasal haklarına kavuşması bulunmaktadır (Kaplan, 1998,s.141-145). Türk Kadınlar Birliği'nin olumsuz tepkilere ve cemiyet içi fikir ayrılıklarına rağmen kadın hakları konusunda Cumhuriyet dönemi boyunca önemli bir referans olduğu söylenebilir.

1926'da Trabzon Türk Ocağı'nda Süreyya Hulusi adlı konuşmacı verdiği konferansta ilk defa Türk kadınının seçme ve seçilme hakkından bahsetmiştir. 1927'de İstanbul'da Türk Kadınlar Birliği'nin tüzüğüne kadınlara siyasal haklar sağlamak için çalışılacağı maddesi eklenmiştir. Hatta kadınlar 1927 seçimlerine katılmayı talep etmişler ancak anayasal engel nedeniyle istekleri

gerçekleşmemiştir. Birinci ve İkinci Büyük Millet Meclisi'nde kadınlarla ilgili konular ve kadın hakları konusunda tutucu bir kesim olmasına rağmen, 20 Mart 1930'da çıkan Belediye Kanunu ile Türk kadınına belediye seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır (Göksel,1993,s.165).

1930'lu yıllarla birlikte Türkiye'de kadınlar siyasal yaşamda yer almaya başlamışlardır. 3 Nisan 1930'da kabul edilen Belediye Kanunu ile kadınlar, belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra ilk kadın belediye başkanının kim olduğuna dair çeşitli söylentiler vardır. Bazı kaynaklar 1930 yılında Artvin Yusufeli ilçesinden Sadiye Hanım'ın ilk bayan belediye başkanı olduğunu, bazı kaynaklar 1950'de Mersin'de Müfide İlhan'ın ilk kadın belediye başkanı¹⁰ olduğunu söylemektedir. Belediye seçimlerinden sonra 1933'te Köy Kanunu'nda yapılan değişiklikle kadınlara muhtar olma ve ihtiyar heyetine seçilme hakları verilmiştir. 1934 yılında kadına seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. 1935 seçimlerinde meclise %4,5'lik kadın oranıyla on sekiz kadın milletvekilinin girmesiyle kadınlar siyasal yaşamda yer almaya başlamışlardır (Çağlar ve Türel,2010,s.21).

Kadınların ilk kez katıldığı 1935 yılı seçimleri, iki dereceli seçim sistemi ve tek partinin bulunduğu bir ortamda yapıldı. Daha önceki seçimlerde olduğu gibi bu seçimlerde de büyük ölçüde kadın ve erkek adaylar partinin üst kademeleri tarafından belirlendi. Seçimlere gerek ikinci seçmen olarak gerekse milletvekili adayları olarak kadınların ilgisi ve katılımı oldukça fazlaydı. 8 Şubat 1935'te yapılan seçimlere katılım, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde % 80'lere varmıştı ve söz konusu şehirlerde oy verenlerin % 48'e yakınının kadınlardan oluştuğu söylenmiştir. Kadınların da katıldığı ilk seçimler olmasına rağmen katılımın fazla olması, kadınların konuya olan ilgilerini ortaya koyması açısından olumlu bir gelişmedir (Çakır,1991,s.48).

1960'ların sonuna kadar kadınlar genellikle hayır kurumları ve sosyal yardım dernekleri bünyesinde örgütlenmiş ve yayıncılık faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Bu dönemde kadın ve siyaset ilişkisi açısından en somut gelişmelerden biri, CHP tarafından kadının meclisteki düşük temsiline bir önlem

¹⁰ Ayrıca, İlk kadın bakan Türkan Akyol, 1971 yılında göreve atandı, 1989 yılında kadınlara da kaymakamlık yolu açıldı.1992 de Özlem Bozkurt ilk kadın kaymakam olarak atandı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kadın vali Lale Aytaman 1991 yılında Muğla'ya atandı, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde başbakan koltuğuna ilk kez bir kadın oturdu. Türkiye'nin ilk kadın başbakanı Tansu Çiller, 25 Haziran 1993 tarihinde hükümeti kurdu (Negiz,2008,s.219)

olarak 1955 yılında parti bünyesinde kadın kolları örgütlenmesinin kurulmasıdır. Kadın kolları örgütlenmesi CHP'nin ardından 1959'da Demokrat Parti, 1965 yılında ise Adalet Partisi bünyesinde kurulmuştur (Ayata,1993,s.304). Fakat 1980 öncesinde siyasi partilerin kadın kollarında örgütlenen kadınlar, askeri darbe sonrasında yürürlüğe giren 1982 anayasasında kadın kollarının yasaklanması sebebiyle faaliyetlerini durdurmuşlardır. Daha sonraları parti bünyesinde gönüllü olarak çalışan kadın komisyonları oluşturulmuştur. 23 Temmuz 1995'te 4121 sayılı yasa ile kadın ve gençlik kolları yasağının kaldırılmasından sonra kadın kolları tekrar faaliyete geçmiştir (Talaslı, 1996,s.68).

Tarihsel süreç içinde baktığımızda Dünya'da kadınların seçilme hakkını kazandıkları ilk ülke 1778'de ABD iken, kadınların seçme haklarını kazandıkları ilk ülke 1893 tarihinde Yeni Zelanda'dır. Görüldüğü üzere Türkiye bilinenin aksine, seçme ve seçilme hakkını gelişmiş olan birçok ülkeden sonra kazanmıştır. İskandinav ülkeleri ise kadına seçme ve seçilme hakkını tanıyan ilk ülkeler arasındadır. Tablo 2.1'de tüm ülkeler¹¹ yer almamakla birlikte 1950'lerden sonra bu hakkı kazanan ülkeleri Afrika ve Asya ülkeleri takip etmektedir.

Aşağıdaki tabloda çeşitli ülkelerde kadınların seçme ve seçilme hakları kazandıkları tarihler yer almaktadır.

¹¹ Tüm ülke verileri için bkz. <http://www.ipu.org/english/issues/wmndocs/suffrage.htm>

Tablo 2.1. Dünyada Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkının Kabul Edildiği Tarihler

Tarih	Ülke
1788	ABD (seçilme hakkı)
1893	Yeni Zelandada (seçme hakkı)
1902	Avustralya
1906	Finlandiya
1907	Norveç
1915	Danimarka, İzlanda
1918	Avusturya, Kanada, Almanya, Macaristan, İrlanda, Rusya
1919	Belçika, Lüksemburg, İsveç, Hollanda, Ukrayna
1920	ABD, Arnavutluk, Slovakya, Kanada
1921	Ermenistan, Azerbaycan
1928	İngiltere
1930	Güney Afrika (Beyazlar)
1931	İspanya, Sri Lanka
1932	Brezilya, Tayland
1934	Küba, Türkiye (Seçilme hakkı)
1944	Fransa, Bulgaristan
1945	Endonezya, İtalya, Japonya
1946	Vietnam, Yugoslavya
1947	Arjantin, Malta, Meksika, Pakistan
1948	İsrail, Nijer, Kore
1949	Şili, Çin
1950	Haiti, Hindistan
1952	Yunanistan, Lübnan
1990	Somali
1993	Kazakistan ve Moldova
1994	Güney Afrika
2005	Kuveyt

Kaynak: Women's Suffrage, IPU: <http://www.ipu.org/english/issues/wmndocs/suffrage.htm> (24.04.2012)

2.2. KADINLARIN SİYASETE KATILIMININ DEMOKRASİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Toplumun her alanında kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması, demokrasi açısından önemlidir. Kadınların siyaset ve karar alma mekanizmalarında yeteri kadar yer alamaması, demokrasinin işlerlik kazanması açısından bir takım sorunlar oluşturmaktadır. Siyasal yaşamda kadınların temsil edilmesi demokrasinin koşullarından biridir. Bugün kadınlar yasalar önünde büyük ölçüde eşit konumda olsalar da, siyasal alanda bu eşitlik istenilen düzeyde değildir. Günümüzde kadınların eksik temsil edilmesinin demokratik sistemin sorunlarından biri olduğu dile getirilmektedir.

Kadınların siyasal karar alma süreçlerine eşit düzeyde katılamaması modern demokrasilerin meşruluk sorununu oluşturmaktadır. Çünkü siyasal katılım demokratik sistemin temel ilkesidir. Demokrasi ile katılım arasında kurulan özdeşlik, katılımın ulus düzeyinde yaygınlaşması ve bu yaygınlığın temelinde toplumu oluşturan kadın ve erkekler arasında hukuksal açıdan eşitlik ilkesinin bulunmasından kaynaklanmaktadır (Uysal,1984,s.65).

Demokratik bir toplumda, toplumun her kesiminin siyasal konularda söz hakkına sahip olması gerekmektedir. Nüfusun yarısını oluşturan kadınlar da, aynı şekilde demokratik toplum anlayışı gereği siyasal sistemde yer almalıdır. Bu nedenle kadınların siyasal hayatta yer almasını sağlamak için öncelikli olarak kadınlara yönelik engellerin kaldırılması gerekmektedir. Bu engellerin kaldırılmasında atılacak ilk adım, kadını sadece eş ve anne olarak gören anlayışın değişmesidir. Ayrıca kadının kendine olan özgüvenini kazanması, siyasette yer alması için özendirilmesi ve kadının temsilini sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Negiz,2008,213-236). Parlamenter demokrasilerde siyasal kararların alınmasına katkı yapmak, siyasal sürece bil fiil katılmakla, siyasal partilerde ve hükümetler üzerinde kendi talepleri doğrultusunda baskı kurmakla ve bu sürecin işletilmesine aktif olarak katılmakla mümkündür. Parlamenter demokrasilerde yurttaşlar siyasete sadece oy verme işlemi olarak katıldıklarında demokratik sistem özürü hale gelmektedir.

Öte yandan kamusal alan olarak nitelenen erkek egemen bakışın egemen olduğu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal hayatta kadının katılımı ile varılacak çoğulcu ve demokratik ortam ve getirileri hep göz ardı edilmiştir. Bugün

dünyanın üzerinde anlaştığı devlet modeli; devletin sadece bireylere asgari hakları tanınması değil, aynı zamanda bu hakların kullanımını bireylere sağlayacak demokratik ortamın oluşturmasını da kapsamaktadır. Dolayısıyla kadın hareketi açısından bugün eşitliğin sağlanmasından öte, kadının eşit olamamasının engelleri nedeniyle kadına pozitif ayrımcılık yapılması demokratik devletin sorumlulukları arasında kabul edilmektedir (Berktaş,2004, s.526). Kadınların yönetimde temsil sorunu, kadın hakları sorunu ötesinde bir demokratik meşruiyet sorunudur. Dolayısıyla demokratik nitelikte bir siyasetten söz edebilmek için siyasal alanda kadınların erkeklerle eşit olması ve kadınların çıkarlarının temsil edilebileceği yönetim sürecine katılması desteklenmelidir.

2.3. DÜNYA VE TÜRKİYE’DE SİYASAL YAŞAMDA KADIN

Günümüzde insan hakları ve demokrasi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmekle birlikte cinsiyete dayalı toplumsal eşitlik sorunu tüm dünyanın ilgilendiği önemli konulardan biridir. Dünyada ve Türkiye’de kadınların siyasete katılımları karşılaştırıldığında gelişmiş ülkelerde kadınların siyasal yaşamda daha çok yer edindikleri söylenebilir.

Tablo 2.2. Dünyada Ulusal Parlamentoda Kadın Oranları (Bölgesel)

Bölge	Tek Meclis/Temsilciler Meclisi	Senato	Temsilciler Meclisi ve Senato
Kuzey ülkeleri	% 42,0	--	--
Avrupa – AGİT üyeleri (Kuzey ülkeleri dahil)	% 23,0	% 21,1	% 22,6
Amerika	% 22,8	% 23,1	% 22,8
Avrupa – AGİT üyeleri (Kuzey ülkeleri hariç)	% 21,2	% 21,1	% 21,3
Sahra-altı Afrika	% 19,8	% 19,0	% 19,7
Asya	% 18,4	% 14,0	% 17,9
Arap ülkeleri	% 14,7	% 6,4	% 13,0

Kaynak: Inter-Parliamentary Union (2012): <http://www.ipu.org/wmn-e/world.ht> (10.06.2012)

Tablo değerlendirildiğinde gelişmiş kuzey ülkeler ile gelişmemiş bölgeler arasında kadınların katılım oranlarında önemli bir fark olduğu dikkati çekmektedir.

Tablo 2.3. Bazı Ülkelerin Parlamentolarında Kadın Oranları ve Sıralaması

Ülke	Dünya Sıralaması	Tek Meclis/Temsilciler Meclisi	Senato
Ruanda	1	%56,3	%38,5
Andorra	2	%50	
Küba	3	%45.2	
İsveç	4	%44.7	
Güney Afrika	7	%42.3	%32.1
İzlanda	10	%39.7	
Norveç	11	%39.6	
Belçika	16	%38	%40.8
İspanya	18	%36	%33.5
Almanya	21	%32.9	%27.5
Yeni Zelanda	24	%32.2	
Afganistan	35	%27.7	%27.5
Irak	40	%25.2	
İtalya	58	%21.6	%19
Fransa	70	%18.9	522.7
Yunanistan	72	%18.7	
ABD	79	%16.9	%17
Türkiye	89	%14.2	
Rusya	92	%13.6	%4.7
İran	134	%3.1	
Kuveyt, Suudi Arabistan	142	%0	

Kaynak: Inter-Parliamentary Union (2012): <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (10.06.2012)

Parlamentoda en yüksek kadın temsilinde Ruanda'yı Andora, İsveç, Güney Afrika, Küba, İzlanda, Finlandiya, Norveç, Belçika, Hollanda ve Mozambik takip etmektedir. 188 ülkenin sınıflandırıldığı raporda Türkiye, Haziran 2011'de yapılan seçimlerde Meclis'teki 550 sandalyeden 79'una kadınların seçilmesiyle, %14,2'lik kadın temsil oranıyla 89. sıraya yerleşebilmiştir. Kuveyt, Suudi Arabistan ve Tataristan gibi ülkelerde ise kadınlar parlamentoda temsil edilememektedirler.¹²

Parlamentolar Arası Birliğin 31 Mayıs 2011 tarihi itibarıyla yayınladığı listede dünyadaki tüm ulusal parlamentolardaki toplam milletvekili sayısı 46.232

¹² Tüm ülke oranları için bkz. EK1

iken, milletvekillerinin 37.075'i erkek 9.157'si kadındır (<http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>). Öte yandan Amerikan Parlamentosunda kadın temsil ortalaması %21,6'dır. Avrupa Birliği'nin temel organlarından olan Avrupa Parlamentosu'nda kadın temsil ortalaması %35,2'dir. Avrupa Parlamentosu'nda Finlandiya % 61,5 ile ilk sırada yer alırken onu İsveç, Estonya, Hollanda, Bulgaristan ve Danimarka takip etmektedir (<http://www.ipu.org/wmn-e/regions.htm>).

Türkiye'de kadınlar ilk defa 8 Şubat 1935 yılında yapılan kanun değişikliği ile parlamentoda temsil edilebilmiştir. 1 Mart 1935 tarihinde 18 kadın milletvekilinin Meclise girmesiyle kadınlar siyasal hayatta yer almaya başlamışlardır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiği 1935 yılından günümüze kadınların parlamentodaki temsil oranları şöyledir:

Tablo 2.4. Türkiye'de Parlamentodaki Kadın Oranları

Seçim Yılı	Parlamentodaki Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Kadın Oranı
1935	395	18	4,6
1943	435	16	3,7
1950	487	3	0,6
1957	610	8	1,3
1965	450	8	1,8
1973	450	6	1,3
1991	450	22	1,8
1999	550	24	4,2
2002	550	24	4,4
2007	550	48	9,1
2011	550	79	14,3

Kaynak: KA-DER Kadın İstatistikleri 2011-2012

Türkiye dünyadaki birçok ülkeye göre daha erken bu hakkı almasına rağmen, bir ilerleme kaydedememiştir. 2011 seçimleriyle mecliste 14,2 oranında temsil edilen kadınlar 1935 yılından bugüne halkın temsilcisi olarak parlamentoya giren 5477 vekilden sadece 242'ini oluşturabilmiştir.

2.3.1. Kadınların Siyasete Katılım Biçimleri

Kadınlar oy kullanmada önemli sorun yaşamamaktadırlar. Okur-yazar olma veya olmama, çalışan kadın veya ev kadını, evli ya da bekar, zengin veya

yoksul gibi sosyo-ekonomik statü, eğitim, yaş gibi faktörlerin önemi yoktur. Fakat kadınların toplumdaki rollerine bağlı olarak siyasal davranışları olumsuz etkilenmektedir (Ayata,1993,s.294). Tekeli erkeklere oranla kadınların oy verme eğilimlerinin daha düşük olduğunu ifade eder. Kadınların tutucu olduklarını, oy tercihlerinin değişken olduğunu ve bu kapsamda siyasal tercihlerinin daha az istikrarlı olduğunu ayrıca ideolojilerden ve parti programlarından daha çok adayların kişiliğinden etkilendiklerini ve son olarak da evli çiftlerde kadınların kocası gibi oy verme eğiliminde olduklarını ileri sürmüştür (Tekeli,1982,s.129). Kadınların eğitim düzeyi yaygınlaştıkça ve bağımlılığı azaldıkça oy verme davranışını etkileyen unsurlarda zayıflamaktadır.

Kadınların siyasal katılımında siyasal sistem ile kurulan ilişkiler ağı pasif bir tabana oturabileceği gibi, kadın siyasal ilgisi ve bilgisi seviyesi doğrultusunda siyasal sistemle uyumlu ya da siyasal sisteme karşı tezlerle de siyasal katılım faaliyeti içinde bulunmaktadır. Bu tür siyasal katılım sergileyen kadınlar, siyasete ilgi duymanın, siyasal olayları izlemenin dışında siyasi partilerde parti içi görevlerde bulunmak, seçimlerde aday olmak ve kampanyalara katılarak gösteri ve mitinglere katılmak gibi siyasal etkinliklerde aktif olarak yer almaktadırlar (Baykal,1970,s.33). Sonuç olarak baktığımızda Türk kadını mecliste yeteri kadar temsil edilmemekte, ne kadar eğitim seviyesi yükselse de, sosyo - ekonomik düzeyini artırsa da toplumdaki ataerkil yapı ve kadının üstlendiği roller nedeniyle kadınlar siyaset sahnesinde sadece seçimden seçime oy verebilmektedirler.

2.3.2. Siyasette Kadın Algısı

Kadın milletvekillerinin siyasal yaşamdaki azlığı kadar, kadın vekillerin duruşu da tartışılan konulardan biridir. Örneğin Tekeli, çalışmasında siyaset yapan kadınların tipolojisini incelemiştir. Tekeli'nin 1980 öncesine ilişkin (1935-1973) araştırmasında parlamentoya seçilen 69 kadının büyük çoğunluğunun % 68,1'in yükseköğrenim gördüğü, bir ya da birkaç yabancı dil bildiklerini belirtmektedir. Parlamento sadece seçkin kadınlara açık kapalı bir kulüp niteliğindedir (Tekeli, 1982, s.289- 290). Arat, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kadın milletvekillerinin temsilini, siyasal bir kazanım olarak algılanmadığına değinmiştir. Aslında mecliste sembolik yer alışlarını kendileri de kabul

etmişlerdir. Üstelik toplumda belirmiş yeni kadın tipinin de temsilcileri olmuşlardır. Eğitimli, toplumsal statüsü yüksek ve batı modernliğini simgeleyen giyimleriyle onlar modern Türk kadınıni temsil etmişlerdir (Arat,1998,s.252-253). Ancak bu durum beraberinde bazı soru işaretlerini gündeme getirmiştir. Örneğin kadın siyasilerin yüksek eğitim ve kariyere sahip olması ile toplumdaki kadın sorunlarının çözümü konusunda olumsuz bir ilişki vardır. Ayata bu durumu özellikle eş veya aile desteği olmaksızın bağımsız olarak siyasete giren başarılı ve nitelikli kadınların, kadın olma özelliklerinden sakınmalarına bağlamaktadır. Siyasete giren kadınlar siyasette daha az kadın olmasının nedenini, kadınlara özgü sorunlardan kaynaklandığını düşünmekte ve kadınların sorunlarına mesafeli yaklaşmaktadır (Ayata, 1998, s.274).

Türkiye de siyasete katılan kadınların ortak özellikleri dikkate alındığında “seçkin elitler kulübü” ve Arat’ın “modern Türk kadını” söylemi gibi nitelermelerin bu çalışmada da ortaya çıktığı söylenebilir. Siyasal yaşama katılan kadınlar genellikle eğitim düzeyleri yüksek, ekonomik sorunları aşmış, toplumda belli bir yer edinmiş kadınlardır. Meclise girmiş kadın milletvekillerinin Türkiye’deki kadınların sosyo - ekonomik düzeyini yansıtanın ötesinde özelliklere sahip oldukları söylenebilir. Kadın milletvekilleri genellikle iyi ve yüksek eğitimli, entelektüel seviyesi yüksek gruplarla ilişkili, meslek sahibi ve şehirli seçkinler olup, gelir seviyesi bakımından orta üstü gelir grubu içinde oldukları ve geçim sıkıntısı görmemiş kadınlardan oluştuğları söylenebilir. (Akalin,2009,s.14). Örneğin; İmren AYKUT, Birgen KELEŞ, Ayfer YILMAZ, Tansu ÇİLLER ekonomi alanında master ve doktora yapmış, Oya ARASLI hukuk dalında doktora, Meral AŞENER tarih dalında doktora, Sema PİŞKİNSÜT tıp alanında eğitim görmüş ve iyi derecede yabancı dil bilmektedirler. Parlamento’daki kadınlar eğitimli ve ekonomik açıdan özgürleşmiş kadınlardır (Akalin,2009,s.33).

Ancak, kadının eğitimli olması ve ekonomik bağımsızlığa sahip olması siyasal yaşama katılabilmesi için yeterli değildir. Tansu Çiller örneğinde bunu açıkça görebilmekteyiz. Tansu Çiller Türkiye’nin ilk kadın başbakanı, 50, 51 ve 52. Hükümetlerin kurucusudur. 54. Hükümet’te dışişleri bakanı ve başbakan yardımcısı olan Çiller, Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü mezunudur. Doktorasını Connecticut Üniversitesi’nde yapmış, daha sonra çalışmalarına Yale

Üniversitesi'nde devam etmiştir. 1983'te profesör olan Çiller'in politikaya girişi 1990'da Doğru Yol Partisi ile olmuştur. 13 Haziran 1993'te başbakan olan Çiller, kadın seçmenin de umudu olmuş, bir ilk olarak tarihte yerini almıştır. Ancak Çiller topluma Baba'nın kızı olarak tanıtılmıştır. Mehmet Ağar'ın Çiller hakkındaki yorumu, benim diyen birçok erkekten daha erkek şeklinde olmuştur. Bu noktada erkek parlamentonun kadın lideri/liderleri için anlaşılmaz bir durumdur. Çiller'in kadınlarda hayranlık ve ilgi uyandıran bir yanı da eşi Özer Çiller'e kendi soyadını vermiş olmasıdır. Öncesinde benzer bir durumla karşılaşmayan kadın seçmen için Tansu Çiller çok güçlü bir kadındır (Gücük,2006, s.42-43).

Sonuç olarak geçmişten bugüne kadın siyasi profiline baktığımızda, kadının siyasette yer edinebilmesi için yüksek eğitime ve yüksek kariyere sahip olması gerekmektedir. Fakat aynı durum erkek siyasiler için aranmamaktadır. Bu durumun kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin bir yansıması olduğu söylenebilir. Burada unutulmaması gereken tek tip siyasetçi kadın profilinin oluşmasında en büyük etkenin siyasetin eril yapısıdır. Çünkü siyaseti kaplayan eril yapıyı ancak eğitim seviyesi yüksek ve ekonomik açıdan güçlü kadınlar aşabilmektedir.

2.3.2. Siyasi Partilerde Kadın Algısı

Siyasal katılımın siyasal partiler bağlamında gerçekleştiği günümüzde, kadınların siyasal partilere üyeliği özel bir önem taşımaktadır. Kadınların, genel başkanlık, parti meclisi başkanlığı, il başkanlığı gibi parti içi karar mekanizmalarında yer almaları ve bu kademelerde yükselmeleri zor olduğu gibi, ikinci derecedeki görevlerde bulunmaları da oldukça sınırlıdır. Bu durumda kadın adayların yöneticiler açısından sadece 'parti vitrini' olarak sunulduğu açıkken kadınların bu durumu kabullenmeleri bir yana, kendilerine verilen, parlamenterlerin sözcüsü ya da takipçisi rollerini de itirazsız sürdürdükleri gözlemlenmektedir. Kadınların meclise seçilmiş olmaları bile, onların erkek milletvekilleri ile tamamen eşit statüde olduklarını göstermemekle, kadınlara toplumda biçilen rollerin meclisteki görünüşleri de özel alanın birer uzantısı olarak eğitim, sağlık ve aile gibi alanlarla sınırlı kalmaktadır. Minibaş'ın da ifade ettiği gibi, kadınlar uzmanlık alanlarındaki başarıları elverse bile ülke yönetimini

doğrudan ilgilendiren mecliste; ulusal savunma, içişleri, maliye ile ilgili komisyonlarda görev alamamaktadırlar (Minibaş,1996,s.180).

Siyasal yaşamda kadınların etkinliğinden bahsederken kadın kollarının siyasetteki görünümü belki de kadının siyasette görünmeyen yüzünü ortaya koyması açısından önemlidir. 1935’den günümüze siyaset için donanımlı olmanın ön şartmış gibi düşünülmesi, birbirine benzer tarzda ve evsafa kadınların yetiştirilmesi otoriter siyasi anlayıştan kaynaklanmaktadır. Erkeğin en doğal kamusal faaliyet alanı olarak görülen siyaset, merkezinde erkeğin olduğu ve kadınların “kadın kolları” biçimde örgütlendikleri bir durum söz konusudur. Siyasette erkek, kadın için öğretici konumdadır ve hiyerarşinin üst kademelerinde yer alan erkekler kadınları yetiştirmektedirler (Aydın,2008, akt. Geçgin,2009,s.628).

Türkiye’de hemen hemen bütün siyasi partiler kadın kolları teşkilatlarını partinin ikincil işlerini yaptırabilecekleri birimler olarak görmektedirler. Siyasi partilerin kadın kolları, kendi görev alanlarına giren konularda oldukça sınırlı karar alma yetkisine sahiptirler. Siyasi partilerin kadın örgütlerinin kendi bütçesi ve bağımsız para kullanma yetkisi yoktur. Siyasi partilerin kadın örgütleri, partinin yönetiminde yer alamazlar ve milletvekili aday olacak kadınları belirleyemezler (TÜSİAD, 2000, s.212). Kadın kolları, kendilerine hiçbir imkan verilmemesine rağmen, partiler için seçim zamanlarında en çok katkının kadınlar tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. Siyasi partilerin kadın kolları genellikle partilerin kültür, sanat faaliyetlerini, çocuklarla, yaşlılarla ve engellilerle ilgili çalışmalarını yürütmektedirler. Kadınlar, güvenlik, dış politika, ekonomi ve mali konular gibi toplumla doğrudan birimlerde belirleyicilikleri bulunmamaktadır (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008,s.228).

Bu anlamda Türkiye’de kadın-erkek eşitliğinin önündeki toplumsal/siyasal engellerin aşılması, kadınların siyasi karar alma süreçlerine katılarak kendi sorunlarına uygun çözümler üretebilmesine bağlıdır. Kadınlar siyasi alanda temsil edilebilmeleri; siyasi partilerin temsilin, demokrasinin vazgeçilmez ilkelerinden biri olduğuna dair açık irade beyanında bulunmaları ve bu beyanın gereğini yapmak için harekete geçmeleriyle olanaklıdır (TÜSİAD, 2000, s.209). Türkiye’de siyasi partilerin bundan uzak olduğu söylenebilir. Nitekim partilerde kadın politikaları denince, yalnızca kadın kolları örgütleri anlaşılmalıdır.

Aşağıdaki tabloda 2011-2012 döneminde partilerin kadınlara ayırdığı sayı ve oran açıklanmıştır.

Tablo 2.5. Siyasi Partilerin Yönetimlerinde Kadınlar

Ünvan/Kurul	Toplam Üye Sayısı				Kadın Üye Sayısı				Kadın Oranı			
	AKP	CHP	MHP	BDP	AKP	CHP	MHP	BDP	AKP	CHP	MHP	BDP
Merkez Yürütme	20	17	76	21	3	4	4	9	15	23,5	5,2	42,8
Parti Meclis Üyesi	51	81	16	80	15	21	1	33	29,4	26	6,2	41,2
Merkez Disiplin Kurulu	11	11	7	7	3	3	0	2	27,2	20	0	28,5
İl Başkanları	81	81	77	47	0	2	0	18	0	2,4	0	38,3

Kaynak: KADER Kadın İstatistikleri 2011-2012.

Tablodan anlaşıldığı üzere kadınlar parti yönetimlerinde¹³ eşit olarak yer alamamakta ve kadınlar, siyasal yaşama katılmada güçlüklerle karşılaşmaktadırlar.

2.4. YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİ

Yerel yönetimler halkın yönetime katıldıkları demokratik sistemin vazgeçilmez unsurudurlar. Yerel demokrasinin gelişmesinde kadınların karar alma mekanizmalarında ve süreçlerde katılmaları önemlidir. Ayrıca kadınların yerel düzeyde kadın temsiline güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı kararlar alınmasını da güçlendirmektedir (Çadır,2011,s.41). Fakat Türkiye’de kadınların yerel siyasete katılım oranı oldukça düşüktür. Bu durumun önemli nedenlerinden birisi yapılan hizmetlerde kadının ihtiyaçlarını dikkate alan kararların alınmaması ve kadının kararlara katılmadaki eksikliğidir (KAGİDER,2006,s.11-12).

Yerel yönetimlerde yerel demokrasinin gerçekleştirilmesi için kadınların siyasete katılmaları desteklenmelidir. Yerel yaşamdaki sorunların çoğu kadın ve aile hayatını ilgilendirmektedir. Bu sorunların ve gereksinimlerin tespiti ve

¹³Uşak’ta AKP, CHP ve MHP’nin yönetiminde yer alan kadın oranlarına baktığımızda; İl yönetiminde 9 kadın, merkez ilçe yönetiminde ise 7 kadın bulunmaktadır. CHP’de İl yönetiminde 6 kadın İlçe yönetimin de 6 kadın bulunmaktadır. Ayrıca merkez ilçe başkanı kadındır. MHP’de ise il yönetiminde hiç kadın bulunmazken, ilçe yönetiminde ise 3 kadın bulunmaktadır.

çözümünde kadınların da yer alması gerekirken, bugün kadının yerel yönetimlerde temsili sınırlı düzeyde gerçekleşmektedir. Kadının genel ve yerel yönetimde etkin bir şekilde yer almasının gerekliliği apaçık ortadadır (Türel ve Çağlar,2010, s.16).

Kadınların dünya genelinde yerel yönetimlerde temsil oranı ulusal parlamentoya göre daha yüksek iken Türkiye’de dünyadan farklı olarak kadınların yerel yönetimde temsil oranları, ulusal yönetim oranlarından daha düşüktür. Yerel yönetimlerde kadınların düşük oranlarla temsil edilmesinin sebepleri arasında özellikle 1980 sonrası Türkiye’de kentsel mal ve hizmetlerin metalaştığı dolayısıyla bu alanlarda elde edilen kazançların ciddi bir paylaşım alanı olduğudur. Yerel yönetim anlayışının bir hizmet alanı olmaktan çok, rantın paylaşıldığı bir alan olarak görülmesi dezavantajlı olan kadınların temsil edilmesini engellemektedir (Akalin,2009,s.32).

Ayrıca Türkiye’de kadın örgütleri yerel düzeyde kadınların siyasal katılım amaçlı örgütlenmelerine önem vermemiş ve yerel yönetimlerle sınırlı işbirliği içinde olmuşlardır. Örneğin kadın danışma merkezleri ya da kadın sığınma yerleşkeleri kurulmakla birlikte faaliyetlerinde yeterince etkin olamadıkları söylenebilir (TÜSİAD ve KAGİDER, 2005, s.238).

Tablo 2.6. Dünya’da Kadınların Yerel Yönetimlerde Temsil Oranı

	Sayı	Oran(%)
Dünyada erkek belediye başkanı	90.613	91
Dünyada kadın belediye başkanı	9.013	9
Dünyada belediye meclisi erkek üyeleri	1.470.267	79
Dünyada belediye meclisi kadın üyeleri	387.580	21
Avrupa ülkelerinde erkek belediye başkanı	67.398	89,5
Avrupa ülkelerinde kadın belediye başkanı	7.900	10,5
Avrupa ülkelerinde erkek belediye meclis üyeleri	935.214	76
Avrupa ülkelerinde kadın belediye meclis üyeleri	295.317	24

Kaynak: TÜSİAD ve KAGİDER, (2008)

Tablo 2.7. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadın-Erkek Temsil Oranları

	Erkek Sayısı	Kadın Sayısı	Toplam Sayı	Kadın Oranı
Belediye Başkanı	2.924	26	2.950	0,8
Belediye Meclis Üyesi	30.450	1.340	31.790	4,2
İl Genel Meclis Üyesi	3.269	110	3.379	3,2
Köy Muhtarı	34.210	65	34.275	0,2
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	137.848	329	138.177	0,2
Mahalle Muhtarı	18.178	429	18.607	2,3
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	71.174	1.409	72.583	1,9
Toplam	298.053	3.708	301.761	1,2

Kaynak: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2009)

Tablo 2.6 ve 2.7 incelendiğinde dünyada ve ülkemizde yerel yönetimlerde kadın temsiline azlığı dikkat çekmektedir. Dünyada kadın belediye başkanı sayısı 9013 kadınla %9’larda iken; Avrupa da 7900 kadınla bu oran %10,5’dir. Türkiye’de ise 26 kadın belediye başkanı ile ancak % 0,8 oranında bir temsile sahiptir. Yine tabloya göre kadın belediye meclis üyeleri dikkate alındığında; dünyada %21, Avrupa’da %24, Türkiye’de ise %4,2’dir.

Yerel yönetimlerde kadınların temsiline artırmada birtakım etkinlikler yapılabilir. Bunlar; kadın örgütlerinin yerel siyasete katılım hedefi doğrultusunda harekete geçmelerini sağlamak, kadınların yerel yönetimlere aday olmalarını desteklemek ve teşvik etmek, siyasal partilerin ve hükümetin yerel yönetimlerle ilgili programlarını etkilemek, yerel siyaseti cinsiyet eşitliği açısından geliştirecek perspektifler oluşturmak, yerel yönetimlerin cinsiyet eşitliği konusundaki duyarlılık ve bilincini yükseltmek, kadın seçmenin farkındalığını artırmak, medyanın dikkatini konuya çekmek, toplum duyarlılığını artırmak ve kadın örgütleri ile belediyeler arasında işbirliği olanaklarını güçlendirmektir (TÜSİAD ve KAGİDER,2008,s.240).

2.5. KADINLARIN SİYASETE KATILIMININ ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Kadınlar eğitim hayatındaki başarıları ve ekonomik yaşamdaki gelişmelere rağmen, sosyo-ekonomik nedenlerle veya kültürel nedenlerle siyasette yeteri

kadar yer alamamaktadır. Kadın ve erkek yasalar önünde eşit olmasına rağmen kadın, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik birçok faktörün etkisiyle siyasal alanda ikincil durumda olduğu söylenebilir. Kadının dış ilişkilerinde kendisine yüklenen kadınlık, hamilelik, annelik gibi roller, kadını siyasetten uzaklaştırmaktadır (Çağlar ve Türeli,2010,s.18). Kadınların siyasal yaşama katılamamasının kadına yüklenen anne ve eş sıfatının getirdiği klasik rolleri aşamamasının etkileri olduğu söylenebilir. Kamusal yaşama kadını katabilmenin temel koşulu kadının kendisi ve toplumun geleceği konusunda söz sahibi olabilmesidir. Ancak toplumun eğitilmiş ve çalışan kadın profiline sahip kesimlerinde dahi siyasi hayata katılım oranı oldukça düşüktür. Kadınların toplumda siyasete ilgisiz olduklarını savunan yaygın görüşe karşı feminizm, ciddi bir mücadele vermektedir.

Kısaca Türkiye’de kadınların siyasal yaşama katılmasını zorlaştıran temel nedenleri şu şekilde sıralayabiliriz: Kadınların yeterli ekonomik kaynağa sahip olamaması, politikanın erkek işi olduğuna dair yerleşik inanç, sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı kadınların eğitim düzeyinin yetersiz oluşu ve siyasal sistemdeki aksaklıklardır. Ayrıca yakın çevre baskısı, aile içi sorumluluklar ve kadınların siyasete ilgisiz oluşu da kadınların siyasete girmesini zorlaştırmaktadır (Ayata,1993,s.293-312; Talaslı,1996,s.186-187). Kadınları siyasette ikinci plana iten nedenleri;¹⁴ toplumsal, ekonomik ve siyasi engeller olarak üç grupta toplayabiliriz.

2.5.1. Toplumsal Engeller

Toplumsal rollerin kadına empoze edilmiş biçimi kadınların anne, eş ve eviyle ilgilenen kişi olarak tanımlayan toplumsal ve kültürel yaklaşım, kadınları siyasetten uzaklaştıran sebeplerin başında gelmektedir. Erkek egemen siyasette esnekliğin olmaması, uzun ve sürekli çalışma temposu, rekabet ve gece çalışması gibi hususlar kadının siyasete katılımını zorlaştırmaktadır. Kadın özel yaşam alanına hapsedilmekte, siyasette sosyal refahı artırıcı veya sağlık sektörü gibi

¹⁴ Kadının siyasal yaşamda geri planda kalmasının altında yatan temel neden toplumsal cinsiyet rolleridir. Kalıplaşan bu toplumsal cinsiyet rolleri kadını toplumsal yaşamda etkin yer almasını engellemektedir. Böylelikle kadın eğitimden, ekonomik yaşama kadar birçok alanda etkin olamamaktadır. Dolayısıyla toplumsal yaşamda etkin olamayan kadın siyasal yaşama katılamamaktadır.

politik kararların uygulanmasını kolaylaştıracak alanlarda çalışabilmektedir. Hatta siyasi partilerde aktif olarak çalışan ve bazen yüksek mevkilere gelen kadınlar, yönetim kurulu toplantıları hariç, gayri resmi süreçlerin bir kısmına katılmadıkları için erkekler kadar etkin olamamaktadırlar (Ayata,1993,s.297).

Çünkü erkek baskın değer yargıları kadının erkek tarafından kontrol edildiği ve erkeğin yanında ikinci statüye sahip olduğu bir yaşam biçimini ortaya çıkarmaktadır. Erkek egemen değer yargılarına göre de kadının yeri evidir. İyi namuslu kadın gecenin geç vakitlerine kadar dışarıda kalmaz, meydanlarda konuşmaz, propaganda ve parti çalışması için sokaklarda dolaşamaz, erkeklerle yakın bir çalışma düzenine giremez (Araslı,1999,s.64). Örneğin siyaseti sürdürmenin önemli araçlarından biri olan siyasi partilerin düzeni ve işleyişi erkeklerin yaşam koşulları doğrultusunda hazırlandığı için kadın, siyasal parti çalışmalarında destek güç olarak değerlendirilmektedir (Say, 1999,s.27).

Yine toplumsal nedenlerle eğitim alamayan kadın siyasete girememektedir. Çünkü yeterli eğitim görmemiş kadının siyasal olaylar hakkında bilgi edinmesine yardımcı olacak kaynaklara ulaşması zordur. Ayrıca yapılan araştırmalar gösteriyor ki siyasete katılmada eğitim önemli bir etkidir. Kişilerin siyasete ilgileri ve bilgileri katılmalarını olumlu etkilemektedir. Ancak kadın toplumsal nedenlerden dolayı siyasal bilgiye ulaşmada zorluk çekmektedir. Aynı zamanda toplumun kadına yüklediği roller de kadının siyasete olan ilgisini azaltmaktadır. Bu nedenle kadınlar genellikle siyasi konulara erkeklerden daha az ilgi göstermekte ve daha az bilgilenmektedirler. Bu da kadınların siyasal katılım süreçlerin de erkeklerle rekabet etmelerini zorlaştırmaktadır (Kalaycıoğlu,1983,s.20). Avrupa Konseyinde yapılan bir araştırmaya göre Batı Avrupa'da erkeklerin yüzde 30'una karşılık kadınların yüzde 80'i siyasetten anlamadıklarını söylemişlerdir. Orta Avrupa ülkelerinde yapılan bir araştırmada üç kadından ancak birinin gazetelerle ilgili haber okuduğunu, üç kadından ancak birinin gazetelerde siyasetle ilgili haberleri okuduğu, üç kadından birinin hiç siyaset konuşmadığı tespit edilmiştir (Koray,1992,s.204).

Bunların başında şüphesiz geleneksel ataerkil aile ilişkilerinden kaynaklanan etkenler gelmektedir. Özellikle kırsal kesimde kadınlar üzerinde kocalarının, babaların, erkek kardeşlerin hatta oğulların politik baskıları devam etmekte, kadınların politikaya aktif katılımı için teşvik edilmesi bir yana oy

kullanma dışında engellenmektedirler (Doğramacı,1992a,s.141). Ayrıca kadının öncelikle eş ve anne olması siyasete katılımını engellemekte veya geciktirmektedir(Negiz,2008,s.220) Dolayısıyla kadınlar, evdeki sorumluluklarını azaltıp, çocuklarını büyüttükten sonra ya da çalışan bir kadın emekli olduktan sonra siyasete katılmaktadırlar. Ayrıca kadınların siyasal bir örgüte katılabilmeleri için belirli bir refah seviyesine ulaşmaları gerekmektedir. Çünkü yalnızca ekonomik anlamda yeterli olan kadınlar para kazanmak yerine siyasal faaliyetlerde bulunabilmektedirler (Kılıç,2000,s.20). Dolayısıyla kadınlar siyaseti kendine uygun bir rol olarak görmedikleri için siyasal yaşamdaki görevlere isteksiz ve siyasal yaşama ilgisiz kalmaktadırlar.

2.5.2. Ekonomik Engeller

Kadınların ekonomik olarak erkeklerden daha az gelire sahip olmaları siyasette eşit temsil edilmelerini engellemektedir (Talışlı,1996,s.191). Siyasetin masraflı bir uğraş olduğu bilinmektedir. Bu nedenle maddi gücü olmayan, maddi kaynaklar bakımından erkeğe bağımlı olan kadın, siyasete katılmaya cesaret edememektedir (Araslı,1999,s.66). Dolayısıyla siyasette kadın olarak varlık gösterebilmenin yollarından birisi emek, diğeri paradır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımı dengesizlikleri özellikle de kırsal bölgelerde kadının ekonomik olarak güçlü olmasını engellemektedir. Kırsal kesimde kadın, üretimin parçası olmakla birlikte üretimden kendisi için kazanç elde edememektedir. Kentsel alanlarda çalışan kadınlarda da durum pek farklı değildir. Bunun temel nedeni toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kültürel algıdır (Bora ve İşat, 2006, s.16).

Kadınların siyasete girebilmesi için ekonomik açıdan desteklenmesi ve güçlenmelerine katkıda bulunulması gerekmektedir. Bunun için, kadınların ekonomik yaşamda karşılaştığı engellerin kaldırılması gerekmektedir. Aksi halde ekonomik açıdan güçlü olamayan kadın, aktif olarak siyasal yaşamın içinde yer alamamaktadır.

2.5.3. Siyasi Engeller

Günümüz demokratik toplumlarının anayasalarında siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut değildir. Buna rağmen

nüfusun yarısını oluşturan kadınların siyasette, siyasal partilerde, hükümette ve politik liderler arasında temsilleri oldukça sınırlıdır. Kadınlara erkeklerle eşit olabilme yönünde tanınan siyasal haklar, çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye’de de fiilen hayata geçirilememektedir (Uysal, 1984, s.102). Yerel ya da ulusal düzeyde yapılan seçimlerde kadınların seçme haklarını kullanmaları sırasında bir engel oluşturmamakla birlikte sorun, seçilme hakkının kullanılması sürecinde ortaya çıkmaktadır.

Bağımsız adayların ve özellikle kadınların Meclis’e girebilmeleri günümüz Türkiye’sinin siyasal yapısı içinde, bazı özel durumlar dışında genelde mümkün olamamaktadır. Adayın siyasal partilerin aday listelerinde yer alması ya parti üst yönetimlerinin merkez yoklaması sistemiyle ya da delegelerle yapılan il düzeyindeki seçimlerle ortaya çıkan tercihlere göre gerçekleştirilmektedir. Buda adayın aday listesinde yer alması yanında listedeki sırası, önce partinin il/seçim bölgesindeki partili delegelerin verecekleri oyların sayısına, ayrıca parti genel başkanı ve/veya merkez yönetiminin tercihine de bağlı kalmaktadır. Öncelikle para, zaman, güçlü sosyal ilişki ağları, eğitim ve deneyim gibi çeşitli kaynak ve olanakları gerekli kılan bu uygulama bir takım sorunlara yol açmaktadır (Altındal,2009,s.359). Bu durum kadınların yerel veya ulusal düzeyde aday olmaları halinde aday listelerinde ve bu listelerin seçilebilir sıralarında yer almaları için yapacakları siyasi mücadeleye baştan dezavantajlı olarak girdikleri açıktır.

Tekeli’ye göre sayıca ve güç olarak üstün oldukları için politik kararları erkekler, kadınları hesaba katmadan aldıkları için kararlar, erkeklerin yaşam tarzlarına uygun olmaktadır (Tekeli,1991,s.121). Örneğin siyasi partilerin listeleri erkek yöneticiler tarafından belirlendiği için kadınlar siyasette aktif olarak yer alamamaktadırlar. Nüfusunun yarıdan fazlasının kadın olduğu Türkiye’de siyaset erkeklerce yürütüldüğünden kadına, partiye üyelik hakkı tanınmakta ancak karar alma mekanizmalarına girebilmeleri engellenmektedir. Kadınlar parti üyeliklerini statü unsuru olarak kullanmakta ve dahil oldukları partiye kaynak sağlamak, seçim dönemlerinde kadın seçmenlere ulaşabilmek, sosyal faaliyetleri ile dikkat çekmek amacıyla görevlendirilmektedirler (Minibaş, 1996, s.180.). Kadınlar partiye üye olduktan sonra parti içi yükselmeleri zor olduğu için parti genel

başkanı, il başkanı ve ilçe başkanı gibi karar mekanizmalarında yeterince yer alamamaktadırlar.

2003 yılında toplanan “Kadın Sorunlarına Çözüm Arayışı Kurultayına” katılan bütün örgütlerin görüşlerinin yer aldığı “Siyasette ve Karar Alma Süreçlerinde Kadın Çalışma Grubu Raporunda” siyasal partiler içinde kadınların eşit katılımını engelleyen koşullar dile getirilmiştir. Buna göre kadının toplumdaki anne ve eş rolü siyasi partilerin kadın kollarında da devam etmektedir. Siyasi partilerde kadın kolları partilerin yan kuruluşu olarak nitelendirilmektedir. Çocuk, yaşlı, sakat, hasta sorunları ile ilgili ve çay, kermes, piknik ve ev toplantıları gibi sosyal faaliyetleri üstlenen kadınlar partilere siyasal destek vermektedirler. Kadın kollarının kadın sivil toplum örgütleri ile iletişimleri zayıftır. Bazı siyasi partilerin tüzüklerine kadınların fırsat eşitliğini sağlamak üzere kotalar konulmuştur. Ancak bu kotalar hem parti yönetimlerinde, hem de seçim aday listelerinde kadınların ön sıralara yazılmasında uygulanmamaktadır. Bundan dolayı yerel ve genel seçimlerde kadın temsil oranı son derece düşük kalmaktadır (TÜSİAD ve KAGİDER,2008,s.251-252).

2.6. KADINLARIN SİYASETE KATILIMINI ARTIRMAYA YÖNELİK ÖNERİLER VE KOTA

Kadınların siyasal eşit temsilini sağlayacak unsurlar siyasal partilerde eşitlikçi bir yapının kurulması, aday seçimlerinin demokratikleşmesi ve cinsiyet kotası uygulamasıdır. Toplumsal engeller kadar, partilerin uyguladıkları politikalarda kadınların aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Kadınlarla ilgili politikalar konuşulduğunda akla sadece partilerin kadın kolları ve faaliyetleri gelmektedir. Kadınların siyasete katılımlarını artırmada önemli bir role sahip olan siyasi partiler bir takım değişiklikler yapabilirler. Örneğin siyasal partiler yerel ve genel seçimlerdeki tüm aday listelerini, en az üçte bir oranında kadının seçilmesini sağlayacak şekilde düzenleyebilirler. Bu amaçla listedeki ilk iki adaydan birisinin kadın olması ve yukardan aşağıya her üç adaydan en az birisinin kadın olması gözetilebilir. Gerekli yasal değişiklikler yapılarak tüm partilerin karar organları, delegelikleri ve seçim aday listelerinden en az %33

oranında kadının seçimini sağlayacak *Toplumsal Cinsiyet Kotası* uygulaması yasal zorunluluk haline getirilebilir. Partilerin devletten aldıkları ödeneklerin en az %20'sinin partinin kadın-erkek eşitliği için yapacağı çalışmalara ayrılması yasal bir zorunluluk haline getirilebilir. TBMM'de grubu olan partilerin yönetim kurullarında kadın milletvekilleri temsil edilebilir. İç tüzük değişikliği yapılarak TBMM Başkan vekillerinden en az üçte birinin kadın olması koşulu getirilebilir. Kamu kurum ve kuruluşlarının yönetici pozisyonlarına, özerk kurumların karar ve yargı organlarına atama yapılırken veya aday gösterilirken en az üçte birinin kadın olması sağlanabilir (TÜSİAD ve KAGİDER,2008,s.253). Kısaca siyasi partiler ve seçim kanunlarının demokratikleşmesi ve kadın-erkek eşitliğini sağlayacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir

Son yıllarda kadın temsili artırmak ve cinsel eşitliği sağlamak amacıyla siyasi ve hukuki tartışmalarda gündeme getirilen konu *kota* uygulamalarıdır. Kota yoluyla kadınların temsili artırmaya yönelik bir uygulama sadece kadın hakları açısından değil, cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi bakımından da önem arz etmektedir (Kılıç, 2000, s.7). Kadınların siyaset alanında daha etkin ve eşitlikçi oranda temsil edilebilmesi için önemli bir araç cinsiyet kotasıdır¹⁵. Kotaların uygulama alanlarına baktığımızda: *Siyasi partilerde kota*: Siyasal partiler, kota uygulamalarını tüzükleri ile ayrıntılı olarak düzenlemelidir. Partinin sadece yönetim aşamasında değil, tüm aşamalarında kota uygulaması gerekmektedir. Çünkü yönetim ve alt kademelerdeki kadınlar arasında bir iletişim oluşmadığı takdirde bu uygulamanın da bir anlamı kalmayacaktır. (Kılıç,2000,s.27). *Ulusal ve yerel parlamento da kota*: Demokratik siyasi sistemlerde seçim sistemleri, kadınların parlamentolarda temsil oranını etkilemektedir. Seçim sistemleri açısından kadınların temsil oranını etkileyen faktörler; seçim sürecinde adayların belirlenme yöntemleri, seçim bölgesi büyüklüğü ve oyların sandalye sayısına göre dağılımıdır (Üşür-Sancar, 1997, s.35).

¹⁵ Kota sabit, oranlı ve boş koltuk kotaları olarak üç değişik türde uygulanmaktadır. *Sabit kota*: Seçimle belirlenecek karar organında eksik temsil edilen cinse sabit oranda sandalye ayırma işlemi, sabit kota olarak adlandırılır (Üşür,1997, s.25). *Oranlı kota*: Genellikle bu sistem siyasi partilerin kendi parti içi seçim mekanizmalarında uygulanmaktadır. (Sitembölükbaşı, 2007,s. 15) *Boş koltuk kotası*: Eksik temsil edilen cinse ayrılan koltuk aday gösterilmemesi, yeterli katılım olmaması gibi nedenlerle hiçbir kadın seçilmemişse bile boş kalmasıdır (Kılıç,2000,s.25).

Kota uygulamaları konusunda değişik türde eleştiriler yapılmaktadır. Kotalar daha çok karar organlarında cinsiyet dengesizliğini gidermenin bir aracı olarak ortaya çıkarken, uygulama genelde önemli siyasal aktörlerin desteğinden yoksun olmaktadır. Kota uygulamasına karşı çıkanlar, bu uygulamaların erkekler aleyhinde bir ayrımcılığa dönüştüğünü ileri sürmektedirler (Sitembölükbaşı, 2007, s.17).

Kotaya karşı çıkanların, genelde savundukları gerekçeler ise; kota demokratik değildir, çünkü seçmenler kimin seçileceğine karar veremezler. Siyasette cinsiyet önemli değildir asıl olan seçilen kişinin bireysel donanımıdır. Seçilen kişi seçim bölgesinde olan herkesi temsil eder, yalnızca belli bir grubu etmez. Bu nedenle seçilen kişiler belli bir grubun çıkarlarını değil ülkenin çıkarlarını temsil eder. Seçmenler siyasi partilerin görüşlerine oy verir, oylar kişilere göre verilmez. Aday listelerinde kota uygulamak seçmenin istediği adayı seçme özgürlüğünü kısıtlar. Farklı politik partilerden gelen kadınların mecliste oranı asgari eşiği geçse bile ortak hareket etmeleri mümkün değildir. Kota parti içi demokraside sorun yaratır. Bu gibi nedenlerle kota uygulamalarının ayrımcılığa neden olduğu ileri sürülmektedir (Sayın,2007,s.37-38).

Oysaki ayrımcılık, farklılıkları dolayısıyla çeşitli insan gruplarının etnik ya da dinsel azınlıkların, yoksulların veya kadınların, vatandaşların sahip olduğu hakları kullanmasının engellenmesi ya da sınırlandırılmasıdır (Kılıç,2000,s.4). Pozitif ayrımcılık eşitliği ortadan kaldırmaz. Aksine tarihsel olarak dışlanmış grupların, başta eğitim, istihdam ve siyaset gibi alanlara katılımını sağlayan temsil imkânı yaratmaya çalışan bir dizi kurumsal politika ve uygulamayı ifade etmektedir (Üşür,1997,s.6).

CEDAW 4. maddesine göre kadın-erkek eşitliğini olgusal olarak sağlamak, eşitliğin yerleştirilmesini hızlandırmak amacıyla uygulamada taraf devletlerce alınacak “geçici ve özel önlemlerin” bu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak düşünülemeyeceği kabul edilmiştir (Moroğlu,2005,s.261). Kadınların siyasi katılımını artırma amaçlı eğitim programları düzenlenmesi, eğitim yoluyla katılımı artırmanın önemli unsurlarından biridir. Bu amaçla kadınları teşvik etmek için özel eğitim programları hazırlamak, maddi yardım fonları oluşturmak, somut hedefleri belirlemek ve bu hedeflere ulaşmada kurumları desteklemek gerekmektedir (Üşür,1997,s.50). Bu anlamda kota,

seçmenin iradesine değil, aday belirleme süreçlerine müdahaledir. Cinsiyet kotaları sadece kadınların eksik temsil sorununun sonuçlarını düzeltir, buna yol açan nedenleri doğrudan düzeltmez. Dünyada mevcut seçim sistemlerinin çoğunda adaylar doğrudan seçmen tarafından seçilmezler; adaylar önceden siyasal partiler içindeki seçici mekanizmalar tarafından belirlenir ve seçmene sunulur seçmen kendine uygun bulduğu adayı tercih etmektedir (TÜSİAD ve KAGİDER,2008,s.258). Kısaca cinsiyet kotası sayesinde, kadın adayların siyasal partilerin aday belirleme süreçlerinde ortaya çıkan cinsiyet ayrımcı elemeyi ortadan kaldırarak doğrudan seçmen tarafından tercihi yansıtmaktadır. Yani kota, bir seçim tekniğidir ve hangi cinsiyetin % kaç oranında temsil edileceğini söyler, kimin seçileceğini belirlemez.

Ülkemizde kadınlara yönelik uygulanan kota oranları tüm ülkelerin oranları içerisinde en düşük olanıdır. Parti tüzüklerini incelediğimizde CHP'nin ilçe yönetim kurullarında ve parti meclisinde %33 oranında kota uygulaması yer almaktadır. Merkez Yürütme Kurulunda, delegelikte ve aday listelerinde kota uygulanmamaktadır. BDP'de %40 oranında kota uygulaması parti tüzüğünde yer almaktadır, fiili olarak iki genel başkan bulunmakta ve birinin kadın olma zorunluluğu vardır (Eş başkanlık, siyasi partiler yasasına aykırı olduğu için uygulanmamakla birlikte fiili olarak uygulandığı belirtilebilir). ÖDP'de parti tüzüğünde kadınlar için %30 kota uygulamasının olduğu ve aday olma durumlarında bu oranın %50'ye çıkarılacağı yer almaktadır. Parti toplantılarında konuşma sürelerinde de fiili olarak %30 kadın kotası uygulaması bulunmaktadır. AKP parti tüzüğünde kadın kotası bulunmamaktadır.

Tablo 2.8. Dünya’da Kota Uygulayan Ülke Örnekleri

Ülke	Kadınların Parlamentodaki Oranı	Kota Türü
Ruanda	%48,8	Yasal kota
İsveç	%45,3	Parti kotası
Güney Afrika	%44,5	Yasal Kota
Belçika	%39,3	Yasal Kota
Norveç	%39	Parti kotası
Arjantin	%37,4	Yasal Kota
Hollanda	%36,7	Parti Kota
İspanya	%36	Parti Kotası
Almanya	%32,8	Parti Kotası
İzlanda	%30,2	Parti Kotası

Kaynak: <http://www.quotaproject.org/system.cfm> (05.06.2012)

Yukarıdaki tabloda genel olarak Parlamentoda %30’u geçen ülkeler ve kota türlerine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere, dünyanın en demokratik ülkeleri arasında yer alan İsveç, Norveç, Hollanda gibi ülkeler kadınların parlamentodaki oranlarını artırmak için kota uygulamışlardır ve sonuç olumlu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Birliğine üye bazı ülkelerde siyasi partilerin kota uygulamaları şu şekildedir: Avusturya’da; beş siyasal partiden üçü %33 ile %50 arasında kota uygulamaktadır. Belçika’da kota yasa ile bütün partiler için zorunlu hale getirilmiştir. Danimarka ve Finlandiya’da bazı partilerin içyapılarında kota uygulanmaktadır. Almanya’da beş siyasal partinin dördünde %33 ile %50 arasında kota uygulanmaktadır.

Ayrıca birçok ülkede, siyasal karar alma mekanizmalarında kadın sayısını artırmak için farklı kotalar uygulamaktadır. Örneğin ulusal parlamentoda kadın oranını artırmak için anayasal kota uygulayan ülke sayısı 18, seçim kanunu ile kota uygulayan ülke sayısı 49’dur. Yerel seçimlerde kadın oranını artırmak için anayasa ya da yasal kota uygulayan 44 ülke ve parti kotası uygulayan 50 ülke bulunmaktadır (<http://www.quotaproject.org/system.cfm>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADINLARIN SİYAL KATILIM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİNE

YÖNELİK BİR UYGULAMA

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

3.1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Uşak'ta yaşayan kadınların siyasal katılım düzeylerini ortaya koymak ve katılım düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından nasıl farklılaştığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Önemi

Demokrasinin en önemli unsurlarından olan siyasal katılım, bireylerin kendileri ile ilgili kararlara katılmalarını içermektedir. Toplumun neredeyse yarısını oluşturan kadınlar siyasal, kültürel, ekonomik, psikolojik ve toplumsal nedenlerle siyasette ikincil konuma sahiptirler. Yapılan literatür taraması sonucunda kadınlarla ilgili çalışmalar kadın kolları, partiler ve STK'lar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yerelde kadınların siyasete ilgileri ve katılım düzeyleri hakkında araştırmalar yok denecek kadar azdır. Bu çalışma ile kadınların siyasete katılım düzeyleri açıklanacaktır.

3.1.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Uşak ili örnekleminde kadınlara anket uygulanacak ve siyasetle aktif ilgilenen kadınlarla görüşme yapılacaktır. Araştırmada elde edilen verilerle kadınların siyasal katılım düzeylerini ve bu katılım düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığı betimsel araçlarla açıklanacaktır. Nitel araştırmada, görüşmeler yüz yüze yapılmıştır ve katılımcıların verdikleri cevaplar not edilerek veriler değerlendirilmiştir.

Kadınların siyasal katılım düzeylerini ölçmeye yönelik hazırlanan anket çalışması 2012 Mart ve Nisan ayları arasında yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

3.1.4. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın nicel verileri Uşak il sınırları içinde ikamet eden, seçmen kadınlara yapılan anket çalışmasından elde edilmiştir. 2011 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Uşak ili merkez nüfusuna kayıtlı tüm seçmen sayısı 130.144'dür. Araştırma Uşak il nüfusuna kayıtlı ve il merkezindeki 19 mahalledeki kadınları kapsamaktadır. Deneklerin tespitinde mahalle düzeyinde seçmen sayısı dikkate alınmıştır. Ayrıca örneklemin çeşitliliği açısından yaş, meslek, eğitim gibi değişkenlere dikkat edilmeye çalışılmıştır. Örneklem büyüklüğü %95 kesinlik düzeyi ve %5 hata payı oranları kabul edilerek 384 kişi belirlenmiştir. Ancak araştırmanın daha sağlıklı olabilmesi için toplam 400 kadın örneklem olarak seçilmiştir. Anket toplam 474 katılımcıya uygulanmış ve eksik veriler bulunan anketler değerlendirmeye alınmamıştır. Değerlendirmeler toplam 400 katılımcıya uygulanan ölçme aracı üzerinden yapılmıştır.

Araştırmanın nitel verileri Uşak'ta yaşayan ve Uşak ilini temsil niteliği olan 21 kişi ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme yapılan kişiler; Belediye Meclisinde, parti yönetiminde ve kadın kolları yönetiminde bulunan kadınlardır. Ayrıca Uşak ilinde bulunan kadın derneklerin yöneticileri ve Uşak ili sınırları içinde faaliyetlerini yürüten sendikaların yönetim kademelerinde ki kadınlar ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.1.5. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında anket yöntemi kullanılmış olup anket formlarının hazırlanmasında geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada nicel verilerin toplanmasında kadınların yaş, eğitim, kişisel gelir, medeni durum, çocuk sayısı, mesleği, eşlerin eğitim durumu ve ailenin geliri gibi soruların bulunduğu demografik bilgi formu oluşturulmuştur.

Araştırmada, "üyelik, katılım beklentisi, özel ilgi gruplarına destek, kişisel siyasal hedefler, vatandaşlık davranışları, başkaları ile siyasal iletişim, siyasal

düşünceyi ifade etme yolları, medya kullanımı, güven, seçilmiş yetkililere karşı tutumları” içeren ölçekler ABD’deki Pennsylvania Devlet Üniversitesi’nden Flanagan, Syvertsen ve Stout (2007) tarafından siyasal / toplumsal katılımı ölçmeyi hedefleyen model geliştirilmiştir. Flanagan vd. tarafından geliştirilen bu ölçek Ankara Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü doktora öğrencisi Osman Nejat Akfırat tarafından doktora tezinde kullanılmak üzere Türkçeye ve Almanca form olmak üzere 239 madde ve 22 alt ölçekten oluşan yeni bir ölçek oluşturulmuştur (Akfırat, 2010, 309-361).

239 maddeden oluşan ölçek uzman akademisyenlerin görüşü dikkate alınarak yeniden gözden geçirilmiştir. Bunun sonucunda çalışmaya uygun olmayan alt ölçekler, boyutlar ve güvenilirliği düşük çıkmış olan maddeler çalışmadan çıkarılmıştır. Ayrıca ölçekte bulunan “siyasal bilgi” düzeyini ölçmeye yarayan sorular Almanya ve Türkiye’de yaşayan üniversite öğrencileri için kullanılmıştır. Oysa çalışmanın örneklem grubunu Uşak’ta yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Bundan dolayı ölçek esas alınmakla birlikte uygun olmayan sorular ayıklanarak yeniden düzenlenmiştir.

Araştırmada, kadınların “siyasal eğilim/tutum” larını ölçmek için kullanılan sorular Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Mustafa Çadır tarafından uzmanlık tezinde kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Çadır tarafından oluşturulan 25 maddelik ölçek partilerin kadın kollarında bulunan kadınlara uygulanmıştır (Çadır,2011,s.176-177). Ancak araştırmanın örneklemini Uşak’ta yaşayan kadınlar oluşturduğu için kadın kollarına yönelik maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Alt ölçeklere ait derecelendirme ve puanlamaya ilişkin bilgiler Ek-2’de verilmiştir.

Bu araştırmalar sonucunda 89 sorudan oluşan anket formu oluşturulmuştur. Ankette yer alan 89 sorunun anlaşılır olup olmadığını anlamak için pilot çalışma uygulanmış ve akademisyenlerin görüşü alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu Ek-1’de verilmiştir.

Araştırmada nitel verilerin toplanmasında, öncelikle görüşme yapılacak kişilerin siyasal geçmişleri, yaptıkları faaliyetler aynı zamanda kadın sorunlarına ve kadınların siyasete katılımına ilişkin görüşlerini değerlendirmek üzere 28 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form uzman

akademisyenlerin görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir. Bunun sonucunda 15 sorudan oluşan görüşme formu düzenlenmiştir. Çalışmada kullanılan görüşme formu Ek-3'de verilmiştir.

3.1.6. Verilerin Analizi ve Kullanılan Yöntemler

Araştırmada, nicel veriler SPSS 19 programı ile değerlendirilmiş ve istatistiksel analizler yapılmıştır. Anket yoluyla elde edilen verilerin analizinde kullanılan yöntemler şunlardır: Güvenilirlik analizi, faktör analizi, tanımlayıcı istatistiksel teknikler, Tek yönlü varyans analizi (one way anova) , Çoklu regresyon analizi, Pearson korelasyon analizidir.

3.2. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

3.2.1. Araştırma Örneklemine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Nicel araştırmaya katılan bireylerin çeşitli özelliklerine göre dağılımları aşağıdaki tablo ve açıklamalarda sunulmuştur.

Tablo 3.1. Kadınların Sosyo -Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Yaşınız	F	%	Çocuğunuz var mı?	F	%
18-25	95	23.7	Evet	240	60
26-35	118	29.5	Havır	160	40
36-44	91	22.8	Toplam	400	100
45-55	54	13.5	Cocuk Sayısı	F	%
56 ve üstü	42	10.5	1	60	24.4
Toplam	400	100	2	131	53.2
Medeni Durumunuz	F	%	3	45	18.3
Bekar	130	32.5	4	9	3.7
Evli	251	62.7	5 ve üzeri	1	0.4
Boşanmış	19	4.8	Toplam	246	100
Toplam	400	100			
Eğitim Durumunuz	F	%	Esinizin Eğitim Durumu	F	%
Okur-vazar	16	4.0	Okur-vazar	6	2.3
İlkokul ve dengi	55	13.7	İlkokul ve dengi	28	10.8
Ortaokul	27	6.8	Ortaokul	27	10.4
Lise	102	25.5	Lise	58	25.5
Yüksekokul	62	15.5	Yüksekokul	32	12.4
Üniversite	120	30.0	Üniversite	89	34.4
Yüksek lisans/Doktora	18	4.5	Yüksek lisans/Doktora	11	4.2
Toplam	400	100	Toplam	251	100
Meslek	F	%	Esinizin Mesleği	F	%
Çalışmıyor/Ev hanımı	124	31	Çalışmıyor/İssiz	13	5
Özel sektörde ücretli çalışan	46	11.5	Özel sektörde ücretli çalışan	52	20.1
Serbest meslek	9	2.3	Serbest meslek	43	16.6
Özel sektörde işveren /vönt	12	3	Özel sektörde işveren /vönt	21	8.1
Kamu sektörü	107	26.8	Kamu sektörü	58	25.5
Emekli	36	9	Emekli	56	21.6
Öğrenci	60	15	Öğrenci	8	3.1
Diğer	6	1.5	Diğer	0	0
Toplam	400	100	Toplam	251	100
Kişisel Gelir Düzeyiniz	F	%	Aile Gelir Düzeyiniz	F	%
0-500TL	7	3.3	0-500TL	15	3.8
501-1000TL	48	23	501-1000TL	55	13.7
1001-1500TL	51	24.4	1001-1500TL	88	22
1501-2000TL	61	29.2	1501-2000TL	68	17
2001-3000TL	31	14.8	2001-3000TL	79	19.8
3000TL'den yukarı	11	5.3	3000TL'den yukarı	95	23.7
Toplam	209	100	Toplam	400	100

3.2.2. Anket Sorularının Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Güvenilirlik; bir ölçme sisteminde bütün soruların birbiriyle tutarlılığını, ele alınan konuyu ölçmede türdeşliğini ortaya koyan bir kavramdır. Güvenilirlik analizinde toplamlar üzerine kurulu ölçeklere (Likert ölçeği gibi) dayalı araçların güvenilirliğini ortaya koymaya yarayan Cronbach Alfa hesaplanır. Bu katsayı ise ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Özdamar, 1999,s.512-513). Alfa katsayısının değerlendirilmesinde uyulan kıstas ise aşağıda belirtilmiştir.

$00.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Yapılan çalışma sonucunda, 10 alt ölçeğin güvenilirlik analizine ilişkin veriler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Alt Ölçeklere Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Madde Sayısı	Cronbah Alpha
Üyelik	6	,734
Katılım Beklentisi	5	,879
Özel İlgi Gruplarına Destek	4	,896
Kişisel Siyasal Hedefler	6	,928
Vatandaşlık Davranışları	6	,855
Başkaları İle Siyasal İletişim	5	,920
Siyasal Eğilim/Tutum	13	,915
Medya Kullanımı	5	,804
Güven	6	,931
Seçilmiş Yetkililere Karşı Tutumlar	5	,896

1. Üyelik: 6 ifadeden ve 2 boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,734'dür. Aşağıdaki veriler üyelik alt ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

-Siyasal katılımı ile ilgili ifadelerin (11,13) Cronbach Alpha değeri 0,664'dür.

-Toplumsal katılımı ile ilgili ifadelerin (12,14,15,16) Cronbach Alpha değeri 0,690'dır.

2. Katılım beklentisi: 5 ifadeden (17,18,19,20,21) oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,814'dur. 17. ifadenin Cronbach Alpha değeri 0,879>0,814'dür. Dolayısıyla 17. ifade ölçeğin güvenilirliğini düşürdüğü için ölçekten çıkarılmıştır. Sonuçta katılım beklentisiyle ilgili ifadelerin (18,19,20,21) Cronbach Alpha değeri 0,879'a yükselmiştir. Bu veriler katılım beklentisi alt ölçeğinin yüksek derecede güvenilir olduğu göstermektedir.

3.Özel ilgi gruplarına destek: 4 ifadeden (22,23,24,25) oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,896'dir dolayısıyla yüksek derecede güvenilirdir.

4.Kişisel siyasal hedefler: 6 ifadeden (26,27,28,29,30,31) oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,928'dir dolayısıyla yüksek derecede güvenilirdir.

5. Vatandaşlık davranışları: 6 ifadeden ve 2 boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,855'dir. Veriler vatandaşlık davranışları alt ölçeğinin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

- Siyasal konularda sesini duyurmakla ilgili ifadelerin (32,33,34) Cronbach Alpha değeri 0,814'dür.

- Siyasal bilgilerin eleştirel tüketimi ile ilgili ifadelerin (35,36,37) Cronbach Alpha değeri 0,853'dür.

6. Başkaları ile siyasal iletişim: 5 ifadeden ve 2 boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,920 dir. Veriler ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

- Aile ile siyasal iletişim boyutunun (38,39) Cronbach Alpha değeri 0,876'dır.

- Arkadaşlarla siyasal iletişim boyutunun (40,41,42) Cronbach Alpha değeri 0,896'dır.

7. Siyasal eğilim ve tutum: 13 ifadeden oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,915'dir dolayısı ile yüksek derecede güvenilirdir. Çadır'ın çalışmasında faktör analizi yapılmadığı için tek boyut olarak alınan ölçeğin, faktör analizi sonucunda 2 boyuttan oluştuğu görülmüştür. Yeni oluşan boyutların güvenilirlik değerleri;

-Tutumla ilgili ifadelerin (47,48,54,55,56,57,58,59) Cronbach Alpha değeri 0,903'dür.

-Eğilimle ilgili ifadeler (49,50,51,52,53) Cronbach Alpha değeri 0,781'dir. Eğilim boyutunun oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

8. Medya kullanımı: 5 ifadeden (74,75,76,77,78) oluşmaktadır ve Cronbach Alpha değeri 0,804'dür. Dolayısıyla ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

9. Güven: 6 ifadeden (79,80,81,82,83,84) oluşmaktadır ve Cronbach Alpha değeri 0,931'dir. Dolayısı ile ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

10. Seçilmiş yetkililere karşı tutumlar: 5 ifadeden (85,86,87,88,89) oluşmaktadır. Cronbach Alpha değeri 0,896'dir. Dolayısı ile ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

“Siyasal bilgi” ve “siyasal düşüncüyü ifade etme” alt ölçekleri 2 seçenekli yanıtlar içerdiği için bu ifadelere güvenilirlik testi yapılmamıştır.

3.2.3. Anket Sorularının Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizinin amacı aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırmak için daha az sayıdaki temel boyuta indirgemek veya özetlemek olan bir grup çok değişkenli analiz tekniğine verilen addır. Diğer bir ifade ile faktör analizi, aralarında ilişki bulunan çok sayıda değişkenden oluşan bir veri setine ait temel faktörlerin (ilişkinin yapısının) ortaya çıkarılarak, araştırmacı tarafından veri setinde yer alan kavramlar arasındaki ilişkilerin daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Veri setinin faktör analizine uygunluğunun değerlendirilmesi için iki yaklaşım vardır: Bunlardan birisi korelasyon matrisinin incelenmesi, diğeri ise

Kaiser – Mayer – Olkin (KMO) uygunluk testidir. KMO uygunluk testi için önerilen kriterler 0,90 – mükemmel; 0,80 – çok iyi; 0,70 – iyi; 0,60 – orta; 0,50 – kötü; 0,50'nin altı kabul edilmez (Kalaycıoğlu,2009,s.320-322).

Faktör analizi yapılırken aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasında genellikle aşağıdaki ölçütler dikkate alınmalıdır: Maddelerin yer aldıkları faktörlerdeki yük değerlerinin yüksek olması gerekmektedir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme varsa bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir. Faktör yük değerinin 0,45 veya üzerinde bir değer alması seçim için iyi bir ölçü olabilmektedir. Ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer 0,30'a kadar indirilebilir.

Maddelerin tek bir faktörde yüksek yük değerine, diğer faktörlerde düşük yük değerlerine sahip olması gerekmektedir. Bu ölçütün karşılanması durumunda, birbirinden bağımsız yapıların keşfi söz konusu olabilir. Bir maddenin yüksek ortak varyans değerini verdiği faktörün dışında ikinci bir faktörle verdiği değeri arasındaki ne kadarlık bir farkın ihmal edileceği tartışılabilir. Bir maddenin faktördeki en yüksek ortak varyansı ile bu değerden sonra en yüksek olan ortak varyansın arasındaki farkın olabildiğince yüksek olması beklenir. Ancak yüksek iki ortak varyans arasındaki farkın en az 0,10 olmasına dikkat edilmelidir.

Çok faktörlü bir yapıda, birden fazla faktörde yüksek ortak varyansı veren madde, binişik madde olarak tanımlanır ve ölçekten çıkarılır. Ayrıca önemli faktörlerin, herhangi bir maddede (değişkende) birlikte açıkladıkları ortak faktör varyansının yüksek olması gerekmektedir. Maddelerin ortak faktör varyanslarının 1,00'a yakın ya da 0,66'nın üzerinde olması gerekir. Ancak, uygulamada bunu karşılamak genellikle zordur. Ortak faktör varyansının yüksek olmasının, modele ilişkin açıklanan toplam varyansı artıracağı göz ardı edilmemelidir (Büyüköztürk,2002,s.118).

Güvenirlilik işlemi sonucunda elenen maddelerden sonra geri kalan maddeler temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur. Aşağıda her alt ölçeğe ilişkin KMO ve Barlett değerleri ve Varimax rotasyon sonuçları verilmiştir:

1. Üyelik alt ölçeği: madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri (,728 >0,5) olarak, Bartlett testi sonucu (599,796 $p < .00$) olarak

bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 6 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.3’de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.3. Üyelik Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	11	,702	,838
	13	,685	,810
2	12	,504	,699
	14	,659	,711
	15	,511	,615
	16	,728	,853
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	2,640	44,002
	2	1,150	19,165

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,61 - 0,85 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1’den büyük olan 2 faktör vardır ve bu altı faktör, toplam varyansın %63,167’sini açıklamaktadır. İlk faktör bu varyansın yaklaşık yüzde 44’ünü açıklamaktadır. Faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 2,640 ve 1.150 olarak hesaplanmıştır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 44’ünü açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu değil çok boyutlu olduğu görülmektedir. Bu boyutlar; “Siyasal Katılım”, “Toplumsal Katılım” dır.

2. Katılım beklentisi alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri, 771 olarak, Bartlett testi sonucu 995,466;p<.00 olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 4 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.4’de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.4. Katılım Beklentisi Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	18	,563	,750
	19	,742	,862
	20	,850	,922
	21	,785	,886
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
1	2,940	73,506	

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,75 - 0,92 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %73,506'sını açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 73'ünü açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 2,940 olarak hesaplanmıştır.

3. Özel ilgi gruplarına destek alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,824 olarak, Bartlett testi sonucu 987,785 $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 4 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.5'de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.5. Özel İlgi Gruplarına Destek Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	22	,686	,828
	23	,822	,907
	24	,814	,902
	25	,734	,857
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	3,055	76,378

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,82 - 0,90 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %76,378'ini açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 76'sını açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 3,055 olarak hesaplanmıştır.

4. Kişisel Siyasal Hedefler Alt Ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,862 olarak, Bartlett testi sonuçları 2388,276; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 6 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.6'de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.6. Kişisel Siyasal Hedefler Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	26	,386	,622
	27	,704	,839
	28	,844	,919
	29	,847	,920
	30	,875	,935
	31	,834	,913
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	4,490	74,833

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,62 - 0,93 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %74,833'ünü açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 73'ünü açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 4,490 olarak hesaplanmıştır.

5. Vatandaşlık davranışları alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,806 olarak, Bartlett testi sonucu 1164,124; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 6 maddelik ölçek üzerinde Açımlayıcı Faktör Analizi uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.7'de faktör özdeğerleri ve

bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.7. Vatandaşlık Davranışları Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	32	,610	,742
	33	,820	,881
	34	,763	,828
2	35	,713	,765
	36	,797	,868
	37	,829	,883
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	3,515	58,584
	2	1,018	16,965

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,74 - 0,88 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 2 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %75,549'unu açıklamaktadır. İlk faktör bu varyansın yaklaşık yüzde 58'ini açıklamaktadır. Faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 3,515 ve 1.080 olarak hesaplanmıştır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 58'ini açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu değil çok boyutlu olduğu görülmektedir. Bu boyutlar; “Siyasal bilgilerin eleştirel tüketimi” ve “Siyasal konularda sesini duyurmak” dır.

6. Başkalarıyla siyasal iletişim alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,856 olarak, Bartlett testi sonucu 1550,764; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 5 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.8' de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.8. Başkaları ile Siyasal İletişim Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	38	,745	,863
	39	,748	,865
	40	,842	,918
	41	,824	,908
	42	,627	,792
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	3,786	75,725

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,86 - 0,91 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %75,725'ini açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 75'ini açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Fakat anketi aldığımız Akfırat'ın çalışmasında yapılan faktör analizi 2 boyutlu olarak görülmektedir.

7. Siyasal eğilim ve tutum alt ölçeği: madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,927 olarak, Bartlett testi sonucu 906,698; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 13 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.9' de faktör özdeğerleri, bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3. 9. Siyasal Eğilim ve Tutum Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	47	,582	,722
	48	,612	,701
	54	,644	,665
	55	,594	,727
	56	,680	,790
	57	,523	,683
	58	,646	,764
	59	,513	,681
	2	49	,312
50		,544	,596
51		,719	,847
52		,611	,607
53		,632	,705
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	6,597	50,743
	2	1,015	7,806

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,40 - 0,85 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 2 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %58,549'unu açıklamaktadır. İlk faktör bu varyansın yaklaşık yüzde 50'ini açıklamaktadır. Faktörlerin özdeğerleri sırasıyla 6,597 ve 1.015 olarak hesaplanmıştır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 50'ini açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu değil çok boyutlu olduğu görülmektedir. Bu boyutlar; "Eğilim" ve "Tutum" dur.

8. Medya kullanımı alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,791 olarak, Bartlett testi sonucu 634,469; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 5 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.10' de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3. 10. Medya Kullanımı Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	75	,538	,733
	76	,657	,811
	77	,422	,649
	78	,684	,827
	79	,523	,723
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	2,824	56,473

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,73 - 0,82 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %56,473'ünü açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 56'sını açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 2,824 olarak hesaplanmıştır.

9. Güven alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,908 olarak, Bartlett testi sonucu 1857,661; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 5 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.11'de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3. 11. Güven Alt Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
1	80	,718	,848
	81	,792	,890
	82	,696	,834
	83	,715	,845
	84	,820	,906
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	4,469	74,476

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,83 - 0,90 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan 1 faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %74,476'sını açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 74'ünü açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 4,469 olarak hesaplanmıştır.

10. Seçilmiş yetkililere karşı tutumlar alt ölçeği: Madde üzerinde yapılacak faktör analizi için, KMO değeri ,829 olarak, Bartlett testi sonucu 1256,312; $p < .00$ olarak bulunmuştur. Veri setinin faktör analizine uygun olduğu anlaşılmıştır. Belirtilen 5 maddelik ölçek üzerinde varimax rotasyonu uygulanmış ve böylelikle ölçeğin yapı geçerliği incelenmiştir. Tablo 3.12'de faktör özdeğerleri ve bu faktörlerin açıkladığı varyansları, madde-toplam korelasyonları ve faktör ortak varyans değerleri verilmektedir.

Tablo 3.12. Seçilmiş yetkililere karşı tutum alt ölçeğinin faktör analizi sonuçları

Boyut	Madde numarası	Faktör ortak varyansı	Madde-toplam korelasyonları
	85	,600	,775
	86	,740	,860
	87	,736	,858
	88	,697	,835
	89	,764	,874
	Faktör	Özdeğerler	Açıklanan varyans
	1	3,537	70,736

Analiz sonucunda faktör yükleri 0,77 - 0,87 arasında değişmektedir. Söz konusu ortak faktörlerle değişkenler arasında olumlu ilişki olduğu söylenebilir. Bu çalışmada öz değeri 1'den büyük olan faktör vardır ve bu altı faktörün toplam varyansın %70,736'sını açıklamaktadır. İlk faktörün toplam varyansın yüzde 70'ini açıkladığı göz önüne alınırsa, bu ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmektedir. Faktörlerin özdeğerleri 3,537 olarak hesaplanmıştır.

3.2.4. Frekans Tablolarına Göre Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu kısmında aşağıdaki sorular cevaplandırılmıştır:

1. Uşak'ta yaşayan kadınların STK veya siyasi partiye üye olma durumu nedir?
2. Uşak'ta yaşayan kadınlar siyasi katılım araçlarını kullanma durumu nedir?
3. Uşak'ta yaşayan kadınları özel ilgi gruplarına destek durumu nedir?
4. Uşak'ta yaşayan kadınların siyasi hedefleri nelerdir?
5. Uşak'ta yaşayan kadınların vatandaşlık davranışları nasıldır?
6. Uşak'ta yaşayan kadınların aile ve arkadaşları ile siyasi iletişim durumu nasıldır?
7. Uşak'ta yaşayan kadınlar siyasi düşüncelerini ifade edebiliyorlar mı?
8. Uşak'ta yaşayan kadınların siyasi eğilim ve tutumları nasıldır?
9. Uşak'ta yaşayan kadınların siyasi bilgi durumu nasıldır?
10. Uşak'ta yaşayan kadınların medya kullanımını nasıldır?
11. Uşak'ta yaşayan kadınların siyasi kurumlara olan güveni nasıldır?
12. Uşak'ta yaşayan kadınların seçilmiş yetkililere karşı tutumları nasıldır?
13. Aşağıda tüm alt ölçeklere ilişkin yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 3.13. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Her Hangi Bir Kuruluşa Üyelik Durumları

		Hiç üye değilim	Önceden üyeydim şimdi değilim	Pasif üyeyim	Aktif üyeyim	Ortalama	Standart sapma
Bir siyasi partiye	F	327	10	23	40	1,44	0,982
	%	81,7	2,5	5,8	10		
Bir spor kulübüne	F	355	9	14	22	1,26	0,770
	%	88,7	2,3	3,5	5,5		
Siyasal bir kadın örgütüne	F	365	4	10	21	1,22	0,732
	%	91,2	1	2,5	5,3		
Boş zaman etkinliklerini değerlendirmek amaçlı kurulmuş bir dernek/gruba	F	329	12	18	41	1,43	0,976
	%	82,2	3	4,5	10,3		
Gereksinimi olanlara yardım etmek amaçlı kurulmuş bir dernek/kuruluşa	F	314	6	32	48	1,54	1,064
	%	78,5	1,5	8	12		
Kültürel ve sanatsal amaçlar doğrultusunda kurulmuş bir derneğe	F	357	12	14	17	1,23	0,709
	%	89,2	3	3,5	4,3		
Genel Toplam	F	400				8,11	3,483
	%	100					

Tablo 3.13’de görüldüğü gibi “Bir siyasi partiye” aktif üye olanların oranı %10; pasif üye olanların oranı %5,8; önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanları %2,5 ve hiç üye olmayanlar %81,7’dir.

“Bir spor kulübüne”; aktif üye olanların oranı %5,5 pasif üye olanların oranı %3,5 önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanların %2,3 ve hiç üye olmayanlar % 88,7’dir.

“Siyasal bir kadın örgütüne”; aktif üye olanların oranı %5,3 pasif üye olanların oranı %2,5; önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanların %1 ve hiç üye olmayanlar yüzde %91,2’dir.

“Boş zaman etkinliklerini değerlendirmek amaçlı kurulmuş bir dernek ya da gruba”; aktif üye olanların oranı yüzde 10,3, pasif üye olanların oranı %4,5; önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanların %3; hiç üye olmayanlar %82,2’dir.

“Gereksinimi olanlara yardım etmek amaçlı kurulmuş bir dernek ya da kuruluşa” aktif üye olanların oranı %12; pasif üye olanların oranı %8; önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanların %1,5 ve hiç üye olmayanlar %78,5’dir.

“Kültürel ve sanatsal amaçlar doğrultusunda kurulmuş bir derneğe”; aktif üye olanların oranı %4,3; pasif üye olanların oranı %3,5; önceden üye olan fakat şimdi üye olmayanların %3 ve hiç üye olmayanlar %89,2’dir.

Araştırmadan elde edilen verilere göre, Uşakta yaşayan kadınların herhangi bir örgüte üye olma durumlarının düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca Uşak’ta yaşayan kadınlar daha çok ihtiyaç sahiplerine yardım amaçlı kurulan derneklere üye olmayı tercih etmektedirler. Sırasıyla bunu siyasi partiler ve boş zamanlarını değerlendirmek amaçlı kurulan dernekler takip ettiğini göstermektedir.

Tablo 3.14. Uşak’ta Yaşayan Kadınların Katılım Beklentisi

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle	Ortalama	Standart sapma
Üzerimde siyasal bir oluşumu simgeleyen rozet ya da yaka kartı	F	167	133	25	39	36	2,11	1,293
	%	41,7	33,3	6,3	9,8	9		
Bir siyasi parti için kapı kapı dolaşırım	F	131	103	62	55	49	2,47	1,385
	%	32,7	25,7	15,5	13,8	12,3		
Bir kuruluşa karşı düzenlenen boykota katılıyorum	F	150	106	49	52	43	2,33	1,371
	%	37,5	26,5	12,3	13	10,7		
Protestolar, yürüyüşler gibi siyasal eylemlere katılıyorum	F	153	109	37	54	47	2,33	1,402
	%	38,2	27,2	9,3	13,5	11,8		
Genel Ortalama	F	400					9,24	4,672
	%	100						

Tablo 3.14’de görüldüğü üzere, kadınların şimdi veya gelecekte “Üzerimde siyasal bir oluşumu simgeleyen rozet ya da yaka kartı taşımaya” katılıyorum diyenlerin oranı % 18,8; kararsızım diyenlerin oranı %6,3 ve katılmıyorum diyenlerin oranı %75 olarak bulunmuştur. “Bir siyasi parti için kapı kapı dolaşırım” ifadesine katılıyorum %26,1; kararsızım %15,5 ve

katılmıyorum %58,4'dür. “Bir kuruluşa karşı düzenlenen boykota katılım” ifadesine %23,7 katılıyorum; %12,3 kararsızım; %64'ü katılmıyorum şeklindedir. “Protestolar, yürüyüşler gibi siyasal eylemlere katılım” ifadesine katılıyorum %25,3; kararsızım %9,3 katılmıyorum diyenlerin oranı %65,4 şeklindedir. Araştırmada elde edilen veriler Uşak'ta kadınların katılım beklentisinin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.15. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Özel İlgili Gruplarına Destekleri

	Katılmam		Katılım		Bilmiyorum		Ortalama	Standart sapma
	F	%	F	%	F	%		
Sendikalar	229	57,2	125	31,3	46	11,5	1,54	,692
Meslek örgütleri	223	58,2	125	31,3	42	10,5	1,52	,679
Düşünce örgütleri	238	59,5	104	26,0	58	14,5	1,55	,734
Kadın örgütleri	201	50,2	153	38,3	46	11,5	1,61	,684
Genel Toplam	400	100	400	100	400	100	6,23	2,437

Tablo 3.15'e göre, şimdi ya da gelecekte “Sendikalara” katılma durumunu; katılım olarak belirtenlerin oranı % 31,3; katılmam olarak belirtenlerin oranı % 57,2 ve bilmiyorum olarak belirtenlerin oranı %11,5 olarak bulunmuştur. “Meslek örgütlerine” katılma durumunu; katılım olarak belirtenlerin oranı %31,3; katılmam olarak belirtenlerin oranı %58,2 ve bilmiyorum olarak belirtenlerin oranı %10,5 şeklindedir. “Düşünce örgütlerine” katılma durumunu; katılım olarak belirtenlerin oranı %26; katılmam olarak belirtenlerin oranı %59,5 ve bilmiyorum olarak belirtenlerin oranı %14,5 şeklindedir. “Kadın örgütlerine” katılma durumunu; katılım olarak belirtenlerin oranı %38,3; katılmam olarak belirtenlerin oranı %50,2 ve bilmiyorum olarak belirtenlerin oranı %11,5 şeklindedir. Araştırma sonuçları kadınların özel ilgi gruplarına destek verdiğini göstermektedir.

Araştırma verilerine göre, kadınların özel ilgi gruplarına desteklerinin düşük olduğu görülmüştür. Kadınlar daha çok kadın örgütlerini ve düşünce örgütlerini tercih ettikleri saptanmıştır.

Tablo 3.16. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Kişisel Siyasal Hedefleri

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Siyaset ve siyasal konuları konuşmaktan hoşlanırım	F	66	102	45	136	51	3,01	1,330
	%	16,5	25,5	11,3	34	12,7		
Siyasal konularda kariyer yapmak isterim	F	133	138	51	39	39	2,28	1,285
	%	33,3	34,5	12,8	9,7	9,7		
Gelecekte siyasete atılıp milletvekili olmak istiyorum	F	169	134	32	34	31	2,06	1,241
	%	42,3	33,5	8	8,5	7,1		
Gelecekte siyasete atılıp belediye başkanı olmak istiyorum	F	164	143	32	34	27	2,04	1,200
	%	41	35,8	8	8,5	6,1		
Gelecekte siyasete atılıp bir partinin yönetim kademesinde yer almak	F	153	124	43	45	35	2,21	1,299
	%	38,5	31,6	10,8	11,3	8,8		
Siyasette etkin olmak istiyorum	F	143	112	60	44	41	2,32	1,331
	%	35,7	28	15	11	10,3		
Genel toplam	F	400					13,93	6,591
	%	100						

Tablo 3.16'e göre. Anket uygulanan 400 kadının kişisel siyasal hedeflerine baktığımızda; kadınların 36,7'i "siyaset konuşmaktan" hoşlanırken; %42'si siyaset konuşmaktan hoşlanmamaktadır %11,3 bu konuda kararsız olduğunu açıklamıştır. Siyasal konularda kadınların %19,4'ü "kariyer yapmak" isterken; kadınların %12,8'i bu konuda kararsız, %37,8'i ise siyasal konularda kariyer yapmak istemektedir. "Gelecekte siyasete atılıp milletvekili olmak istiyorum" diyenlerin oranı %16,2 iken; istemeyenlerin oranı %77,5 ve kararsızım diyenlerin oranı %8'dir. "Gelecekte siyasete atılıp belediye başkanı olmak istiyorum" diyenlerin oranı 15,2 iken, bu fikre katılmayanların oranı %76,8 ve kararsızım diyenlerin oranı %8'dir. "Gelecekte siyasete atılıp bir siyasi partinin yönetim kademesinde görev almak istiyorum" diyenlerin oranı %20,1 iken; bu fikre katılmayanların oranı %70,1 ve kararsızım diyenlerin oranı %10,8'dir.

Araştırma verilerine göre, kadınlar siyaset konuşmaktan az da olsun hoşlandıkları fakat siyasette yer almak istemedikleri görülmüştür. Tablo genel olarak dikkate alındığında kadınların kişisel siyasal hedeflerinin düşük düzeyde

olduğu görülmüştür. Kadınların çoğunlukla siyaset konuşmaktan hoşlanmadıkları ve aktif olarak siyasete girmeyi düşünmedikleri görülmektedir.

Tablo 3.17. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Vatandaşlık Davranışları

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Milletvekilleriyle iletişim kurmak ya da ziyaret etmek isterim	F	59	95	47	134	65	3,13	1,342
	%	14,8	23,6	11,8	33,5	16,3		
Bir konuyla ilgili görüşlerinizi ifade etmek için bir gazete, radyo ya da televizyon programıyla iletişime geçerim	F	83	115	62	93	47	2,77	1,330
	%	20,8	28,6	15,5	23,3	11,8		
İmza kampanyasına katılmak(e posta kampanyaları dâhil) isterim	F	81	81	45	127	66	3,04	1,412
	%	20,3	20,1	11,3	31,8	16,5		
Aynı görüşte olmadığını bildiğim kişilerin bile siyasi konularla ilgili konuşmalarını dinlerim	F	35	53	29	204	79	3,60	1,195
	%	8,8	13,2	7,3	51	19,8		
Bir konu hakkında haber izlesenm/okusam hikâyenin tek taraflı olduğunu anlamaya çalışırım	F	23	38	25	208	106	3,84	1,429
	%	5,7	9,5	6,3	52	26,5		
Siyasetle ilgili haberler duyduğumda, gerçekten neler olup bittiğini anlamaya çalışırım	F	26	39	24	202	109	3,82	1,202
	%	6,5	9,7	6	50,5	27,3		
Genel Toplam	F	400					20,19	5,741
	%	100						

Tablo 3.17'ye göre: Uşakta yaşayan kadınların vatandaşlık davranışlarına baktığımızda; "Milletvekilleriyle iletişim kurup ziyaret etmek isterim" diyenlerin oranı %39,6; bu ifadeye katılmayanların oranı %38,4 ve kararsızım diyenlerin oranı %11,8'dir. "Bir konuyla ilgili görüşlerinizi ifade etmek için bir gazete, radyo ya da televizyon programıyla iletişime geçerim" diyenlerin oranı %34,1; bu ifadeye katılmayanların oranı %49,4 ve kararsızım diyenlerin oranı %15,5'dir. "İmza kampanyasına katılmak (e posta kampanyaları dâhil) isterim" diyenlerin oranı %48,3; bu ifadeye katılmayanların oranı %40,4 ve kararsızım diyenlerin oranı %11,3'dür. "Aynı görüşte olmadığını bildiğim kişilerin bile siyasi konularla

ilgili konuşmalarını dinlerim” diyenlerin oranı %70,8; bu ifadeye katılmayanların oranı %22 ve kararsızım diyenlerin oranı %7,3’dür. “Bir konu hakkında haber izlesem/okusam hikâyenin tek taraflı olduğunu anlamaya çalışırım” diyenlerin oranı %79,5; bu ifadeye katılmayanların oranı %15,2 ve kararsızım diyenlerin oranı %6,3’dür. “Siyasetle ilgili haberler duyduğumda, gerçekten neler olup bittiğini anlamaya çalışırım” diyenlerin oranı %70,8; bu ifadeye katılmayanların oranı %16,2 ve kararsızım diyenlerin oranı %6’dır.

Araştırma verilerine göre, Uşak’ta yaşayan kadınların vatandaşlık davranışlarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Uşak’ta yaşayan kadınların büyük çoğunluğu yaşanan siyasetle ilgili haberleri duyduğunda, altında yatan nedenleri anlamaya çalıştığı aynı zamanda haberin tek taraflı olup olmadığını anlamaya çalıştıkları görülmüştür.

Tablo 3.18. Uşak’ta Yaşayan Kadınların Başkaları ile Siyasal İletişimi

		Kesimlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesimlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Ailem ile siyasal konularda konuşurum	F	28	74	22	183	93	3,60	1,224
	%	7,6	18,8	5,5	45,8	23,3		
Ailem siyasal konulardaki görüşleri ile ilgiliyim	F	37	75	28	186	74	3,45	1,246
	%	9,3	18,7	7	46,5	18,5		
Arkadaşlarım ile siyasal konularda konuşurum	F	39	76	37	168	80	3,44	1,271
	%	9,7	19	9,3	42	20		
Arkadaşlarımın siyasal konulardaki görüşleri ile ilgiliyim	F	49	87	40	156	68	3,27	1,308
	%	12,3	21,7	10	39	17		
Arkadaşlarım, siyasetle ve gündemle ilgili görüşlerim arkadaşlarımdinkinden farklı	F	39	62	74	159	66	3,38	1,210
	%	9,7	15,5	18,5	39,8	16,5		
Genel toplam	F	400					10,08	3,447
	%	100						

Tablo 3.18’e göre “Ailem ile siyasal konuları konuşurum” diyenlerin oranı %69,1 iken konuşmayanların oranı %26,4 ve kararsızım diyenlerin oranı %5,5’dir. “Ailesinin siyasi görüşleriyle ilgili” olanların oranı %65, ilgisiz olanların oranı %28 ve kararsızım diyenlerin oranı %7’dir. “Arkadaşları ile

siyasal konuları” konuşurum diyenlerin oranı %62, konuşmayanların oranı %28,7 ve kararsızım diyenlerin oranı %93’dür. “Arkadaşlarının siyasal konulardaki görüşleriyle” ilgilenenlerin oranı %56, ilgisiz olanların oranı %34 ve kararsızım diyenlerin oranı %10’dur. “Arkadaşları ile görüşleri farklı olsa da görüşlerimi desteklerler” diyenlerin oranı %56,3, desteklemezler diyenlerin oranı %26,2 ve kararsızım diyenlerin oranı %56,3’dür.

Uşak’ta yaşayan kadınların aile ve arkadaşlarıyla genel olarak siyasal konularda konuştukları, ailelerinin veya arkadaşlarının fikirleri ile ilgilendikleri görülmüştür.

Tablo 3.19. Uşak’ta Yaşayan Kadınların Siyasal Düşünceyi İfade Etme Yolları

		Hayır	Evet	Ortalama	Standart sapma
Seçim döneminde başkalarıyla, neden bir parti ya da aday için oy kullanmaları gerektiğini konuşup açıklamak ister misiniz?	F	197	203	3,88	0,501
	%	49,3	50,7		
Şimdi veya gelecekte, internet üzerinden (web sitesi, blog, chatroom vb.) siyasal konularda görüşlerinizi açıklamak ister misiniz?	F	268	132	1,51	0,471
	%	67	33		
Şimdi veya gelecekte, gençlerin siyasal görüşlerini ortaya koyduğu kadın forumu, şiir dinletisi vb. etkinliklere katılmak ister misiniz?	F	185	215	1,33	0,499
	%	46,3	53,7		
Şimdi veya gelecekte, siyasal ya da toplumsal gruplar ya da adaylar için kapı kapı dolaşıp tanıtım yapmak ister misiniz?	F	310	90	1,54	0,418
	%	77,5	22,5		
Genel toplam	F	400		8,26	1,889
	%	100			

Tablo 3.19’e göre “Seçim döneminde başkalarıyla, neden bir parti ya da aday için oy kullanmaları gerektiğini konuşup açıklamak ister misiniz ” sorusuna evet diyenlerin oranı %50,7 iken, hayır diyenlerin oranı 49,3’dür. “Şimdi ve ya gelecekte, internet üzerinden (web sitesi, blog, chatroom vb.) siyasal konularda görüşlerinizi açıklamak ister misiniz” sorusuna evet diyenlerin oranı %33 iken, hayır diyenlerin oranı %67’dir. “Şimdi veya gelecekte, gençlerin siyasal görüşlerini ortaya koyduğu kadın forumu, şiir dinletisi vb. etkinliklere katılmak ister misiniz? ” sorusuna evet diyenlerin oranı %53,7 iken, hayır diyenlerin oranı %46,3’dür. “Şimdi veya gelecekte, siyasal ya da toplumsal gruplar ya da adaylar

için kapı kapı dolaşıp tanıtım yapmak ister misiniz?" sorusuna evet diyenlerin oranı %22,5 iken, hayır diyenlerin oranı %77,5'dir.

Araştırma verilerine göre, Uşak'ta yaşayan kadınların siyasal düşünceyi ifade etme yollarının düşük olduğu görülürken, kadınların büyük çoğunluğu seçim dönemlerinde hangi partiye oy verdiklerini rahatlıkla açıkladıkları görülmüştür.

Tablo 3.20. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Eğilim ve Tutumları

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Siyasi karar alma mekanizmalarında, yerel yönetimlerde ve TBMM'de daha çok kadın görmek isterim	F	17	22	28	145	188	4,16	1,058
	%	4,3	5,4	7	36,3	47		
Siyasette kadın-erkek eşitliğinin sağlanması demokrasinin koşullarından biridir	F	17	14	24	151	194	4,23	1,009
	%	4,3	3,4	6	37,8	48,5		
Aile içindeki sorumluluklar kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olmaktadır	F	24	51	46	169	110	3,73	1,170
	%	6	12,7	11,5	42,3	27,5		
Kadınların siyasi alanda daha çok söz sahibi olması halinde ülke sorunları daha kolay çözülecektir	F	22	35	97	154	92	3,65	1,094
	%	5,5	8,6	24,3	38,5	23		
Kadın adayların fazla olduğu bir partiyi seçimlerde tercih ederim	F	41	97	115	93	57	3,06	1,194
	%	10,2	24,2	28,8	23,3	13,5		
Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarında az bir oranda temsil edilmesinin nedeni, kadınlara şans verilmemesidir	F	18	53	52	164	113	3,75	1,136
	%	4,4	13,2	13	41	28,3		
Milletvekilli seçimlerinde bütün partiler ilk sıralarda kadın adaylara yer vermelidir	F	21	58	87	144	90	3,56	1,142
	%	5,2	14,4	21,8	36	22,5		
Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımı kadın sorunlarının çözümü için gereklidir	F	15	38	51	175	121	3,87	1,065
	%	3,7	9,5	12,8	43,8	30,3		
Kadınların siyasete katılımında aile desteği önemli bir faktördür	F	15	23	25	185	152	4,09	1,002
	%	3,7	5,8	6,3	46,3	38,0		
Siyasi parti yönetim organlarında kadınların erkeklerle eşit temsil edilmesi gereklidir	F	10	26	36	190	138	4,05	0,959
	%	2,5	6,5	9	47,5	34,5		
Siyasi karar alma mekanizmalarındaki cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında kadın sivil toplum kuruluşları önemlidir	F	13	24	36	190	138	3,92	0,997
	%	3,2	6	16,3	44,3	30,3		
TBMM'de kadın milletvekilli oranı kadınların temsili açısından yeterli değildir	F	12	25	47	154	162	4,07	1,020
	%	3	6,2	11,8	38,5	40,5		
Geleneksel/Ataerkil bakış açısı kadınların siyasal yaşama katılımında önemli bir engeldir	F	20	33	44	164	139	3,92	1,111
	%	5	8,2	11	41	34,8		
Genel toplam	F	400		%	100		50,6	9,831

Tablo 3.20'a göre: "Siyasi karar alma mekanizmalarında, yerel yönetimlerde ve TBMM'de daha çok kadın görmek isterim" diyenler %88,3; istemeyenler %8,7 ve kararsız olanlar %7'dir.

"Siyasette kadın-erkek eşitliğinin sağlanması demokrasinin koşullarından biridir" diyenler %86,3 ve bu ifadeye katılmıyorum diyenler %8,7 ve kararsızım diyenler %6'dır.

"Aile içindeki sorumluluklar kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olmaktadır" diyenler %69,8; engel olmamaktadır diyenler %18,7 ve kararsız kalanlar %11,5'dir.

"Kadınların siyasi alanda daha çok söz sahibi olması halinde ülke sorunları daha kolay çözülecektir" diyenler %61,5; bu ifadeye katılmıyorum diyenler %14,2 ve kararsızım diyenler %24,3'dür.

"Kadın adayların fazla olduğu bir partiyi seçimlerde tercih ederim" diyenler %38,8; tercih etmem diyenler %34,4 ve kararsızım diyenler %28,8'dir.

"Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarında az bir oranda temsil edilmesinin nedeni, kadınlara şans verilmemesidir" diyenlerin %69,3; bu ifadeye katılmayanlar %17,7 ve kararsızım diyenler %13'dür.

"Milletvekilli seçimlerinde bütün partiler ilk sıralarda kadın adaylara yer vermelidir" diyenler %58,5; yer verilmemelidir diyenler %19,8 ve kararsızlar %21,8'dir.

"Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımı kadın sorunlarının çözümü için gereklidir" ifadesine kadınların %74,1'i katılıyorum, %13,1'i katılmıyorum ve %12,8'i kararsızım şeklinde ifade ettikleri saptanmıştır.

"Kadınların siyasete katılımında aile desteği önemli bir faktördür" ifadesine kadınların %84,3'ü katılıyorum; %9,4'ü katılmıyorum ve %6,3'ü kararsızım şeklinde yanıtlamıştır.

"Siyasi parti yönetim organlarında kadınların erkeklerle eşit temsil edilmesi gereklidir" ifadesine kadınların %82 si katıldığını; %9'u katılmadığını ve %9'u kararsız olduğu saptanmıştır.

“Siyasi karar alma mekanizmalarındaki cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında kadın sivil toplum kuruluşları önemli rol oynamaktadır” ifadesine kadınların %74,6’sı katılıyor; %9,2’si katılmıyor ve %16,3’ü kararsızdır.

“TBMM’de kadın milletvekilli oranı kadınların temsili açısından yeterli değildir” ifadesine kadınların %79’u katılıyorum; %9,2’si katılmıyorum ve %11,8’i kararsızım şeklindedir.

“Geleneksel/Ataerkil bakış açısı kadınların siyasal yaşama katılımında önemli bir engeldir” ifadesini kadınların %75,8’i katılıyorum; %13,2’si katılmıyorum ve %11 ‘i kararsızım şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmada elde edilen verilere göre, Uşak’ta yaşayan kadınların siyasal eğilim ve tutumlarının yüksek olduğunu görülmüştür. Uşak’ta yaşayan kadınların, kadınları siyasette görmek istedikleri ve kadınların çeşitli nedenlerin siyasete girmesinin engellediği düşüncesinde olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.21. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasal Bilgi Düzeyleri

		Yanlış	Doğru	Ortalama	Standart sapma
Bir partinin meclise girebilmesi için, bütün Türkiye’de en az % 10 oy alması gerekir	F	133	267	1,67	0,472
	%	33,3	66,7		
Bir seçim çevresinden milletvekili seçilebilmek için gerekli oy oranı, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısına göre değişir	F	94	306	1,77	0,425
	%	23,5	76,5		
Türkiye Büyük Millet Meclisi 350 milletvekilinden oluşur	F	304	96	1,24	0,428
	%	76	24		
Uşak Belediye Başkanının adı Ali Erdoğan’ dır	F	25	375	1,94	0,242
	%	6,3	93,7		
Seçmenler oy pusulasında partiler için değil, adaylar için oy kullanır	F	270	130	1,33	0,469
	%	67,5	32,5		
Oy kullanabilmek için 20 yaşını doldurmuş olmak gerekir	F	314	86	1,22	0,411
	%	78,5	21,5		
Uşak Valisinin adı Özdemir Çakacak’dır	F	50	350	1,88	0,311
	%	12,5	87,5		
Belediye Başkanının görev süresi 5 yıldır	F	64	336	1,84	0,367
	%	16	84		
Cumhurbaşkanı olabilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak gerekir	F	173	227	1,57	0,496
	%	43,3	56,7		
Devlet memurları (akademisyenler hariç) siyasi partilere üye olabilirler	F	304	96	1,76	0,428
	%	76	24		
Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır	F	160	240	1,60	0,491
	%	40	60		
Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir	F	194	206	1,52	0,500
	%	48,5	51,5		
Mecliste 5 kadın bakan bulunmaktadır	F	301	99	1,25	0,432
	%	75,3	24,7		
Mecliste kadın vekil sayısı 203 dür	F	336	84	1,16	0,365
	%	64	36		

Tablo 3.21’e göre: Uşak’ta yaşayan kadınların siyasal bilgilerine baktığımızda: “Bir partinin meclise girebilmesi için, bütün Türkiye’de en az % 10 oy alması gerekir” ifadesi doğru bir bilgidir. Kadınların %66,7’i bu soruyu doğru yanıtlamıştır.

“Bir seçim çevresinden milletvekili seçilebilmek için gerekli oy oranı, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısına göre değişir” ifadesi doğru bir ifadedir. Kadınların % 76,5’i bu ifadeyi doğru yanıtlamıştır.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi 350 milletvekilinden oluşur” ifadesi yanlış bir bilgidir. Kadınların %76’sı bu soruya doğru cevap vermiştir.

“Uşak Belediye Başkanının adı Ali Erdoğan’ dır” ifadesi doğru bir ifadedir. Ankete katılanların %93,3’ü bu soruya doğru cevap vermiştir.

“Seçmenler oy pusulasında partiler için değil, adaylar için oy kullanır” ifadesi yanlış bir ifadedir. Bu soruya doğru cevap verenlerin oranı %67,5’dir.

“Oy kullanabilmek için 20 yaşını doldurmuş olmak gerekir” bu ifade yanlış bir ifadedir. Araştırmaya katılanların %78,5’u bu soruyu doğru cevaplamıştır.

“Uşak Valisinin adı Özdemir Çakacak’dır” ifadesi doğru bir ifadedir. Bu soruya doğru cevap verenlerin oranı %87,5’dir.

“Belediye Başkanının görev süresi 5 yıldır” ifadesi doğru bir ifadedir. Bu soruyu doğru yanıtlayanların oranı %84’dür.

“Cumhurbaşkanı olabilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak gerekir” ifadesi yanlış bir ifadedir. Doğru yanıtlayanların oranı %43,3’dür.

“Devlet memurları (akademisyenler hariç) siyasi partilere üye olabilirler” ifadesi yanlış bir ifadedir ve ankete katılanların %76’ü bu soruyu doğru yanıtlamıştır.

“Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır” ifadesi doğru bir ifadedir. Bu soruya araştırmaya katılanların %60’ı doğru cevap vermiştir.

“Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir” doğru bir ifadedir ve bu soruyu %51,5’i doğru yanıt vermiştir.¹⁶

¹⁶ 23/05/1987 tarihli ve 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanun gereğince, halkoyuna sunulmak üzere 16/06/2007 tarihli ve 26554 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, 16/10/2007 tarihli ve 5697 sayılı Kanunla değişik 31/05/2007 tarihli ve 5678 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 21/10/2007 tarihinde yapılan halkoylaması sonucu kabul edilmiş ve buna ilişkin Yüksek Seçim Kurulu Kararı 31/10/2007 tarihli ve 26686 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Değişikliğe göre; Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir. Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıl, 2 kez seçilebilir.

“Mecliste 5 kadın bakan bulunmaktadır” ifadesi yanlış bir bilgidir 1 kadın bakan bulunmaktadır. Bu ifadeyi araştırmaya katılanların %75,3’ü doğru yanıtlamıştır.

“Mecliste kadın vekil sayısı 203’dür” 2011 seçimleriyle mecliste 78 kadın bulunmaktadır dolayısı ile bu ifadesi yanlış bir bilgidir. Bu soruyu doğru yanıtlayanların oranı %64’dür.

Bu tablodan Uşak’ta yaşayan kadınların bilgi düzeyinin %76,9 olduğunu söyleyebiliriz. Fakat birebir yapılan anketlerde kadınların yaklaşık yarısının bu sorulara rastlantısal olarak cevap verdiği görülmüştür. Aynı zamanda araştırmaya dahil edilmeyen 74 anketin “siyasal bilgi ölçeğinin” eksik yanıtlanması nedeniyle ele alınmadığını burada belirtmek gerekmektedir.

Tablo 3.22. Uşak’ta Yaşayan Kadınların Siyasal Olayları Takip Etmek İçin Kullandığı Medya Araçları ve Medyayı Takip Etme Oranları

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’de yerel haberleri izlerim.	F	26	65	28	197	84	3,62	1,172
	%	6,5	16,2	7	49,3	21		
Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’de ulusal haberleri izlerim	F	15	64	33	180	108	3,76	1,128
	%	3,7	16	8,3	45	27		
Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri radyodan dinlerim	F	51	175	39	104	31	2,72	1,202
	%	12,7	43,7	9,8	26	7,8		
Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri gazeteden okurum	F	26	76	29	176	93	3,59	1,217
	%	6,5	19	7,2	44	21,3		
Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri internetten okurum	F	32	89	28	166	85	3,46	1,266
	%	8	22,2	7	41,5	21,3		
Genel toplam	F	400					17,14	4,482
	%	100						

Tablo 3.22’e göre: “Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’de yerel haberleri izlerim” ifadesini kadınların %70,3 izlerim; %22,7’i izlemem ve %7 kararsızım şeklinde yanıtlamıştır. “Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’de ulusal haberleri izlerim” ifadesini kadınların %72’si izlerim; %19,7’i izlemem;

%8,3'ü kararsızım şeklinde yanıtlamıştır. “Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri radyodan dinlerim” ifadesine kadınların%33,8'i dinlerim, %66,4'sı dinlemem ve %9,8'i kararsızım şeklinde cevaplamıştır. “Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri gazeteden okurum” ifadesini araştırmaya katılanların %55,3'ü okurum; %25,5'i okumam; %7,2'si kararsızım şeklinde ifade ederken “Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri internetten okurum” ifadesine kadınların %62,8 okurum ; %30,2'si okumam ve %7'si kararsızım şeklinde yanıtlamıştır.

Araştırmadan elde edilen verilere göre, Uşak'ta yaşayan kadınlar medya aracılığı ile siyasal ve güncel olayları takip ettiği görülmüştür. Uşak'ta yaşayan kadınların en çok ulusal basını takip ettikleri görülmüştür. Daha sonra yerel basın ve gazeteler takip etmektedir. En az radyodan haber takip edilmektedir. Birebir yapılan görüşmelerde ise internet kullanımının normalde fazla olabileceği saptanmıştır fakat belli yaş grubu üstündeki kadınların bilgisayar kullanımını bilmedikleri için internetten takip edemedikleri görülmüştür.

Tablo 3.23. Uşak'ta Yaşayan Kadınların Siyasi Kurumlara Olan Güveni

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Türkiye Büyük Millet Meclisine güvenirim	F	92	73	87	101	47	2,85	1,344
	%	23	18,3	21,8	25,2	11,7		
Cumhurbaşkanına güvenirim	F	94	68	83	106	49	2,87	1,361
	%	23,5	17	20,8	26,5	12,2		
Genel olarak eğitim sistemine güvenirim	F	132	82	92	62	32	2,45	1,305
	%	33	20,5	23	15,5	8		
Emniyete güvenirim	F	83	64	88	125	40	2,94	1,305
	%	20,8	16	22	31,2	10		
Hükümete güvenirim	F	105	69	95	84	47	2,75	1,358
	%	26,3	17,3	23,8	21	11,6		
Mahkemelere güvenirim	F	96	69	96	92	47	2,81	1,342
	%	24	17,3	24	23	11,7		
Genel toplam	F	400					13,85	5,813
	%	100						

Tablo 3.23’ye göre, “TBMM’ye güvenirim” ifadesini kadınların %36,9’u güvenirim, %41,3’ü güvenmiyorum ve %21,8’i kararsızım; “Cumhurbaşkanına güvenirim” ifadesini araştırmaya katılanların %38,7’si güvenirim; %40,5’i güvenmiyorum ve %20,8’i kararsızım; “Genel olarak eğitim sistemine güvenirim” ifadesini kadınların %23,4’ü güveniyorum, %53,5’i güvenmiyorum ve %23’ü kararsızım; “Emniyete güvenirim” ifadesini kadınların %41,2’ü güvenirim, %36,8’i güvenmem, %22’si kararsızım; “Hükümete güvenirim” ifadesini kadınların %32,6’i güvenirim, %43,6’sı güvenmem, %23,8’i kararsızım; “Mahkemelere güvenirim” ifadesini kadınların %31,7’i güvenirim, %41,3’ü güvenmem ve %24’ü kararsızım şeklindedir.

Tabloya baktığımızda, Uşak’ta yaşayan kadınların siyasi kurumlara olan çoğunluğunun güvenmediği görülmüştür. Uşak’ta yaşayan kadınlar en çok emniyete güvenirken en az eğitim sistemine güvenmektedir.

Tablo 3.24. Uşak’ta Yaşayan Kadınların Seçilmiş Yetkililere Karşı Tutumları

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart sapma
Genelde seçilmiş yetkililer güvenilmez	F	37	84	123	85	71	3,17	1,215
	%	9,3	21	30,8	21,3	17,6		
Genellikle seçilmiş yetkililerin güvendikleri tek şey paradır	F	32	85	101	103	79	3,28	1,227
	%	8	21,3	25,3	25,8	19,6		
Genelde seçilmiş yetkililer yandaşlarına hizmet ederler	F	26	46	71	143	114	3,68	1,188
	%	6,5	11,5	17,8	35,8	28,4		
Hükümet orta ve alt gelir düzeyindeki insanları önemsemiyor	F	33	61	66	115	125	3,60	1,292
	%	8,3	15,3	16,5	28,8	31,1		
Hükümet sıradan insanlar için değil, daha çok varlıklı insanlar için çalışmaktadır	F	32	63	82	95	128	3,56	1,298
	%	8	15,8	20,5	23,7	32		
Genel toplam	F	400					16,66	6,916
	%	100						

Tablo 3.24’e göre: “Genelde seçilmiş yetkililer güvenilmez” ifadesini kadınların %38,9’u katılıyorum, %30,3’ü katılmıyorum, %30,8’i, kararsızım; “Genellikle seçilmiş yetkililerin güvendikleri tek şey para” ifadesini kadınların

%45,4'sı katılıyorum, %29,3'ü katılmıyorum, %25,3'ü kararsızım; “Genelde seçilmiş yetkililer yandaşlarına hizmet ederler” ifadesini kadınların %64,2'si katılıyorum, %18'i katılmıyorum, %17,8'i kararsızım; “Hükümet orta ve alt gelir düzeyindeki insanları önemsemiyor” ifadesini kadınların %59,9'u katılıyorum, %23,6'sı katılmıyorum, %16,5'i kararsızım; “Hükümet sıradan insanlar için değil, daha çok varlıklı insanlar için çalışmaktadır” ifadesini kadınların %55,7 katılıyorum, %23,8'i katılmıyorum, %20,5'i kararsızım şeklindedir.

Araştırma verilerine göre, Uşak'ta yaşayan kadınların seçilmiş yetkililere karşı tutumlarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Uşakta yaşayan kadınlar en çok seçilmiş yetkililerin yandaşlarına hizmet ettiğini düşünmekte olduğu saptanmıştır.

3.2.5. Araştırmaya İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)'ya İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışmada bütünlük sağlamak için “t” testi kullanmak yerine Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) kullanılmıştır. Çünkü karşılaştırılan grup sayısı iki olduğunda bu iki test aynı sonucu verir. Bu analizin yapılabilmesi için öncelikle ölçeğe ilişkin test edilen değerlerin normallik göstermesi ve gruplara ilişkin karşılaştırılan değerlerde varyansların homojen olması gerekmektedir. P değeri, anlamlılık seviyesi olan 0,05'ten küçükse gruplardan en az ikisi arasında anlamlı fark olduğunu gösterir, 0,05'ten büyükse gruplar arasında anlamlı fark yoktur (Kalaycıoğlu, 2009,s.131-133).

Çalışmanın bu kısmında aşağıdaki sorular cevaplandırılmıştır:

1. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla üyelik durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla katılım beklentisi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla özel ilgi grupları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla kişisel siyasal hedefler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla vatandaşlık davranışları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla başkaları ile siyasal iletişim arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla siyasal düşünceyi ifade etme arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla siyasal eğilim/tutum arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla ile siyasal bilgi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla ile medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla ile güven arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. Uşak'ta yaşayan kadınların gelir durumuyla ile seçilmiş yetkililere karşı tutumlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Kadınların gelir durumuna göre; “üyelik, katılım beklentisi, özel ilgi gruplarına destek, kişisel siyasal hedefler, vatandaşlık davranışları, başkalarıyla siyasal iletişim, siyasal düşünceyi ifade etme biçimleri, siyasal eğilim/tutum, siyasal bilgi, medya kullanımı, güven ve seçilmiş yetkililere karşı tutumlar” arasındaki farklılıklar ile ilgili bulgular tablo 3.25’de yer almaktadır.

Tablo 3.25. Kadınların Gelir Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	N	Gelir	Ortalama	Standart sapma	F değeri	P değeri
Üyelik	15	0-500 TL	1,3778	,50579	,397	,851
	55	501-1000 TL	1,2576	,52979		
	88	1001-1500 TL	1,3447	,56944		
	68	1501-2000 TL	1,3922	,60660		
	79	2001-3000 TL	1,3502	,51515		
	95	3000'den yukarı	1,3772	,66410		
Katılım beklentisi	15	0-500 TL	2,2500	1,25000	1,617	,154
	55	501-1000 TL	2,0500	1,15310		
	88	1001-1500 TL	2,1534	1,15931		
	68	1501-2000 TL	2,5368	1,09550		
	79	2001-3000 TL	2,3354	1,09916		
	95	3000'den yukarı	2,4342	1,25489		
Özel ilgi gruplarına destek	15	0-500 TL	1,6800	,71634	5,017	,000
	55	501-1000 TL	1,6000	,60858		
	88	1001-1500 TL	1,7432	,58088		
	68	1501-2000 TL	1,9882	,66367		
	79	2001-3000 TL	1,8354	,56365		
	95	3000'den yukarı	2,0232	,57528		
Kişisel siyasal hedefler	15	0-500 TL	2,1333	1,52908	1,736	,125
	55	501-1000 TL	1,9788	1,04185		
	88	1001-1500 TL	2,3030	1,06210		
	68	1501-2000 TL	2,5221	1,08507		
	79	2001-3000 TL	2,3502	1,00801		
	95	3000'den yukarı	2,3982	1,14630		
Vatandaşlık davranışları	15	0-500 TL	3,0778	1,14064	2,310	,044
	55	501-1000 TL	3,0758	,97384		
	88	1001-1500 TL	3,3447	,97504		
	68	1501-2000 TL	3,4926	,90897		
	79	2001-3000 TL	3,3143	,91052		
	95	3000'den yukarı	3,5491	,93837		
Başkaları ile siyasal iletişim	15	0-500 TL	3,0800	1,43984	3,141	,009
	55	501-1000 TL	3,0655	1,07913		
	88	1001-1500 TL	3,3250	1,12946		
	68	1501-2000 TL	3,5765	,99102		
	79	2001-3000 TL	3,4152	1,04453		
	95	3000'den yukarı	3,6926	1,03874		
Siyasal düşünceyi ifade etme rolleri	15	0-500 TL	1,3833	,43164	1,204	,306
	55	501-1000 TL	1,3818	,35634		
	88	1001-1500 TL	1,3409	,34984		
	68	1501-2000 TL	1,4449	,35578		
	79	2001-3000 TL	1,3797	,35096		
	95	3000'den yukarı	1,4526	,35222		
Siyasal eğilim/tutum	15	0-500 TL	3,7846	,91211	1,634	,150
	55	501-1000 TL	3,6783	,74021		
	88	1001-1500 TL	3,7972	,91829		
	68	1501-2000 TL	3,8473	,62570		
	79	2001-3000 TL	3,8442	,76000		
	95	3000'den yukarı	4,0186	,63300		
Siyasal bilgi	15	0-500 TL	1,5952	,19961	,605	,696
	55	501-1000 TL	1,5571	,17081		
	88	1001-1500 TL	1,5576	,14321		
	68	1501-2000 TL	1,5357	,09678		
	79	2001-3000 TL	1,5497	,11051		
	95	3000'den yukarı	1,5466	,12318		

Medya kullanımı	15	0-500 TL	3,0933	1,08197	1,537	,177
	55	501-1000 TL	3,2291	1,00031		
	88	1001-1500 TL	3,3773	,92198		
	68	1501-2000 TL	3,4765	,79553		
	79	2001-3000 TL	3,4886	,79469		
	95	3000'den yukarı	3,5579	,91368		
Güven	15	0-500 TL	2,9667	1,46818	,096	,993
	55	501-1000 TL	2,7939	1,13446		
	88	1001-1500 TL	2,7557	1,12585		
	68	1501-2000 TL	2,7525	1,14152		
	79	2001-3000 TL	2,7848	1,12507		
	95	3000'den yukarı	2,7684	1,19180		
Seçilmiş yetkililere karşı tutumlar	15	0-500 TL	3,1600	1,24946	,809	,544
	55	501-1000 TL	3,5564	,98032		
	88	1001-1500 TL	3,5432	1,07080		
	68	1501-2000 TL	3,5529	1,08180		
	79	2001-3000 TL	3,3899	1,10889		
	95	3000'den yukarı	3,3579	,94662		

Tablo 3.25 incelendiğinde;

p değeri $0,851 > 0,005$ olduğu için gelire göre “üyelik” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “üyelik” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,154 > 0,005$ olduğu için gelire göre “katılım beklentisi” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “katılım beklentisi” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,00 < 0,005$ olduğu için gelire göre “özel ilgi gruplarına destek, arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla gelir durumu arttıkça “özel ilgi gruplarına destekte de bir artış olabileceği söylenebilir.

p değeri $0,125 > 0,005$ olduğu için gelire göre “kişisel siyasal hedefler” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “kişisel siyasal hedefler” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,00 < 0,005$ olduğu için gelire göre “başkaları ile siyasal iletişim arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla gelir durumu arttıkça “başkaları ile siyasal iletişimde de bir artış olabileceği söylenebilir

p değeri $0,306 > 0,005$ olduğu için gelire göre “siyasal düşüncelerini ifade etme” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “siyasal düşüncelerini ifade etme” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,150 > 0,005$ olduğu için gelire göre “siyasal eğilim ve tutum” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “siyasal eğilim ve tutum” ile ilgili fikirlerini etkilememektedir.

p değeri $0,696 > 0,005$ olduğu için gelire göre “siyasal bilgi” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “siyasal bilgi” durumunu etkilememektedir.

p değeri $0,177 > 0,005$ olduğu için gelire göre medya kullanımı” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “medya kullanımı” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,993 > 0,005$ olduğu için gelire göre “güven” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların siyasi kurumlara olan “güven” durumunu etkilememektedir.

p değeri $0,544 > 0,005$ olduğu için gelire göre “seçilmiş yetkililere karşı olan tutumlar” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların “seçilmiş yetkililere karşı tutumlarını” etkilememektedir.

Bu kısımda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile üyelik durumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile katılım beklentisi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile özel ilgi grupları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile kişisel siyasal hedefler arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile vatandaşlık davranışları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile başkaları ile siyasal iletişim arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

7. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile siyasal düşüncüyü ifade etme arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile siyasal eğilim/tutum arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile siyasal bilgi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile medya kullanımı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile güven arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. Uşak'ta yaşayan kadınların eğitim düzeyi ile seçilmiş yetkililere karşı tutumlar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Kadınların eğitim durumuna göre üyelik, katılım beklentisi, özel ilgi gruplarına destek, kişisel siyasal hedefler, vatandaşlık davranışları, başkalarıyla siyasal iletişim, siyasal düşüncüyü ifade etme rolleri, siyasal eğilim/tutum, siyasal bilgi, medya kullanımı, güven ve seçilmiş yetkililere karşı tutumlar arasındaki farklılıklar ile ilgili bulgular tablo 3.26 'da yer almaktadır.

Tablo 3.26. Kadınların Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

	N 400	Eğitim	Ortalama	Standart sapma	F değeri	p değeri
Üyelik	16	Okur-yazar	1,1875	,48257	1,862	,086
	55	İlkokul	1,1485	,36806		
	27	Ortaokul	1,3025	,55284		
	102	Lise	1,4330	,59622		
	62	Yüksekokul	1,3629	,66360		
	120	Üniversite	1,3986	,61086		
	18	Yüksek lis./doktora	1,3611	,53091		
	Katılım beklentisi	16	Okur-yazar	1,8906		
55		İlkokul	2,1636	1,22590		
27		Ortaokul	2,0926	1,08342		
102		Lise	2,3407	1,11459		
62		Yüksekokul	2,3548	1,18611		
120		Üniversite	2,3833	1,19432		
18		Yüksek lis./doktora	2,6528	1,08173		
Özel ilgi gruplarına destek		16	Okur-yazar	1,5625	,47452	10,245
	55	İlkokul	1,4545	,48756		
	27	Ortaokul	1,4963	,42379		
	102	Lise	1,8255	,63037		
	62	Yüksekokul	2,0129	,63128		
	120	Üniversite	2,0517	,58410		
	18	Yüksek lis./doktora	2,0222	,52194		
	Kişisel siyasal hedefler	16	Okur-yazar	1,9792	1,17043	
55		İlkokul	2,0394	1,07915		
27		Ortaokul	2,3086	1,07983		
102		Lise	2,3889	1,10985		
62		Yüksekokul	2,1720	,96617		
120		Üniversite	2,5556	1,13951		
18		Yüksek lis./doktora	2,0741	,97388		
Vatandaşlık davranışları		16	Okur-yazar	3,1146	1,03766	3,015
	55	İlkokul	2,9788	1,03640		
	27	Ortaokul	3,4877	,93704		
	102	Lise	3,2712	1,01959		
	62	Yüksekokul	3,4704	,82841		
	120	Üniversite	3,5653	,90266		
	18	Yüksek lis./doktora	3,4259	,70531		
	Başkaları ile siyasal iletişim	16	Okur-yazar	3,3250	1,40831	
55		İlkokul	3,0145	1,10745		
27		Ortaokul	3,5259	1,05269		
102		Lise	3,4255	1,21726		
62		Yüksekokul	3,6290	,85916		
120		Üniversite	3,5717	,99758		
18		Yüksek lis./doktora	3,0000	1,01053		
Siyasal düşünceyi ifade etme rolleri		16	Okur-yazar	1,2969	,33190	1,931
	55	İlkokul	1,3091	,34347		
	27	Ortaokul	1,3889	,38813		
	102	Lise	1,4387	,37303		
	62	Yüksekokul	1,3427	,28354		
	120	Üniversite	1,4604	,37236		
	18	Yüksek lis./doktora	1,3611	,32338		

Siyasal eğilim/tutum	16 55 27 102 62 120 18	Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul Üniversite Yüksek lis./doktora	3,9327 3,6671 3,9145 3,8024 3,8797 3,9321 3,8761	,69024 ,90704 ,70802 ,80025 ,66503 ,64337 1,07081	,922	,479
Siyasal bilgi	16 55 27 102 62 120 18	Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul Üniversite Yüksek lis./doktora	1,5536 1,5610 1,5820 1,5406 1,5749 1,5417 1,5119	,10911 ,14047 ,15307 ,14756 ,10462 ,11438 ,18537	1,107	,358
Medya kullanımı	16 55 27 102 62 120 18	Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul Üniversite Yüksek lis./doktora	3,3750 3,0400 3,4000 3,4882 3,3258 3,6150 3,4667	,73348 ,96486 ,78250 ,93367 ,78363 ,87434 ,97980	2,898	,009
Güven	16 55 27 102 62 120 18	Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul Üniversite Yüksek lis./doktora	2,2813 2,8455 2,6790 2,9641 2,7554 2,7375 2,4352	1,05886 1,21414 1,38746 1,14792 1,17026 1,07854 1,03712	1,303	,255
Seçilmiş yetkililere karşı tutumlar	16 55 27 102 62 120 18	Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksekokul Üniversite Yüksek lis./doktora	3,1625 3,5418 3,7481 3,4490 3,4290 3,4500 3,2333	,97220 1,05105 1,19305 1,09813 1,13128 ,94246 ,94121	1,303	,255

Tablo3.26 incelendiğinde;

p değeri $0,086 > 0,005$ olduğu için eğitimle “üyelik” arasında anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “üyelik” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,419 > 0,005$ olduğu için eğitimle “katılım beklentisi” arasında anlamlı bir fark yoktur. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “katılım beklentisi” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,00 < 0,005$ olduğu için eğitimle “özel ilgi gruplarına destek, arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça “özel ilgi gruplarına destekte de bir artış olabileceği söylenebilir.

p değeri $0,041 > 0,005$ olduğu için eğitimle “kişisel siyasal hedefler” arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “kişisel siyasal hedefler” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilemektedir.

p değeri $0,017 < 0,005$ olduğu için eğitimle “başkaları ile siyasal iletişim arasında anlamlı bir fark vardır. Dolayısıyla eğitim düzeyi arttıkça “başkaları ile siyasal iletişiminde de bir artış olabileceği söylenebilir

p değeri $0,075 > 0,005$ olduğu için eğitimle “siyasal düşüncelerini ifade etme” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “siyasal düşüncelerini ifade etme” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilememektedir.

p değeri $0,479 > 0,005$ olduğu için eğitimle “siyasal eğilim ve tutum” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla eğitim durumundaki değişiklik kadınların “siyasal eğilim ve tutum” ile ilgili fikirlerini etkilememektedir.

p değeri $0,358 > 0,005$ olduğu için eğitimle “siyasal bilgi” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “siyasal bilgi” durumunu etkilememektedir.

p değeri $0,009 > 0,005$ olduğu için eğitimle “medya kullanımı” arasında anlamlı bir ilişki vardır. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “medya kullanımı” ile ilgili eylem ve ya tutumlarını etkilemektedir.

p değeri $0,255 > 0,005$ olduğu için eğitimle “güven” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla gelir durumundaki değişiklik kadınların siyasi kurumlara olan “güven” durumunu etkilememektedir.

p değeri $0,255 > 0,005$ olduğu için eğitimle “seçilmiş yetkililere karşı olan tutumlar” arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Dolayısıyla eğitim düzeyindeki değişiklik kadınların “seçilmiş yetkililere karşı tutumlarını” etkilememektedir.

3.2.6. Araştırmaya İlişkin Korelasyon ve Regresyon Analizine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Korelasyon analizi ile faktörler arasındaki hem anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı, hem de anlamlı bir ilişki varsa ilişkinin yönü ve gücü belirlenmeye çalışılmıştır.

Pearson korelasyon katsayısı r ile gösterilir ve -1 ile +1 arasında değerler alır. Eğer: $r = -1$ ise; tam negatif doğrusal bir ilişki vardır. $r = 1$ ise; tam pozitif doğrusal bir ilişki vardır. $r = 0$ ise; iki değişken arasında ilişki yoktur. İki değişken arasında Pearson korelasyon katsayısının yorumu şu şekildedir: “0,00 – 0,25” ise ilişki çok zayıf ; “0,26 – 0,49 “ise ilişki zayıf; 0,50 – 0,69 ise ilişki orta düzeyde; “0,70 – 0,89” ise ilişki yüksek; “0,90 – 1,00” ise ilişki çok yüksek şeklinde değerlendirilecektir (Kalaycı,2009,s.116).

Çalışmanın bu kısmında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır:

1. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile katılım beklentisi arasında ilişki var mıdır?
2. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile kişisel siyasal hedefler arasında ilişki var mıdır?
3. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile vatandaşlık davranışları arasında ilişki var mıdır?
4. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile başkaları ile siyasal iletişim arasında ilişki var mıdır?
5. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile siyasal düşünceleri ifade etme arasında ilişki var mıdır?
6. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile siyasal eğilim/tutum arasında ilişki var mıdır?
7. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile siyasal bilgi arasında ilişki var mıdır?
8. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile medya kullanımı arasında ilişki var mıdır?
9. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile güven arasında ilişki var mıdır?

10. Uşak'ta yaşayan kadınların üyelik ve özel ilgi gruplarına desteği ile seçilmiş yetkililere karşı tutumlar arasında ilişki var mıdır?

Tablo 3.27. Üyelik ve Özel İlgi Gruplarına Destek ve Diğer Alt Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi

	Üyelik	Özel ilgi gruplarına destek
Katılım beklentisi	,381**	,473**
Kişisel siyasal hedefler	,384**	,466**
Vatandaşlık davranışları	,392**	,505**
Başkaları ile siyasal iletişim	,359**	,441**
Siyasal düşünceyi ifade etme	,398**	,394**
Siyasal eğilim/tutum	,124*	,258**
Siyasal bilgi	-,036	,058
Medya kullanımı	,290**	,342**
Güven	-,082	-,115*
Seçilmiş yetkililere karşı	,020	-,006

** . Korelasyon değeri $p = 0.01$ düzeyinde çift yönlü anlamlı

* . Korelasyon değeri $p = 0.05$ düzeyinde tek yönlü anlamlı

Tablo 3.27'e göre: Üyelik alt ölçeğinden alınan puanların, katılım beklentisi ($r = ,381$; $p < .01$); kişisel siyasal hedefler ($r = ,384$; $p < .01$); vatandaşlık davranışları ($r = ,381$; $p < .01$), başkaları ile siyasal iletişim ($r = ,359$; $p < .01$); siyasal düşünceyi ifade etme yolları ($r = ,398$; $p < .01$), medya kullanımı ($r = ,290$; $p < .01$) ile istatistiksel açıdan *anlamlı, pozitif yönde ve zayıf* bir ilişki olduğunu göstermektedir. Siyasal eğilim ve tutum ($r = ,124$; $p < .05$) *anlamlı, pozitif yönde ve çok zayıf* bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bunu dışında üyelik ile seçilmiş yetkililere karşı tutum ($r = ,020$) arasında *pozitif yönde ve çok zayıf*; siyasal bilgi ($r = -,036$) ve güven ($r = -,082$) ile *negatif yönde ve çok zayıf ilişki* olduğu söylenebilir.

Kısaca kadınların vatandaş olmaktan siyasete ilgi ve bilgi düzeylerine, siyasi partilere üyelikten seçilenlere karşı tutumlara ve siyasete güven konusunda ilişkinin giderek zayıfladığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle siyasete

güvenmeyen kadınlar siyasal partiye üye olmanın ve siyasetle uğraşmanın kendilerine yarar getirmeyeceğini düşünmektedirler.

Özel ilgi gruplarına destek alt ölçeğinden alınan puanların, katılım beklentisi ($r = ,473$; $p < .01$); kişisel siyasal hedefler ($r = ,466$; $p < .01$); başkaları ile siyasal iletişimi ($r = ,441$; $p < .01$); siyasal düşünceyi ifade etme yolları ($r = ,394$; $p < .01$), siyasal eğilim ve tutum ($r = ,258$; $p < .01$); medya kullanımı ($r = ,258$; $p < .01$) ile istatistiksel açıdan *anlamlı, pozitif yönde ve zayıf*; vatandaşlık davranışları ($r = ,505$; $p < .01$), ile istatistiksel açıdan *anlamlı, pozitif yönde ve orta*; güven ($r = -,115$; $p < .5$) ile *anlamlı negatif yönde ve çok zayıf* bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bunu dışında üyelik ile seçilmiş yetkililere karşı tutum ($r = -,006$) arasında *negatif yönde ve çok zayıf*; siyasal bilgi ($r = 0,58$) *pozitif yönde ve çok zayıf* bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Kısaca, kadınların sendika, meslek örgütleri, düşünce örgütleri ve kadın örgütleri gibi özel ilgi gruplarına desteğin, diğer siyasal katılım düzeylerinin de artış beklenebilir.

Korelasyon analizi ile alt faktörler arasındaki ilişkinin yönü ve gücü belirlenmiştir. Değişkenlerin etkilerini belirlemek amacıyla “çoklu doğrusal regresyon analizi” uygulanmıştır. Regresyon analizi, bağımlı bir değişken ile bağımlı değişken üzerinde etkisi olduğu varsayılan bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin matematiksel bir model ile açıklanmasıdır (Ural ve Kılıç, 2005,s.225). Çalışmada üyelik ve özel ilgi gruplarına destek bağımsız değişken olarak alınmıştır.

Tablo 3.28. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Katılım Beklentisi Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R ²	F	P (F)
Üyelik	,258	,000	,284	78,728	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,392	,000			

Tablo 3.28 incelendiğinde katılım beklenti faktörünün %28,4’ü üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 78,728$ ve $p = ,000$). Katılım beklentisine, %5 anlamlılık seviyesinde hem

üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok özel ilgi gruplarına destek ($,392$) değişkeni daha sonra üyelik ($,258$) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların katılım beklentisinin de artması beklenir.

Tablo 3.29. Kadınların Üyelik ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Kişisel Siyasal Hedefler Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,263	,000	,279	76,993	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,383	,000			

Tablo 3.29 incelendiğinde kişisel siyasal hedefler faktörünün %27,9'unu üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 76,993$ ve $p = ,000$). Kişisel siyasal hedeflere, %5 anlamlılık seviyesinde hem üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok özel ilgi gruplarına destek ($,383$) değişkeni daha sonra üyelik ($,263$) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların kişisel siyasal hedeflerinde artış olabilir.

Tablo 3.30. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,259	,000	,312	91,540	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,424	,000			

Tablo 3.30 incelendiğinde vatandaşlık davranışı faktörünün %31,2'si üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 91,540$ ve $p = ,000$). Vatandaşlık davranışı, %5 anlamlılık

seviyesinde hem üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok özel ilgi gruplarına destek ($,424$) değişkeni daha sonra üyelik ($,259$) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların vatandaşlık davranışlarında bir artış olabilir.

Tablo 3.31. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Başkaları İle Siyasal İletişim Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,364	,000	,248	65,551	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,244	,000			

Tablo 3.31 incelendiğinde başkaları ile siyasal iletişim faktörünün %24,8'ini üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 65,551$ ve $p = ,000$). Başkaları ile siyasal iletişime, %5 anlamlılık seviyesinde hem üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok üyelik ($,364$) değişkeni daha sonra özel ilgi gruplarına destek ($,244$) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların başkaları ile siyasal iletişiminde bir artış olabilir.

Tablo 3.32. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Düşünceyi İfade Etme Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,304	,000	,239	62,182	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,298	,000			

Tablo 3.32 incelendiğinde siyasal düşünceleri ifade etme faktörünün %23,9'unu üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 62,182$ ve $p = ,000$). Siyasal düşünceleri ifade etme,

%5 anlamlılık seviyesinde hem üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok üyelik ($,304$) değişkeni daha sonra özel ilgi gruplarına destek ($,298$) değişkeni etkilemektedir.

Tablo 3.33. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Eğilim Ve Tutum Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,061	,000	,069	14,665	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,300	,000			

Tablo 3.33 incelendiğinde siyasal eğilim ve tutum faktörünün %6,9'unu üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır ($F = 14,665$ ve $p = ,000$). Siyasal eğilim ve tutum, %5 anlamlılık seviyesinde hem üyelik ($p = ,000$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p=,000$) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok özel ilgi gruplarına destek ($,300$) değişkeni daha sonra üyelik ($,061$) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların siyasal eğilim ve tutumlarında bir artış olabilir.

Tablo 3.34. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Siyasal Bilgi Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	-,060	,257	,007	1,310	,271
Özel ilgi gruplarına destek	,077	,147			

Tablo 3.34 incelendiğinde siyasal bilgi faktörünü ($F = 1,310$ ve $p = ,271$) açıklamamaktadır. Siyasal bilgi, hem üyelik ($p>0.05$) hem de özel ilgi gruplarına desteğin ($p>0.05$) etkisi olmadığı görülmektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların siyasal bilgi düzeylerini etkilemez.

Tablo 3.35. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgı Gruplarına Desteği İle Medya Kullanımı Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,203	,000	,154	36,091	,000
Özel ilgi gruplarına destek	,278	,000			

Tablo 3.35 incelendiğinde medya kullanımı faktörünün %15,4'ünü üyelik ve özel ilgi gruplarına destek değişkenleri tarafından anlamlı olarak açıklanmaktadır (F = 36,091 ve p = ,000). Medya kullanımı, %5 anlamlılık seviyesinde hem üyelik (p = ,000) hem de özel ilgi gruplarına desteğin (p=,000) aynı yönlü doğrusal bir etkisi vardır. Beta katsayıları karşılaştırıldığında katılım beklentisini, en çok özel ilgi gruplarına destek (,278) değişkeni daha sonra üyelik (,203) değişkeni etkilemektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların medya kullanımında bir artış beklenebilir.

Tablo 3.36. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgı Gruplarına Desteği İle Güven Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	-,050	,337	,015	3,112	,046
Özel ilgi gruplarına destek	-,099	,061			

Tablo 3.36 incelendiğinde güven faktörünü (F = 3,112 ve p = ,046) açıklamamaktadır. Güven, hem üyelik (p>0.05) hem de özel ilgi gruplarına desteğin (p>0.05) etkisi olmadığı görülmektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların siyasi kurumlara olan güveninde artış beklenebilir.

Tablo 3.37. Kadınların Üyelik Ve Özel İlgi Gruplarına Desteği İle Seçilmiş Yetkililere Karşı Tutumlar Arasındaki İlişki

	Beta (β)	p (B)	R2	F	P (F)
Üyelik	,024	,801	,001	,107	,898
Özel ilgi gruplarına destek	-,0,13	,654			

Tablo 3.37 incelendiğinde seçilmiş yetkililere karşı tutumlar faktörünü (F = ,107 ve p = ,898) açıklamamaktadır. Seçilmiş yetkililere karşı tutumlar, hem üyelik (p>0.05) hem de özel ilgi gruplarına desteğin (p>0.05) etkisi olmadığı görülmektedir.

Kadınların herhangi bir örgüte üye olması durumunda, üye olan kadınların seçilmiş yetkililere olan tutumlarını değiştirmez.

3.3. Görüşme Formuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu kısmında Uşak'ta yaşayan siyasal ve toplumsal açıdan öne çıkmış kadınlar ile görüşme yapılmıştır. Görüşme sırasında yalnızca hazırlanan sorularla sınırlı kalınmamakta, her sorulan soru, konuşmanın akış yönüne göre başka soruları doğurarak konunun derinlemesine incelenmesine katkıda bulunmaktadır. Yüz yüze ilişki, insanların kendilerini ifade etmelerinde, sorunlarını ve beklentilerini dile getirmelerinde kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca araştırmanın güvenilirliğini artırarak sonucu olumlu yönde etkilemektedir.

Görüşmede kadınların siyasal ve toplumsal yaşamdaki görünümüne ilişkin düşünceleri sorulmuştur. Ayrıca kadınların siyasal geçmişleri üzerinde durulmuştur. Görüşme formu Ek 2'de verilmiştir. Böylece, Uşak'ta siyasetle uğraşan kadınların profilleri, tutumları ve etkinlikleri açıklanmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Görüşme Yapılan Kadınların Özellikleri

Görüşmeye katılan kadınların 5'i mecliste grubu bulunan¹⁷ AKP, CHP ve MHP'nin il¹⁸ ve ilçe yönetimlerinden, 3'ü partilerin kadın kolları başkanı veya

¹⁷ BDP' nin Uşak'ta bir teşkilat yapılanması olmadığı için görüşmeye dahil edilmemiştir.

başkan yardımcısı; 4'ü Uşak Belediye Meclis üyesi¹⁹, bir kadın milletvekili²⁰, 5'i Uşak'ta etkin olan kadın derneklerin²¹ başkan veya başkan yardımcıları, 2'si sendika yönetim kurulu üyesi²² ve eski milletvekili adaydır.

Araştırmada elde edilen verilere göre görüşme yapılan kadınların yaşlarına baktığımızda, 7 kişi (30-40) ,4 kişi (40-50) ve 10 kişi (50-65) yaş olduğu görülmektedir. Görüşmeye katılan kadınların 20'si evli 'dir. 15'i iki çocuk, 3'ü üç çocuk ve 2'si tek çocuk sahibidir.

Görüşme yapılan kadınların eğitim seviyesine bakıldığında, 17'si üniversite mezunu, 3'ü lise, 1'i yüksekokul mezunudur. Görüşmeye katılan kadınların 7'si kendi iş yerine sahip, 6'sı emekli, 5'i ev hanımı, 2'si devlet memuru ve 1 tanesi özel sektörde yöneticidir.

Gelir açısı durumundan kadınların 10'u orta düzey, 6'sı yüksek ve 5'i orta üstü gelire sahip olarak tanımlamışlardır. Görüşmeye katılan kadınlara ilişkin kişisel bilgiler tablo 3.38'da verilmektedir.

Tablo 3.38'den anlaşılacağı üzere; Uşak'ta aktif siyaset yapan kadınların genellikle eğitim seviyesi yüksek, yükseköğrenim görmüş, ekonomik özgürlüğe sahip ve ya aile geliri Türkiye standartlarının üstünde olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca kadınların ya kendi işyerlerine sahip, ya emekli ya da ev hanımıdır.

¹⁸ MHP Uşak İl yönetiminde kadın üye bulunmamaktadır.

¹⁹ 2009 mahalli idareler seçim sonuçlarına göre belediye meclis üyesi 4 kadın bulunmaktadır. Uşak il merkezinde kadın mahalle muhtarı ve İl Genel Meclis üyesi kadın bulunmamaktadır.

²⁰ 2011 genel seçimleri sonrasında Uşak'ta cumhuriyet tarihi boyunca ilk kez bir kadın milletvekili seçilmiştir.

²¹ Dernek seçiminde Uşak'ta bulunan kadın derneklerinin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan kadın derneklerinin genellikle yardım amaçlı kurulan dernekler olduğu saptanmıştır. Görüşme yaptığımız bu süreç içinde görüşmeyi kabul eden Uşak ilinde bulunan etkin STK başkanları/yardımcıları ile görüşülmüştür. Bunlar: Uşak kent konseyi kadın meclisi, ÇYDD, Yardım sevenler derneği, Uşak İş Kadınları Girişimcileri Derneği, Uşak Kadın Platformu Derneği ile görüşülmüştür. Az sayıda bulunan diğer kadın derneklerinin başkanları uygun olmadıkları dolayısıyla görüşme gerçekleştirilmemiştir ve ya kendilerine ulaşılammıştır.

²² Uşak ta etkin olan KESK, DİSK, Memur Sen, Eğitim Bir Sen, Eğitim İş, Türk Eğitim Sen gibi sendikaların görüşme yapılan tarihlerde yönetim kurulunda kadın üyesi bulunmamaktadır. Bu yüzden görüşmeye Eğitim Sen ve Sağlık Sen yönetiminden birer kadın katılmıştır.

Tablo. 3.38. Görüşmeye Katılan Kadınları Kişisel Özellikleri

Görüşme Kodu	Yaş	Eğitim	Gelir Düzeyi	Mesleği	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Bulunduğu Görev	Görüşme Tarihi
K1	49	Üniversite	Yüksek	Avukat	Evli	2	Milletvekili	31.03.2012
K2	39	Üniversite	Yüksek	Eczacı	Evli	2	Belediye	02.03.2012
K3	34	Üniversite	Orta	Basın	Evli	2	Belediye	11.04.2012
K4	66	Üniversite	Orta	Emekli	Dul	2	Belediye	27.03.2012
K5	56	Üniversite	Orta	Emekli	Evli	2	Belediye	27.03.2012
K6	45	Üniversite	Orta	Emekli	Evli	3	Kadın	11.04.2012
K7	32	Üniversite	Orta	Sigortacı	Bekar	-	Kadın	09.04.2012
K8	45	Üniversite	Orta	Avukat	Evli	2	Kadın	03.04.2012
K9	51	Lise	Orta	Ev hanımı	Evli	3	Parti il	28.03.2012
K10	53	Üniversite	Orta	Emekli	Evli	2	Parti il	03.04.2012
K11	39	Üniversite	Orta	Halkla	Evli	1	Parti ilçe	11.04.2012
K12	48	Lise	Yüksek	Ev hanımı	Evli	2	Parti ilçe	03.04.2012
K13	39	Yüksekokul	Orta	Ev hanımı	Evli	2	Parti ilçe	11.04.2012
K14	50	Lise	Yüksek	Ev hanımı	Evli	2	Kadın	27.03.2012
K15	37	Üniversite	Yüksek	Ev hanımı	Evli	3	Dernek	27.03.2012
K16	37	Üniversite	Orta	Eczacı	Evli	2	Dernek	02.04.2012
K17	62	Öğretmen	Orta	Emekli	Dul	2	Dernek	03.04.2012
K18	54	Üniversite	Orta	Emekli	Evli	2	Dernek	11.04.2012
K19	37	Üniversite	Orta	Devlet	Evli	2	Sendika	03.04.2012
K20	50	Üniversite	Orta	Devlet	Evli	2	Sendika	02.04.2012
K21	40	Üniversite	Yüksek	Çevre	Evli	1	Eski	09.04.2012

3.3.2. Katılımcıların Siyasal Geçmişlerine Yönelik Görüşleri

Katılımcılar genellikle siyasete girmeye kendilerinin karar verdiklerini ve bunun gençlik yıllarından gelen bir davranış olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, çevreye ve topluma karşı olan duyarlılıkları nedeniyle siyasal ve toplumsal

hayatta yer aldıklarını belirtmişlerdir. Yine görüşmeye katılan bazı kadınlar daha önce devlet memuru oldukları veya çocukları ile ilgilenmek durumunda oldukları için siyasete daha geç yaşlarda girebildiklerini belirtmişlerdir. Aşağıda bazı katılımcıların siyasete ilgilerinin nasıl başladığı üzerine görüşlerini yansıtmaktadır.

“Siyasete ilgim 1977’lerde, ortaokul yıllarında başladı. Halkevleri ve yurtsever devrimci gençlik gibi örgütlerde çalıştım. Seminerler, forumlar, tartışmalar yapılırdı. Bütün bunlar düşünce gelişimimi sağladı. Türkiye ve Dünya üzerine neler yapılabilir gibi çeşitli düşüncelere sahiptik. Belediyeler doğrudan demokrasinin uygulanabileceği yer olarak düşünüyordum. Ayrıca derneklerle yürüttüğüm mücadelede daha az kitleye hitap ediyordum. Siyasal parti yoluyla daha fazla kitleye ulaşabileceğimi düşündüm ve 1988 de SHP meclis üyeliği ile aktif siyasal hayata başladım. Şu anki milletvekili olma sürecim 2002’de başladı ama ön seçim olmayınca aday olmadım. 2011 seçimlerinde ise eşim veya ben aday olacaktık eğilim banaydı ve ben aday oldum “(K1)

“ Yaş ilerledikçe başladı, 3-4 sene önce başkanın teklifi ve çevrem sen bu işi yaparsın desteği ile seçimlere katılmaya karar verdim. Fakat ailem özellikle parti tercihim konusunda bana karşı çıktı ve şu anda bağımsızım. Herhangi bir derneğe üye değilim.”(K2)

“Yaptığım iş gereği hep siyasetin bir ucundaydım. Partinin teklifi ile aktif olarak siyasete girmeye karar verdim. Fakat geçmişime baktığımda şunu diyebilirim. Siyaset idealist olarak başlar; kimileri devam eder, kimileri bırakır. Ayrıca genetik faktörlerinde etkili olduğunu düşünüyorum. Örneğin benim ailemde siyasetle ilgilenen çok kişi var. Siyasete girince çevremden olumsuz tepkiler aldım ve beni yıpratmaya çalıştılar. Fakat ailem beni sürekli destekledi.”(K3)

“Her zaman sosyal hayata karşı açıktım. Önceleri devlet memuru olduğum için herhangi bir partiye üye olmadım fakat dernek üyeliklerim vardı. Emekli olunca ve eşimi de kaybedince içime kapanmak yerine çevrem de beni siyasete girme konusunda destekleyince siyasete aktif olarak katıldım. Ancak ailem parti konusunda destek vermedi çünkü katıldığım parti, ailemin görüşlerinden farklıydı. Partide 2002’den bugüne yer almaktayım. Partinin çeşitli kademelerinde görev yaptım ve 2007’de milletvekilliğine adaylığımı koymak

istedim ancak merkez desteklemediği için aday olamadım. 2009 da teşkilattan istifa ederek yerel seçimlere girdim.” (K4)

“Ağabeylerimin belediye başkanlığına adaylığı, milletvekili adaylığı gibi etkenler çocukluğumdan beri beni siyasete itti.” (K9)

“Çocukluğumdan bugüne kadar hep siyasetle ilgiliydim fakat devlet memuru olduğum için ancak emekli olunca partiye üye olabildim.” (K10)

“İlgim çocuklukla birlikte başladı, ailemde her zaman siyasetle ilgiliydi. Önceleri çocuklar küçüktü şimdi artık onlar büyüdü artık bana engel teşkil etmiyor, karar verdim çevremde destekledi ve bende partiye üye olarak çalışmaya başladım.” (K12)

“İlgim çocukluğumla başladı, çocukluğumdan bugüne sözümü sakınmadan konuşup tartışırdım. Ailem, okul, çevrem özellikle de okuduğum kitaplar beni topluma duyarlı, eşitlik ve hak arayan biri olmamı sağladı. Fakat devlet memuru olduğum için parti üyesi olamadım. Ayrıca erken evlendim, çocukların büyüme aşaması derken eşim önde olmamı istemedi, ama şimdi karışmamaktadır.”(K20)

Sonuç olarak görüşmeye katılan kadınlar siyasete ilgilerinin genellikle ailede başladığını ve ailenin desteğiyle siyasetle ilgilerini sürdürdüklerini, siyasal partilerin kadınlara yönelik tutumları nedeniyle etkin olmadıklarını dile getirmişlerdir. Ayrıca kadınların siyasete katılmalarını engelleyen bir diğer hususta devlet memuru olmalarıdır. Çünkü siyaset genellikle kadınlar açısından eğitim düzeyi yüksek ve işi-gücü-parası ve aile desteği olan bir meslek olarak düşünüldüğü söylenebilir.

3.3.3. Katılımcıların Siyaset ve Kadın İlişkileri Üzerine Görüşleri

“Meclisteki kadın oranı hakkında ne düşünüyorsunuz” sorusuna genel olarak katılımcılar siyasetteki kadın oranını yetersiz buluyoruz şeklinde yanıtlamışlardır.

“Peki bu oran nasıl artırılabilir” sorusuna görüşme yapılan kadınların genel olarak verdikleri cevaplar şu şekilde sıralanabilir:

Kadınlar kimi zaman ev işleri kimi zaman iş yükünün altında ezilmekte ve siyasete daha geç yaşta girmektedirler. Kadınların daha erken yaşta siyasete

girebilmesi için kadının aile içindeki sorumluluklarının azaltılması gerekmektedir. Ayrıca siyasal partiler kadınları sadece kadın kollarında görmek istemektedirler. Bunun önlenmesi için partiler kadınlara yönelik politikalar geliştirmelidir. Ayrıca, kadınlar hem eğitim açısından, hem de ekonomik açıdan kendini geliştirmesi gerekmektedir. Bunlar dışında katılımcıların fikirleri şu şekildedir:

“Kadın kotası mutlaka konulmalı, siyasal partilerde aday belirlemede ön seçim olmalıdır. Bunun dışında en önemlisi kadını ev işlerinden kurtarıp eğitim verilmeli, kadınların bilinçlenmesine katkıda bulunulmalıdır...” (K1)

“Parti başkanları kadınları desteklemelidir. Günümüz siyasal parti yapılarında parti içi demokrasi yoktur. İl başkanlıkları ve delege seçimleri tamamen anti demokratik ortamda gerçekleşmektedir...” (K2)

“Evet, siyasette kadın sayısı çok yetersiz, fakat sırf kadın diye kadınların desteklenmesine, kotaya karşıyım. Seçme seçilme hakkı gibi birçok hak altın tepside sunuldu ve kıymetini bilmiyoruz. Bunun dışında partilerde fırsat eşitliği sağlanmalı, kadınlar bilinçlendirilmeli ve kendi isteği ile siyasete girmelidir. Kadınların eğitim seviyesi artırılmaya çalışılmalıdır. Üniversitelere ve sivil toplum kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir. Kadın politikacılar önde olmalı ve yol gösterici olmalıdır...” (K3)

“Kadına iş var fırsat yok, biz kadınlar önce toplumda saygınlık kazanmak zorundayız...” (K4)

“Kadın oranının azlığının altında yatan temel neden anne olmasıdır... Ayrıca kadın ekonomik yönden güçlenmeli ki çocuklarına ve ev işlerine ilgilenecek bir yardımcı tutabilsin ve siyasete zaman ayırabilsin. Bunun dışında çocuğa ilk doğduğu andan itibaren kadın-erkek eşitliği öğretilmeli, toplumsal yargılar ancak bu şekilde değişir yoksa mevcut bakış açısı kadını, siyasetten uzaklaştırmaktadır...” (K10)

“Kadın sayısı az, fakat yerel yönetimlerde daha az çünkü kadın daha dürüst ve bazı şeylere göz yummaz... Kadın sayısını artırabilmek için öncelikle siyasete gönül vermek lazım. Kadının öncelikle kendine değer vermesi gerekir. Aynı zamanda çocuk olunca kadın, siyasetten, iş yaşamından, eğitimden ve siyasetten geri kalmaktadır. Bunun engellenmesi için önce toplum

bilinçlendirilmelidir. Geleneksel zihniyetin değişmesi lazım. En önemlisi de kadın okumalı, çalışmalı ve tek başına ayakta kalabilmelidir...”(K11)

“Parti yönetimlerinde kadın sayısını artırmak gerekir. STK ve medya desteği de önemli...”(K12)

“Önce haklarını öğrenmeli...”(K14)

“En az yüzde 33 kota olmalı. Anaokullarından başlayarak demokratik katılım öğretilmeli, medya etkin olarak kullanılmalı...”(K13)”

“Çocuklara ait tüm sorumluluk, kadınlara verilmemelidir.” (K19)

“Sizce kadın milletvekili sayısının artması Türkiye’de neleri değiştirir ve kadın sorunlarını çözmeye etkili olur mu?” sorusuna verilen yanıtlar:

“Bazı şeyleri değiştirir farklı düşüncede bile olsalar daha anlaşılır bir dil kullanırlar. Sadece vitrin olarak kalırsa bir şey değişmez “(K1)

“Değişmez, çünkü tüm kararları baştaki veriyor, isterse hepsi kadın olsun fark etmez...(K2)”

“Siyasi toplantılar düzene girer, kavgasız ve gürültüsüz bir topluluk olur. En büyük değişim mecliste başlar ve tüm topluma yayılır... İlk başta kadın sorunları çözülmez. Çözüm için erkekler adım atmalı... Ayrıca kadın sorunlarının temeli toplumsal yargılar ve ahlak, kadın siyasetçi bu konuda çok da etkin olamaz”(K3)

“Kadın erkek olarak düşünmüyorum. Toplum değişmedikçe hepsi kadın olsun nafile...”(K4)

“Kadın hakları düzene girer, kadınlara yönelik birçok projeye öncelik verilmelidir...”(K7)

“Kadın yetkilerini kötüye kullanmaz... En kötü olayları yapanlar erkekler ve maalesef tüm yöneticilerde erkektir... Kadın sorunları zaman içinde çözülebilir.”(K11)

“Kadın sorunlarının çözülmesi için ekonominin düzelmesi lazım çünkü temeli işsizliktir. (K13)”

“Kadınlar daha hassastır ve bu yüzden daha faydalı işler yapacaklardır... Kadın sorunlarının çözümünde etkili olacaktır.”(K14)

“Kalite gelir siyasete ...” (K16)

“Kadınların girdiği her yer düzelir.” (K18)

Kadınlar siyasete girdiklerinde daha açık, şeffaf bir yönetim olacağından bahsetmektedirler. Ayrıca kadınlar siyasi söylemlerin yumuşayacağı ve daha saygın bir dil kullanılacağı üzerinde durmuşlardır. Kadın sorunlarının çözümünde kadınların etkin olmasının yanında toplumsal değerlerde de bir takım değişimlerin gerçekleşmesi gerekmektedir. Kadınlar, siyasette kadının çokluğundan ziyade kadının etkin ve güçlü durabilmesinin sorunların çözümünde etkili olabileceğini belirtmişlerdir.

“Kadınlar mı kadınları daha iyi temsil eder, yoksa erkekler mi” sorusuna genellikle kadınlar denilmiştir. Fakat kadın ve erkek olmasından ziyade her kadının her kadını temsil edemeyeceğini de belirtmişlerdir. **“Şuan ki kadın vekillerin kadınları temsil ettiklerini ve kadınların sesini yeteri kadar duyurabildiklerini düşünüyor musunuz”** sorusuna görüşmeye katılan kadınlar, kadınları tam anlamıyla temsil edemediklerini ve kadınların, seslerini duyurabilmek için bir şeyler yapmadıklarını belirtmişlerdir.

“Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında kadınların Türkiye’de siyasal haklarını önceki yıllarda kazanmış olmalarına rağmen, siyasete katılmalarının sadece “oy verme” ile sınırlı kalmasının nedenleri neler olabilir?” sorusuna ilişkin olarak görüşler:

“Kadınların seçilme şartları daha zor, kadın güçlü olmadığı için siyasette yer alamıyor, ayrıca sıralamaya girmek çok zor, biz seçilenleri seçiyoruz.” (K4)

“Seçilecek yere kadın aday koymuyorlar” (K5)

“Geleneksel değerler kadını sadece oy verme ile sınırlıyor” (K7)

“Türkiye’de demokrasi çok yerleşmemiş, siyasi partiler yasası değişmeden, partiler yer vermeden kadın siyasete giremez. Parti içi demokrasi olması lazım...” (K8)

“Kadınlar oyu da genellikle bilinçsiz vermektedir. Kadın eğitimsiz, ekonomik yönden güçsüz... Bunlara ek olarak parti desteği yok” (K10)

“Erkekler kadınların siyasete girmesini istemiyor. Ayrıca kadın siyasete angarya ve zor bir olarak görüyor.” (K13)

“Toplum siyasal bilince hazır değil...”(K15)

“Kadının eğitimsizliğinden dolayı, inşallah ileride kadınlar daha etkin olacaklar...(K17)

Verilen cevaplara dikkat edildiğinde kadının sorumluluk almak istemediğini ve kadınların haklarını bilmediklerini belirtmişlerdir.

3.3.3. Katılımcıların Kadının Toplumsal Konumu Üzerine Görüşleri

“Toplumda kadının erkeğe oranla daha pasif oluşunu, toplumun kadına yönelik bir baskısı olarak değerlendirebilir miyiz?” sorusuna ilişkin olarak görüşler:

“Toplumda değer yargılar önemli çünkü toplumsal yaşamdan geri kalmazsın” (K1)

“Hayır, baskı olarak değerlendiremeyiz, bölgesel olarak konuşalım bu bölgede baskı yok aksine kadın daha etkin. Belki erkek ekonomik olarak üstün olduğu için...”(K2)

“Toplumsal baskı kadında özgüven eksikliği yaratıyor...”(K3)

“Gelenek görenekler kadın üzerinde baskı oluşturuyor, her ne kadar eğitimde artsa, çalışma yaşamına katılsa da sen çalışıyorsun ama evine ve çocuğuna da zaman ayırman lazım diyor toplum... Toplumsal değerlerin yanında kadının kendisinde istemiyor bunun nedeni de, kadının görev ve sorumluluklarının fazla olması...”(K6)

“Baskı olarak görüyorum... Ailenin yetiştirme tarzı, eğitimsizlik ve erkek egemen yapı...”(K10)

“Kadın hala toplumda eksik etek ama buna kadınlar izin vermiş, çünkü kadın azla yetinmeyi bilmiş... Artık zihniyet değişmeye başladı, kadın daha başarılı, daha akıllı...”(K11)

“Sistem kadınları geri plana itti özellikle darbeler en çok kadını korkuttu”(K19)

“Ataerkil yapı engelliyor tabi ki, kız çocukları mazbut yetiştiriliyor...”(K17)

“Cumhuriyet kurulduğunda kadın ön plandaydı,1950’de yeni hükümetle kadın daha içine kapanık hale geldi, kız çocukları eğitimsiz kaldı bu yüzden çalışma yaşamına giremedi... Örneğin, siyasetin saati yok ama toplum kadını belli bir saatten sonra dışarı çıkmasına izin vermiyor...”(K20)

“Toplumda kadın, evinin kadını, çocuğunun annesi olması lazım...”(K21)

“Kadının annelik, eş v.b sorumluluklarının erkeğe göre daha fazla olması, siyaset, yönetim ve çalışma yaşamında kadının geri planda olmasının nedeni midir?” sorusuna ilişkin olarak görüşler:

“Elbette ki engelliyor Annem yanımdaydı onun için siyasetle ilgilenemedim. Çünkü siyasetin gecesi gündüzü yok. Anne olmak farklı çocuklar her zaman önemlidir. Bu yüzden kurumlarda kreşler olmalı yani çocuğun bakımıyla ilgilenen birileri olmalı ancak o zaman katılabilir, ayrıca ev işleri de önemli bu yüzden kadın şiddet bile görüyor. Yani kadın eşitsiz koşullarda başlıyor onun için desteklenmeli (K1).”

“Hayır, geri planda değil, üretim noktasında erkelerden daha fazla mesai sağlıyor, daha çok yoruluyor. Siyasete profesyonel bir iş olarak bakacaksın, bununla alakalı olduğunu düşünüyorum... Siyaset demek, genel başkana üste biyat etmek demek kadın buna hazır değil...”(K3)

“Engeller, çocuklar öncelikli olduğu için...”(K2)

“Kadın evinin hem hizmetçisi hem de hanımıdır... Saygıyı kadın yaratıyor akıllı, bilgili kadın... Çok genç yaşta giriyorsa zor tabi ki, ailenin mutluluğu daha önemli tabi””(K4)

“Fırsatı kadın yaratır, siyaseti sevmek lazım, kadın planlıyorsa her şeye yetişebiliyor...”(K5)

“Kadın sadece çalışma yaşamında, üst kademeye gelemiyor. Kadın üzerine yüklenen sorumluluğun altından kalkamıyor...”(K6)

“Kadın çocukluğundan buyana baskı altında...(K9)

“Engelliyor, ben 24 yıllık meslek hayatımda yöneticilik yapmayı düşünmedim, ya bekar olacaksın yada ekonomik açıdan güçlü olacaksın ki bakıcı tutabilesin...”(K10)

“Bir kadın isterse her şeyi yapar...” (K11)

“%50 engelliyor, çünkü çocuk yetiştirmede son sözü hep kadın söylüyor...”(K16)

“Ben engellediğini düşünmüyorum, bunlar bahane. Kadın önce cesaretli olacak, ekonomik özgürlüğü olacak...”(K20)

“Kesinlikle engelliyor, annelik ve siyaset zamansız bir iş. Eşinizin size destek olması lazım...Benim eşim destekliyor desteklemese zor olurdu...”(K21)

Kadınların doğası gereği bunu bir engel olarak görürken, görüşmeye katılan kadınların birçoğu için bunun sorun olmadığını dile getirmişlerdir. Kadının isterse her şeyi yapabileceğini belirtmişlerdir. Aynı zaman da genel görüş kadınların çocuklarını ve ev işlerini bahane olarak öne sürdükleri yönündedir.

“Şu anda bulunduğunuz konum gereği kadın sorunlarını çözmede katkı sağladığınızı düşünüyor musunuz? Bu konuda yönetim den gerekli destek alıyor musunuz?” sorusuna ilişkin olarak görüşler:

“Kadına yönelik şiddet konusunda önemli şeyler yaptım. Kadına kreş hakkı konusunda katkı sağladım. Cezaevindeki kadınlar ve çocuklar için çalıştım... Hem kadın sorunlarına hem de kadın duyarlılığı ile tüm ülke sorunlarına sahip çıkıyoruz... Parti den destek alıyorum çalışmalarım konusunda...” (K1)

“Belediyede kadın erkek eşitliği komisyonu kurmayı planlıyoruz, partideyken çok şey yapmıştık şimdi yapamıyoruz, genellikle grup kararına uyuyoruz partizanca bir durum...”(K4)

“Kadınların ekonomik özgürlüğünü kazanması için parti içinde destek veriyoruz...”(K9)

“Parti kimliğini dışa atıp, hep birlikte yapılmalı bu şekilde oluşa çok şey yapılır yoksa bir şekilde engelleniyoruz... Normalde projelerimize destek veriyorlar ciddiye alıyorlar.”(K5)

“Projelerde etkin olmak istiyorum, genel merkezin çok projeleri var Uşak'ta uygulamak istiyorum”(K6)

“Kadın sorunlarını çözmeye maddi olarak yardımda bulunuyoruz.”(K17)

“Seminerler, hapishane ziyaretleri yapıyoruz, muhtarla görüşüyoruz, yardım paketleri yapıyoruz...”(K16)

“Çalışan kadınların hakları için çalışıyorum, örneğin süt saati, nöbet gibi konularda etkin olduk...”(K19)

“Yönetim destekliyor kadınlar gelmiyor, bir şeyler yapacak kadın yok maalesef...”(K20)

Kadınların birçoğu, kadın sorunları üzerine şu anda çok fazla çalışmadıklarını, yapmak istedikleri bir şeyde genellikle maddi açıdan destek oluyorlar şeklinde yanıtlamışlardır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünya ve ülke nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, toplumsal alanda cinsiyete dayalı bir ayrıma maruz kalmaktadırlar. Günümüzde değişen koşullar ve kadınların mücadeleleri kadını, toplumsal alanda var etmeye çalışsa da özellikle siyasal alanda bu ayrım devam etmektedir. Kadının eşitsiz konumunu besleyen en önemli gelişme geleneksel toplumsal değerlerin kadına yaklaşımı ve bunun doğal sonucu olarak erkek egemenliğinin yaşamın her alanında sürdürülmesidir. Teknolojik ilerlemeler toplumsal yaşamda değişikliğe yol açmış olmakla birlikte kadına yönelik toplumsal bakış açısında paralel bir değişikliğin gerçekleşemediği görülmektedir. Toplumsal yaşamın her alanında görülen bu eşitsizlik özellikle siyasal alanda kendini daha belirgin göstermektedir.

Uşak'ta yapılan görüşme ve anket çalışması sonucunda elde edilen veriler ve kadınların siyasete katılımını olumsuz yönde etkileyen nedenler dikkate alındığında kadın, toplumsal hayattaki rolü nedeniyle siyasal yaşamda yeterince yer alamamaktadır. Ataerkil bakış açısı kadının siyasete katılımını engellemektedir. Kadın aileden yeterli destek görememekte veya aile içindeki sorumluluklar kadınların, siyasette daha fazla yer almasını engellemektedir. Ayrıca, erkek egemen yapı kadınların sosyal ve politik yaşama girmesini engellemekte, sorunlarla karşılaşan kadın çevreden destek alamamakta ve ya sorumluluk almaktan çekinmektedir.

Ekonomik ve eğitim düzeyinin yetersizliği kadınların siyasal haklarını yeterince kullanmalarını engellemektedir. Kadınlar politik haklar konusunda yeterli bilgiye ve bilince sahip olmadıklarından, yasaların kendilerine tanıdığı bu haklara yeterince sahip çıkamamaktadırlar. Kaldı ki yasaların erkek egemenliğinde yapılmış olması demokrasi ile bağlaşıklık olmayan pozitif ayrımcılığın, kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmede önemli bir yol olduğu dile getirilmektedir. Burada pozitif ayrımcılık demokrasinin değersel açıdan eşitliğini tartışılır hale getirirse de geleneksel toplumsal değerlerin ürettiği eşitsizliğin

giderilememesi, kadınları toplumun dezavantajlı konumundan kurtaramamaktadır. Bu nedenle toplumsal kesimler arasında eşitliği sağlamada ve demokratik sistemi sürdürmede pozitif ayrımcılık desteklenmektedir.

Toplumsal engeller kadar, partilerin uyguladıkları politikalar da kadın ve erkek eşitliğini zayıflatmakta ve kadınlar aleyhine sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Genellikle siyasal partiler kadın adaylarını, seçilebilecek sıralara koymamaktadırlar. Dolayısıyla kadının siyasete girebilmesi için kadına şans verilmemektedir. Siyasetin erkek egemen yapıya göre şekillenmesi, siyasetin niteliği gereği uzun ve sürekli çalışma ve gerektiğinde gece çalışma saatleri gibi durumlar da kadının siyasete katılımını zorlaştırmaktadır.

Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen verilere göre Uşak'ta yaşayan kadınların siyasete ilgileri ve katılım düzeyleri ya hiç yoktur, ya da orta düzeydedir. Yapılan çalışmada kadınların genellikle seçim dönemlerinde oy²³ verdikleri ancak oy vermenin dışında siyasete ilgilerinin olmadığı görülmüştür. Yine az sayıda kadın partiye üyedir. Dernek, sendika gibi kuruluşlara üyelik sayısı da oldukça azdır. Bunun dışında kadınlar genellikle yardım kuruluşlarında yer almaktadırlar ve kadınlar aktif olarak siyasete girmeyi düşünmemektedirler.

Kadınların siyasal alandaki ilgileri, aile ve arkadaşlarıyla siyaset konuşma, televizyondan siyasi gelişmeleri takip etme, gazete ve dergilerdeki haberleri okuma şeklindedir. Ayrıca kadınlar takip ettikleri siyasal gelişmeler üzerinde fikir yürütebilme, dünyada ve ülkede neler olup bittiği konusunda düşünme eğilimindedirler. Bu anlamda kadınlar hakları konusunda bilgilendirilir ve toplumsal yaşama katılmaları konusunda bilinç düzeyleri artırılırsa demokratik sistemin sürdürülmesinin önündeki güçlüklerin azaltılabileceği söylenebilir.

Kadınların siyasetle ilgili bilgileri olmakla birlikte bilinç düzeylerinin yeterli olmaması, siyasete katılmada motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca kadınların yaklaşık yarısının siyasal bilgi edinme konusunda istekli oldukları fakat eğitim seviyesinin düşüklüğü ve koşulların yetersizliği nedeniyle siyasal konularda yeterli bilgiye ulaşamadıklarını belirtmişlerdir. Kısaca kadınlar siyasete ilgi göstermekte, fırsat verildikçe bilgi sahibi olmaya çalışmakta ve desteklendikçe de bilinç düzeyleri artmaktadır.

²³ Seçim dönemlerinde oy kullanırım sorusu araştırmada ölçeğin güvenilirlik düzeyini düşürdüğü için anketten çıkarılmıştır. Ankete katılan 400 kadından 360'ının düzenli olarak oy verdiği görülmüştür.

Anket çalışması ve yapılan görüşme sonucunda kadınlar, genel ve yerel siyasette yeteri kadar temsil edilmediklerini düşünmekte ve siyasette kadın ve erkek eşitliğini demokrasinin koşullarından biri olarak görmektedirler. Dolayısıyla kadınların siyasal yaşamda yeteri kadar temsil edilememesi, demokrasinin sürdürülebilirliği açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Siyasette aktif olan kadınlarla yapılan yüz yüze görüşmede elde edilen verilere göre kadınların, genellikle siyasete katılmada aile desteğinin önemini vurguladığı ve eşim istemese siyasetle ilgilenemezdim cevabını verdikleri görülmüştür. Ayrıca, ankete katılan kadınların büyük çoğunluğu ev işlerinin ve annelik görevinin kendilerinin siyasete girmesinin engeli olduğunu belirtirken, aktif siyasetle ilgilenen kadınların yarısı ancak çocuklarını büyütünce siyasete girebildim cevabını vermiştir.

Yapılan alan araştırması sonucunda kadınların siyasal yaşamda etkinliğinin artırılması konusunda bir takım öneriler dile getirilmiştir. Bunlardan ilki aile içi sorumlulukların paylaşılmasıdır. Kadının eğitim almasına fırsat verilmesidir. Ekonomik anlamda kadına destek verilmeli ya da kadının çalışmasının güçlenmesinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Uşak ilinde yapılan çalışmada kadınların pasif siyasal katılımlarında eğitim ve gelir faktörünün önemli bir yer tutmadığı görülse de, görüşme yaptığımız aktif siyaset yapan kadınların eğitim seviyesinin yüksek olması ve ekonomik özgürlüğünün olması dikkat çekmektedir.

Bunun dışında kadınların siyasete katılımını artırmak için, siyasi parti yönetimlerinde kadınların da yer alması sağlanmalıdır. Seçim yasasının değişmesi gerekmektedir. Siyasi karar alma mekanizmalarında cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında, kadın sivil toplum kuruluşlarının etkin olmaları beklenmektedir. Kadınların bilinçlenmesinde medya desteği sağlanmalıdır ve çeşitli eğitim programları ile kadınlara siyaset özendirilmelidir.

Ayrıca pozitif ayrımcılık ve kota uygulaması gibi yöntemlerin toplumdaki geleneksel değerler değişene, eşit temsil ve katılım gerçekleştirilene kadar sürdürülmesi gerektiği dile getirilmiştir. Çünkü pozitif ayrımcılık ve kota uygulaması gibi yöntemler kadını dezavantajlı konumundan kurtarmaktadır. Yani kadının siyasal yaşamda katılımının artması için, toplumsal yaşamın her alanında

kadın erkek eşitliğinin sağlanması önemlidir. Kadının toplumsal yaşamdaki etkinliğinin artması ile ekonomik yaşamda özgürce yer alacak ve siyasal yaşama katılmasının önündeki engeller büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.

Yapılan anket ve görüşme sonucunda kadınlar, siyasal yaşama etkin olarak katıldıklarında işsizlik ve eğitim gibi toplumsal sorunların daha kolay çözüleceğini dile getirmişlerdir. Ayrıca kadınlar siyasete katıldıkça siyasette ki üslup değişecek, güven artacak, karşılıklı iletişim güçlenecek ve siyasete saygınlık gelecektir. Yapılan araştırmada kadınlar siyasete güvenmemektedirler. Siyasete katılmayan kadınların siyasete güvenleri beklenemez. Karar alma süreçlerinde ve mekanizmalarda kadınlar yer edindikçe siyasete olan güvenleri artacak, siyasete daha fazla katılacaklar ve demokratik sistem güçlenerek sürdürülecektir.

Demokrasi günümüzde sadece seçim zamanında vatandaşların temsilcilerini belirledikleri bir sistem değil, yaşam boyu devam eden ve kişilerin, grupların kendileriyle ve ortak yaşamla ilgili kararlara katılmalarını teşvik eden bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Kısaca toplumun dezavantajlı kesimini oluşturan kadınlar sosyal yaşama katıldıkça farkındalıkları artacak, siyasete katıldıkça da demokratik sistemin toplumsal meşruiyeti güçlenecektir.

KAYNAKÇA

Acar, Ahmet Cevat, **Kadınların İşletmelerde İstihdamı ve Kadınların Çalışmasına Karşı Tutumlarla İlgili Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Personel Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1992.

Akalın, Nazlı , “ *Kadınların Siyasal Karar Organlarında Temsil Hakkı*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi,2009.

Akfırat, Osman Nejat, “**Türkiye ve Almanya’da Yaşayan Üniversiteli Türk Gençlerinin Siyasal ve Toplumsal Katılım Türlerini ve Düzeylerini Belirleyen Etkenlerin Saptanması ve Karşılaştırılması**” **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Eğitim Psikolojisi Bilim Dalı, Ankara, 2010.

Akın, A. ve Demirel, S. Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt:25, Sayı:4, Özel Eki, 2003.

Altındal, Yonca, “Erkeksi Siyasetin “Erk”siz Dublörleri” **Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 12, Sayı 21 Haziran 2009

Almond, G. ve Verba, S., **The Civic Culture**, Princeton University Press, New Jersey, 1963.

Arat, Yeşim, “Türkiye’de Kadın Milletvekillerinin Değişen Siyasal Rollerini 1934-1980”, **75Yılda Kadınlar ve Erkekler**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1998.

Arat, Nejla, **Kadın Sorunu**, Say yayınları, İzmir, 1986.

Ayata, Ayşe, “Laiklik, Güç Ve Katılım Üçgeninde Kadın Ve Siyaset ” Der. A.B. Hacımiraçoğlu, **75 Yılda Kadınlar Ve Erkekler**, Tarih Vakfı Bilânço 98 Yayın Dizisi, İstanbul, 1998.

Ayata, Ayşe Güneş “Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı”, **1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, (Haz: Şirin Tekeli), 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

Aytaç, Serpil, **Çalışma Yaşamında Kadın**, TİSK, Türkiye’de Kadın İşgücü Seminerleri, Yayın No:192, TİSK Yayınları, Ankara, 1999.

Araslı, Oya, “Siyasal Katılma ve Kadın”, **Hukukta Kadın Sempozyumu**, Ankara, 30 Eylül-01 Ekim 1999.

Atauz, A. Kardam, F. Saktanber, A. **Toplumsal Cinsiyet Eğitimi El Kitabı** Yayınlanmamış Eğitim Materyali, KSSGM, Ankara, 1999.

Büyüköztürk Şener, **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2002,

Barutcuğil, İsmet, **İş Hayatında Kadın Yönetici**, Kariyer Yayıncılık, İstanbul, 2002.

Baykal, Deniz, **Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi**, Ankara Üniversitesi SBF Yayın No: 302, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.

Berktaş, Fatmagül, **Sivil Toplum ve Demokrasi**, Konferans Yazıları No:7, 2004.

Bora, Aksu, **Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emegi ve Kadın Öznelliğinin İnşası**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.

Bora, Aksu ve İştat, Ceren, *“Yerel Kadın Örgütü Olmak”*, **Düğüm Bilgisi**, Kader Yayınları, Ankara, 2006.

Bozkurt Şener, Ekin, **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi**, Uzmanlık Tezi, KSGM, Ankara, 2011.

Cornell, R.W, **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998.

Çadır, Mustafa, **Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasal Partilerin Kadın Kollarının Rolü(TBMM bağlamında Ankara İli Örneği)** , KSGM, Ankara, 2011.

Çakır, Serpil, **Türkiye’de Feminizmin Dünü ve Bugünü**, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, cilt: 13,İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

Çakır, Serpil, *“Siyasal Yasama Katılım Mücadelesinde Türk Kadını”*, **Kadınlar ve Siyasal Yaşam, Eşit Hak Eşit Katılım**, der. Necla Arat, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991.

Çitci, Oya, **Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:200, Sevinç Matbaası, Ankara, 1982.

Çukurçayır, M. Akif, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, Ankara, 2006.

Dahl, Robert, **Modern Political Analysis**, Prentice, New Jersey, 1976.

Daver, Bülent, **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993.
Demirbilek, Sevdâ, “*Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi*”, **Finans Politik &Ekonomik Yorumlar**, cilt:44, Sayı:511, 2007.

Doğramacı, Emel, **Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1992a.

Doğramacı, Emel “Atatürk ve Kadın Hakları”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı: 24, Cilt:8, Temmuz, 1992b.

Dökmen, Zehra, **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Dursun, Davut, **Siyaset Bilimi**, Beta Basım, İstanbul, 2008.

Ergil, Doğu, **Yabancılaşma ve Siyasal Katılma**, Olgaç Matbaası, Ankara, 1980.

Geçgin, “Ercan, Türkiye’de Kadınların Siyasal Katılımı: Ankara’da Akp’li ve Chp’li Kadın Karşılaştırması”, **VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi**, Ekim 2009.

Giddens, Anthony, **Sosyoloji**, Yayına Hazırlayanlar: Cemal Güzel, Hüseyin Özel, Ayraç Yayınları, Ankara, 2002.

Göksel, Burhan **Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 906, Ankara, 1993.

Gökçimen, Semra, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılımı”, **Yasama Dergisi**, sayı:10,Eylül, Ekim, Kasım, Aralık, 2008.

Güldiken, Nevzat, **Toplumbilim Boyutuyla Siyasal Katılım**, Dilek Ofset, Sivas,1996.

Gücük, Duygu, “**Kadınların Siyasal Katılımları ve Katılma Etki Eden Faktörler: Ankara- Mamak/ Çankaya Örneği**” ,Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2006.

KAGİDER, **Cinsiyet Eşitliği Yolunda Yerel Politikalar Raporu**, “Yerel Yönetimlerin Kadınların Yaşamına Etkileri” ,Ankara, Haziran, 2006.

Kalaycıoğlu, Ersin, **Karşılaştırmalı Siyasal Katılma**, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No: 10, İstanbul, 1983.

Kapani, Münci, **Politika Bilimine Giriş**, Bilgi Yayınları, Ankara, 2010.

Kaplan, L. “**Cemiyetlerde ve siyasi teşkilatlarda Türk kadını (1908-1960)**” AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998.

Kılıç, Zeynep; **Eşitlik İçin Kadın Politikaları**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma Ve Uygulama Merkezi Kader yayınları, Ankara, 2000.

Kırkpınar, Leyla, **Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın**, 75. Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

Kışlalı, Ahmet Taner, **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, İmge Kitabevi, Ankara, 2003.

Kızılloluk, Hakkı, “Cumhuriyet Döneminde Kadına Verilen Siyasal Haklar ve Bunun Siyasal Katılım Üzerindeki Etkileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı. 22, yıl.1999.

Koray, Meryem, “Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt.25, Sayı.1, Ankara, Mart 1992.

Koray, M. Günümüzdeki yaklaşımlar ışığında kadın ve siyaset, *Devlet-kadın-siyaset*. TÜSES Yayınları, İstanbul,1991.

Kurnaz, Şefika, **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2422, Bilim ve Kültür Dizisi: 617, Düşünce Dizisi: 23, Ankara, 1991.

Milbrath, Lester W., **Political Participation: How and Why do People Get Involved in Politics?**, Rand McNally and Company, Chicago, 1965.

Minibaş, T.,”Siyasal Partiler Yelpazesinde Kadının Konumu”, **Kadın Gerçeklikleri**, Der:Necla Arat,İstanbul,Say Yay., 1996

Moroğlu, Nazan; Uluslar **Arası Belgelerde Kadın Erkek Eşitliği**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2005.

Negiz, Nilüfer “Türkiye’de Yerel Siyasette Kadının Konumu: Siyasetçi Kadınlar Gözüyle Eleştirel Bir Değerlendirme” **Yerel Siyaset Dergisi**, Okutan Yayınları, Ocak, 2008.

Nie, Norman H., Verba, Sidney, Converse, Philip E., **Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı**, Çev: Turan, İlder, Tuncer Karamustafaoğlu, Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları, Ankara, 1989.

Odabaşı, Yavuz, “Anket Yöntemi”, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, Açıköğretim Fakóltesi Yayınları, Eskişehir, 1999.

Okutan, Atakan, **Türkiye’de Kentleşme ve Siyasal Yapı**, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ekin Matbaacılık, Ankara, 1995.

Özbudun, Ergun, **Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Yayını, No: 363, Ankara, 1975.

Özdamar, Kazım, **Paket Programları ile İstatistiksel Veri Analizi-1**, Kaan Kitapevi, Eskişehir,1999.

Öztekin, Ali, **Siyaset Bilimine Giriş**, Siyasal Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, 2007.

Say, Gürgün, **Siyasal Değişimde Kadın Boyutu**, Kurtiş Matbaacılık, 1998.

Sayer, Handan, **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı**, Uzmanlık Tezi, KSGM, Ankara, 2011.

Savcı, İlkay, “Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 54, Sayı: 1,1999.

Scott, Joan W. **Toplumsal Cinsiyet: Faydalı bir Tarihsel Analiz Kategorisi**, Agorakitaplığı: Feminist Kitaplık:152, İatanbul,2007.

Sitembölükbaşı, Şaban, **Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler**, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2001

Suğur, Serap, “Kadın haklarında Temel Yaklaşımlar” Ed: G. Y. Oğuz, **Toplumsal yaşamda kadın**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2006.

Talası, Gülay, **Siyaset Çıkmazında Kadın**, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1996.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013**, Ankara,2008.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet rapor**, Ankara, 2009.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu**, Ankara, 2012.

Tekeli, Şirin, **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, İstanbul, 1982.

Tekeli, Şirin, “Kadınların Siyasetten Dışlanmışlıklarının 55 Yıllık Öyküsü”, **Kadınlar ve Siyasal Yaşam: Eşit Hak- Eşit Katılım**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1991.

Toprak, Zerrin, “Halk fırkasından önce kurulan parti: Kadınlar Halk Fırkası”, **Tarih ve Toplum**, Cilt:9, Sayı:51, 1988.

Tokgöz, Oya. **Siyasal Haberleşme ve Kadın: 1973 Genel Seçiminde Ankara'nın Çankaya İlçesinde Yapılan Araştırmalar**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. Ankara.1979.

Turan, İlter, **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış**, Der Yayınları, İstanbul, 1977.

Türel, Nesrin ve Çağlar, Nedret “Yerel Yönetimde Kadın Temsili- Isparta İli Örneği”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1,2010.

Timisi, N. ve. Gevrek, M. A.,”1980’ler Türkiye’inde feminist hareket: Ankara çevresi”. A. Bora, A. Günel (Der.). **90’larda Türkiye’de Feminizm**, İletişim Yayınları, 2007.

TÜSİAD, “**Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş**”, Lebib Yalkın Yayınları, İstanbul, 2000.

TÜSİAD ve KAGİDER, **Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği** Yayın No. TÜSİAD-T/2008-07/468, İstanbul,2008.

Uysal, Birkan, **Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi**, TODAİE, Ankara, 1984.

Unat-Abadan, Nermin, “**İnsan Hakları Ve Kadın Hakları**”, İnsan Hakları Armağanı, Birleşmiş Milletler Türk Derneği, Ankara,1978.

Unat-Abadan, Nermin, “Toplumsal Değişme ve Türk Kadını” **Türk Toplumunda Kadın**, Derleyen: Nermin ABADAN UNAT, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 1979.

United Nation, The World's Women 2010,New York, 2010.

UNESCO, “**Guidelines on Gender-Neutral Language**”, Paris, 1999.

UNİCEF, Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, Türkiye, 2003.

Uysal, Birkan, **Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi**, TODAİE, Ankara, 1984.

Üşür-Sancar, Serpil, “**Siyasal Yaşam Ve Kadınlara Destek Politikaları**” , Ankara, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, 1997.

Weiner, Myron “Political Participation: Crisis of the political Process”, **Crises and Sequences in Political Development**, Ed. By. Leonard Binder, Sidney Verba, James S. Coleman, v.d., Princeton University Press, New Jersey, 1971.

Yaraman, Ayşegül, **Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili**, Bağlam Yayıncılık, 1. Basım, İstanbul, 1999.

Yurtsever, Kezban, Kademe Öğretmenlerinin Öğrencilere Yönelik Tutumlarının *Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Temmuz 2011.

Yücekök, Ahmet, **Siyasetin Toplumsal Tabanı**, Ankara Üniversitesi SBF Yayın No: 565, Sevinç Matbaası, Ankara, 1987.

İnternet Kaynakları

Gümüšoğlu, Firdevs, “Ders kitaplarındaki cinsiyetçiliğin seksen yıllık serüveni”
http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/ders_kitaplarindaki_cinsiyetcilik.pdf

ILO, Global Employment Trends, International Labour Office – Geneva, 2010.
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_elm/---trends/documents/publication/wcms_120471.pdf(Erişim Tarihi:04.03.2012)

IPU, Women’s Suffrage, <http://www.ipu.org/english/issues/wmndocs/suffrage.htm>
 (Erişim Tarihi: 24.04.2012)

Inter- Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/world.ht> (Erişim Tarihi:10.06.2012)

Inter- Parliamentary Union, <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (Erişim Tarihi:10.06.2012)

http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html (Erişim Tarihi:05.04.2012)

<http://www.quotaproject.org/system.cfm> (Erişim Tarihi:05.06.2012)

http://www.ka-der.org.tr/tr/down/2012_KADIN_ISTATISTIKLERI.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2012)

http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_color.pdf (Erişim tarihi:04.03.2012)

<http://www.bdp.org.tr/hakkimizda/program.html>.(Erişim Tarihi:28.04.2012)

http://www.chp.org.tr/?page_id=657,(Erişim Tarihi:28.04.2012)

<http://www.odp.org.tr/genel/tuzuk.php>, (Erişim Tarihi:28.04.2012)

<http://web.akparti.org.tr/media/teskilat/T%C3%BCz%C3%BCk.pdf>,(Erişim Tarihi:28.04.2012)

<http://www.kadinininsanhaklari.org/kategori/haberler/29968/kadindan-sorumlu-devlet-bakanligi-nin-kapatilmasina-karsiyiz> (Erişim Tarihi:05.04.2012)

EK 1

Dünya Ülkelerinde Kadın Parlamenter Oranları

Dünya Sıralam	Ülkeler	Tek meclis veya Temsilciler Meclisi			Senato		
		Toplam Sayı	Kadın Sayısı	%	Toplam Sayı	Kadın Sayısı	%
1	Ruanda	80	45	56.3	26	10	38.5
2	Andorra	28	14	50.0	---	---	---
3	Küba	586	265	45.2	---	---	---
4	İsveç	349	156	44.7	---	---	---
5	Seyşeller	32	14	43.8	---	---	---
6	Finlandiya	200	85	42.5	---	---	---
7	Güney Afrika	400	169	42.3	53	17	32.1
8	Hollanda	150	61	40.7	75	27	36.0
9	Nikaragua	92	37	40.2	---	---	---
10	İzlanda	63	25	39.7	---	---	---
11	Norveç	169	67	39.6	---	---	---
12	Mozambik	250	98	39.2	---	---	---
13	Danimarka	179	70	39.1	---	---	---
14	Kosta Rika	57	22	38.6	---	---	---
15	Angora	220	84	38.2	---	---	---
16	Berlin	150	57	38.0	71	29	40.8
17	Arjantin	257	96	37.4	72	28	38.9
18	İspanya	350	126	36.0	263	88	33.5%
"	Tanzanya	350	126	36.0	---	---	---
19	Uganda	386	135	35.0	---	---	---
20	Nepal	594	197	33.2	---	---	---
21	Almanya	620	204	32.9	69	19	27.5
22	Sırbistan	250	81	32.4	---	---	---
23	Ekvador	124	40	32.3	---	---	---
"	Timor-Leste	65	21	32.3	---	---	---
24	Yenizellanda	121	39	32.2	---	---	---
"	Slovenya	90	29	32.2	40	1	2.5
25	Belarus	110	35	31.8	58	19	32.8
26	Cezair	462	146	31.6	136	7	5.1
27	Guyana	67	21	31.3	---	---	---
28	Makedonya	123	38	30.9	---	---	---
29	Burundi	105	32	30.5	41	19	46.3
30	Portekiz	230	66	28.7	---	---	---
32	İsviçre	200	57	28.5	46	9	19.6
33	Avusturya	183	51	27.9	61	19	31.1
34	Etopya	547	152	27.8	135	22	16.3
35	Afganistan	249	69	27.7	102	28	27.5
36	Tunuz	217	58	26.7	---	---	---
37	Güney Sudan	332	88	26.5	50	5	10.0
38	El Salvador	84	22	26.2	---	---	---
"	Meksika	500	131	26.2	128	29	22.7
39	Bolivya	130	33	25.4	36	17	47.2
40	Irak	325	82	25.2	---	---	---
41	Lao Demokratik	132	33	25.0	---	---	---

	Halk Cumhuriyeti						
"	Lesoto	120	30	25.0	33	7	21.2
"	Lüksemburg	60	15	25.0	---	---	---
42	Avustralya	150	37	24.7	76	29	38.2
"	Kanada	308	76	24.7	103	39	37.9
43	Sudan	354	87	24.6	28	5	17.9
44	Nambia	78	19	24.6	26	7	26.9
"	Vietnam	500	122	24.4	---	---	---
45	Kazakistan	107	26	24.3	47	2	4.3
46	Tacikistan	25	6	24.0	---	---	---
47	Hırvatistan	151	36	23.8	---	---	---
48	Polanya	460	109	23.7	100	13	13.0
49	Singapur	98	23	23.5	---	---	---
50	Kırgızistan	120	28	23.3	---	---	---
51	Litvanya	100	23	23.0	---	---	---
52	Pilipinler	284	65	22.9	23	3	13.0
53	Senegal	150	34	22.7	100	40	40.0
54	Pakistan	342	77	22.5	104	17	16.3
55	Malawi	193	43	22.3	---	---	---
"	İngiltere	650	145	22.3	827	181	21.9
56	Moritanya	95	21	22.1	56	8	14.3
57	Çek Cumhuriyeti	200	44	22.0	81	15	18.5
"	Eritre	150	33	22.0	---	---	---
"	özbekistan	150	33	22.0	100	15	15.0
58	İtalya	630	136	21.6	321	61	19.0
59	Peru	130	28	21.5	---	---	---
60	Bosna Hersek	42	9	21.4	15	2	13.3
61	Çin	2978	635	21.3	---	---	---
62	Bulgaristan	240	50	20.8	---	---	---
"	Cape Verde	72	15	20.8	---	---	---
"	Dominik Cumhuriyeti	183	38	20.8	32	3	9.4
63	Kamboçya	123	25	20.3	59	8	13.6
64	İsrail	120	24	20.0	---	---	---
65	Estonya	101	20	19.8	---	---	---
"	Moldovya	101	20	19.8	---	---	---
66	Bangladeş	350	69	19.7	---	---	---
67	Honduras	128	25	19.5	---	---	---
68	Litvanya	141	27	19.1	---	---	---
69	Monako	21	4	19.0	---	---	---
"	Tacikistan	63	12	19.0	34	5	14.7
70	Fransa	577	109	18.9	347	77	22.2
71	Mauritius	69	13	18.8	---	---	---
72	Yunanistan	300	56	18.7	---	---	---
73	San Marino	60	11	18.3	---	---	---
74	Endonezya	560	102	18.2	---	---	---
75	Madagaskar	365	64	17.5	164	20	12.2
"	Birleşik Arap Emirlikleri	40	7	17.5	---	---	---
77	Slovenya	150	26	17.3	---	---	---
78	Mortoca	395	67	17.0	270	6	2.2
"	Venezüella	165	28	17.0	---	---	---
79	ABD	432	73	16.9	100	17	17.0
80	Türkmenistan	125	21	16.8	---	---	---
82	Azerbaycan	125	20	16.0	---	---	---
83	Gabon	114	18	15.8	102	18	17.6
"	Tayland	500	79	15.8	149	23	15.4

"	Kore	300	47	15.7	---	---	---
85	Kore	687	107	15.6	---	---	---
87	İrlanda	166	25	15.1	60	18	30.0
88	Zimbabve	214	32	15.0	99	24	24.2
"	Türkiye	550	78	14.2	---	---	---
90	Kamerun	180	25	13.9	---	---	---
92	Rusya	450	61	13.6	169	8	4.7
"	Svaziland	66	9	13.6	30	12	40.0
93	Grenada	15	2	13.3	13	3	23.1
"	Guatemala	158	21	13.3	---	---	---
"	Nijer	113	15	13.3	---	---	---
94	Bahama	38	5	13.2	16	4	25.0
97	Jamaika	63	8	12.7	21	5	23.8
98	Afrika	104	13	12.5	---	---	---
"	Dominik	32	4	12.5	---	---	---
"	Paraguay	80	10	12.5	45	7	15.6
99	Montagano	81	10	12.3	---	---	---
100	Kolombiya	165	20	12.1	100	16	16.0
"	Uruguay	99	12	12.1	31	4	12.9
101	Suriye Arap Cumhuriyeti	250	30	12.0	---	---	---
102	Surinam	51	6	11.8	---	---	---
103	Zambiya	157	18	11.5	---	---	---
104	Romanya	330	37	11.2	136	8	5.9
105	Togo	81	9	11.1	---	---	---
106	Fildişi Sahili	254	28	11.0	---	---	---
"	Hindistan	545	60	11.0	238	24	10.1
"	Liberya	73	8	11.0	30	4	13.3
107	Japonya	480	52	10.8	242	45	18.6
"	Ürdün	120	13	10.8	60	7	11.7
108	Ermenistan	131	14	10.7	---	---	---
"	Kıbrıs	56	6	10.7	---	---	---
109	Antigua ve Barbuda	19	2	10.5	17	5	29.4
110	Malezya	221	23	10.4	66	15	22.7
111	Mali	147	15	10.2	---	---	---
112	Bahreyn	40	4	10.0	40	11	27.5
"	Barbados	30	3	10.0	21	7	33.3
"	Ekvator Ginesi	100	10	10.0	---	---	---
"	Gine-Bissau	100	10	10.0	---	---	---
113	Kenya	224	22	9.8	---	---	---
114	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	492	44	8.9	108	5	4.6
115	Macaristan	386	34	8.8	---	---	---
116	Kiribati	46	4	8.7	---	---	---
"	Malta	69	6	8.7	---	---	---
117	Brezilya	513	44	8.6	81	13	16.0
118	Butan	47	4	8.5	25	6	24.0
"	Panama	71	6	8.5	---	---	---
119	Benin	83	7	8.4	---	---	---
120	Gana	230	19	8.3	---	---	---
121	Ukrayna	450	36	8.0	---	---	---
122	Botsvana	63	5	7.9	---	---	---
123	Gambiya	53	4	7.5	---	---	---
124	Kongo	137	10	7.3	72	10	13.9
125	Nijerya	352	24	6.8	109	7	6.4
"	Antigua ve	546	37	6.8	---	---	---

	Barbuda						
126	Malezya	15	1	6.7	---	---	---
"	Tuvalu	15	1	6.7	---	---	---
127	Georgia	137	9	6.6	---	---	---
128	Maldivler	77	5	6.5	---	---	---
129	Myanmar	428	25	5.8	224	4	1.8
"	Sri Lanka	225	13	5.8	---	---	---
130	Haiti	95	4	4.2	30	1	3.3
131	Samoa	49	2	4.1	---	---	---
132	Moğolistan	76	3	3.9	---	---	---
133	Tonga	28	1	3.6	---	---	---
134	Belize	32	1	3.1	13	5	38.5
"	İran (İslam Cumhuriyeti)	290	9	3.1	---	---	---
"	Lübnan	128	4	3.1	---	---	---
135	Komorlar	33	1	3.0	---	---	---
"	Marshall Adaları	33	1	3.0	---	---	---
136	Mısır	508	10	2.0	180	5	2.8
137	Vanuatu	52	1	1.9	---	---	---
138	Umman	84	1	1.2	83	15	18.1
139	Papua Yeni Gine	109	1	0.9	---	---	---
140	Yemen	301	1	0.3	111	2	1.8
141	Kuveyt	65	0	0.0	---	---	---
"	Mikronezya (Federal Devletleri)	14	0	0.0	---	---	---
"	Nauru	18	0	0.0	---	---	---
"	Palau	16	0	0.0	13	2	15.4
"	Katar	35	0	0.0	---	---	---
"	Suudi Arabistan	150	0	0.0	---	---	---
"	Solomon Adaları	50	0	0.0	---	---	---

Kaynak: Inter-Parliamentary Union (2012): <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> (10.06.2012)

EK 2: Anket Formu

Bu anket, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütmekte olduğum "Kadınların Siyasete İlgileri ve Katılım Düzeyleri: Uşak İli Örneği " isimli yüksek lisans tezi çerçevesinde veri toplamak için hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen bilgiler bilimsel amaçla kullanılacak olup, bilgiler saklı tutulacaktır. Bu nedenle, adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Aşağıdaki ifadeleri doğru cevaplamanız ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanız çalışma açısından çok önemlidir.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

Elvan DÜRBİN

1.KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız: a)18–25 b)26–35 c)36–45 d)46 – 55 e)56 ve üstü

2. Medeni Durumunuz: a) Bekâr b) Evli c) Boşanmış

3. Çocuğunuz var mı? a) Evet b) Hayır

4. Varsa, Çocuk Sayınız: a)1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5 ve üzeri

5. Eğitim Durumunuz:

a) Okur-yazar b) İlkokul ve dengi mezunu

c) Ortaokul ve dengi mezunu d) Lise ve dengi mezunu

e) Yüksekokul mezunu f) Üniversite mezunu

g) Yüksek lisans/Doktora mezunu

6. Mesleğiniz:

a) Çalışmıyor/Ev hanımı	b) Özel sektörde ücretli çalışan
c) Serbest Meslek	d) Özel sektörde işveren/yönetici
e) Kamu sektörü	f) Emekli
g) Öğrenci	h) Diğer

7. Eşinizin eğitim durumu: (Evli iseniz)

a) Okur-yazar	b) İlkokul ve dengi mezunu
c) Ortaokul ve dengi mezunu	d) Lise ve dengi mezunu
e) Yüksekokul mezunu	f) Üniversite mezunu
g) Yüksek lisans/Doktora mezunu	

8. Eşinizin mesleği: (Evli iseniz)

a) Çalışmıyor/İşsiz	b) Özel sektörde ücretli çalışan
c) Serbest Meslek	d) Özel sektörde işveren/yönetici
e) Kamu sektörü	f) Emekli
g) Öğrenci	h) Diğer

9. Kişisel Gelir Düzeyiniz: (Eğer çalışıyorsanız.)

a) 0-500 TL	b) 501-1000 TL.
c) 1001-1500 TL	d) 1501-2000 TL.
e) 2001-3000 TL	f) 3000 TL'den yukarı

10. Aile Gelir Düzeyiniz

a) 0-500 TL	b) 501-1000 TL.
c) 1001-1500 TL	d) 1501-2000 TL.
e) 2001-3000 TL.	f) 3000 TL'den yukarı

2. ÜYELİK

Aşağıdaki kuruluşlara üyelik durumunuzu belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Hiç üye değilim	Önceden üyeydim ama şimdi değilim	Pasif üyeyim	Aktif üyeyim
11. Bir siyasi partiye	1	2	3	4
12. Bir spor kulübüne	1	2	3	4
13. Siyasal bir kadın grubuna	1	2	3	4
14. Boş zaman etkinliklerini değerlendirmek amaçlı kurulmuş bir dernek ya da gruba	1	2	3	4
15. Gereksinimi olanlara yardım etmek amaçlı kurulmuş bir dernek ya da kuruluş	1	2	3	4
16. Kültürel ve sanatsal amaçlar doğrultusunda kurulmuş bir derneğe	1	2	3	4

3. KATILIM BEKLENTİSİ

Aşağıdaki ifadeleri şimdi veya gelecekte yapıp yapmayacağınızı belirtiniz? (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
17. Düzenli olarak oy kullanırım.	1	2	3	4	5
18. Üzerimde, siyasal bir oluşumu simgeleyen rozet ya	1	2	3	4	5
19. Bir siyasi parti için gönüllü çalışırım.	1	2	3	4	5
20. Bir kuruluşu karşı düzenlenen boykota katılırım.	1	2	3	4	5
21. Protestolar, yürüyüşler gibi siyasal eylemlere	1	2	3	4	5

4. ÖZEL İLGİ GRUPLARINA DESTEK

Aşağıdaki kuruluşlara gelecekte veya şimdi katılıp katılmama konusundaki görüşünüzü belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Katılmam	Katılırım	Bilmiyorum
22. Sendikalar.	1	2	3
23. Meslek örgütleri	1	2	3
24. Düşünce örgütleri	1	2	3
25. Kadın örgütleri	1	2	3

5.KİŞİSEL SİYASAL HEDEFLER

Aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
26.Siyaset ve siyasal konularda konuşmaktan hoşlanırım.	1	2	3	4	5
27.Siyasal konularında kariyer yapmak istiyorum.	1	2	3	4	5
28.Gelecekte siyasete atılıp milletvekili olmak istiyorum.	1	2	3	4	5
29.Gelecekte siyasete atılıp belediye başkanı olmak istiyorum.	1	2	3	4	5
30.Gelecekte siyasete atılıp bir siyasi partinin yönetim kademelerinde görev almak istiyorum.	1	2	3	4	5
31.Siyasette etkin olmak istiyorum.	1	2	3	4	5

6. VATANDAŞLIK DAVRANIŞLARI

Aşağıdaki davranışları hangilerini yapıp yapmadığınızı belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
32.Milletvekilleriyle iletişim kurmak ya da ziyaret etmek isterim.	1	2	3	4	5
33.Bir konuyla ilgili görüşlerinizi ifade etmek için bir gazete, radyo ya da televizyon programıyla iletişime geçerim.	1	2	3	4	5
34.İmza kampanyasına katılmak(e posta kampanyaları dâhil) isterim.	1	2	3	4	5
35.Aynı görüşte olmadığını bildiğim kişilerin bile siyasi konularla ilgili konuşmalarını dinlerim.	1	2	3	4	5
36.Bir konu hakkında haber izlesem ya da okusam hikâyenin tek tarafı olarak anlatıp anlatılmadığını anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
37.Siyasetle ilgili haberler duyduğumda, gerçekten neler olup bittiğini anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5

7. BAŞKALARI İLE SİYASAL İLETİŞİM

Aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana “X” işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
38. Ailem ile siyasi konularda konuşurum.	1	2	3	4	5
39. Ailem siyasi konulardaki görüşleri ile ilgiliyim.	1	2	3	4	5
40. Arkadaşlarım ile siyasi konularda konuşurum.	1	2	3	4	5
41. Arkadaşlarımın siyasi konulardaki görüşleri ile ilgiliyim.	1	2	3	4	5
42. Arkadaşlarım, siyasetle ve gündemle ilgili görüşlerim arkadaşlarımdan farklı olsa da görüşlerimi ifade etmemi desteklerler	1	2	3	4	5

8. SİYASAL DÜŞÜNCEYİ İFADE ETME YOLLARI

	Hayır	Evet
43. Seçim döneminde başkalarıyla, “neden bir parti ya da aday için oy kullanmaları gerektiğini” konuşup açıklamak ister misiniz?	1	2
44. Şimdi veya gelecekte, internet üzerinden (web sitesi, blog, chatroom vb.) siyasi konularda görüşlerinizi açıklamak ister misiniz?	1	2
45. Şimdi veya gelecekte, gençlerin siyasi görüşlerini ortaya koyduğu kadın forumu, şiir dinletisi, konser vb. gibi etkinliklere katılmak ister misiniz?	1	2
46. Şimdi veya gelecekte, siyasi ya da toplumsal gruplar ya da adaylar için kapı kapı dolaşarak tanıtım yapmak ister misiniz?	1	2

9.SİYASAL EĞİLİM/TUTUM

Aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana “X” işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
47.Siyasi karar alma mekanizmalarında, yerel yönetimlerde ve TBMM’de daha çok kadın görmek isterim.	1	2	3	4	5
48.Siyasette kadın-erkek eşitliğinin sağlanması demokrasinin koşullarından biridir.	1	2	3	4	5
49.Aile içindeki sorumluluklar kadınların siyasette daha fazla yer almalarına engel olmaktadır.	1	2	3	4	5
50.Kadınların siyasi alanda daha çok söz sahibi olması halinde ülke sorunları daha kolay çözülecektir.	1	2	3	4	5
51. Kadın adayların fazla olduğu bir partiyi seçimlerde tercih ederim.	1	2	3	4	5
52.Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarında az bir oranda temsil edilmesinin nedeni, kadınlara şans verilmemesidir.	1	2	3	4	5
53.Milletvekili seçimlerinde bütün partiler ilk sıralarda kadın adaylara yer vermelidir.	1	2	3	4	5
54.Kadınların siyasi karar alma mekanizmalarına daha fazla katılımı kadın sorunlarının çözümü için gereklidir.	1	2	3	4	5
55.Kadınların siyasete katılımında aile desteği önemli bir faktördür.	1	2	3	4	5
56.Siyasi parti yönetim organlarında kadınların erkeklerle eşit temsil edilmesi gereklidir.	1	2	3	4	5
57.Siyasi karar alma mekanizmalarındaki cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasında kadın sivil toplum kuruluşları önemli rol oynamaktadır.	1	2	3	4	5
58. TBMM’de kadın milletvekili oranı kadınların temsili açısından yeterli değildir.	1	2	3	4	5
59.Geleneksel/Ataerkil bakış açısı kadınların siyasal yaşama katılımında önemli bir engeldir.	1	2	3	4	5

10.SİYASAL BİLGİ

Aşağıda bulunan bilgilerin size göre doğru veya yanlış olduğunu cevaplayınız?	Yanlış	Doğru
60.Bir partinin meclise girebilmesi için, bütün Türkiye’de en az % 10 oy alması gerekir.		X
61.Bir seçim çevresinden milletvekili seçilebilmek için gerekli oy oranı, o seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısına göre değişir.		X
62.Türkiye Büyük Millet Meclisi 350 milletvekilinden oluşur.	X	
63.Uşak Belediye Başkanının adı Ali Erdoğan’ dır.		X
64.Seçmenler oy pusulasında partiler için değil, adaylar için oy kullanır.	X	
65.Oy kullanabilmek için 20 yaşını doldurmuş olmak gerekir.	X	
66.Uşak Valisinin adı Özdemir Çakacak’dır.		X
67.Belediye Başkanının görev süresi 5 yıldır.		X
68.Cumhurbaşkanı olabilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak gerekir	X	
69.Devlet memurları (akademisyenler hariç) siyasi partilere üye olabilirler	X	
70.Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır.		X
71.Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmektedir.		X
72.Mecliste 5 kadın bakan bulunmaktadır.	X	
73.Mecliste kadın vekil sayısı 203 dür.	X	

11. MEDYA KULLANIMI

Aşağıdaki medya kullanımınızla ilgili verilen ifadelerden; (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana “X” işaretini koyunuz.)	Kesimlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesimlikle Katılıyorum
74.Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’de yerel haberleri izlerim.	1	2	3	4	5
75.Siyasal ve güncel olaylarla ilgili bilgi için TV’ de ulusal haberleri izlerim.	1	2	3	4	5
76.Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri radyodan dinlerim	1	2	3	4	5
77.Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri gazeteden okurum.	1	2	3	4	5
78.Siyasal ve güncel olaylarla ilgili haberleri internette okurum.	1	2	3	4	5

12. GÜVEN

Aşağıdaki medya kullanımınızla ilgili verilen ifadelerden; (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
79. Türkiye Büyük Millet Meclisine güvenirim.	1	2	3	4	5
80. Cumhurbaşkanına güvenirim.	1	2	3	4	5
81. Genel olarak eğitim sistemine güvenirim.	1	2	3	4	5
82. Emniyete güvenirim.	1	2	3	4	5
83. Hükümete güvenirim.	1	2	3	4	5
84. Mahkemelere güvenirim.	1	2	3	4	5

13. SEÇİLMİŞ YETKİLİLERE KARŞI TUTUMLAR

Aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz. (Görüşünüzü yansıtan sütundaki alana "X" işaretini koyunuz.)	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
85. Genelde seçilmiş yetkililer güvenilirmez.	1	2	3	4	5
86. Genellikle seçilmiş yetkililerin güvendikleri tek şey paradır.	1	2	3	4	5
87. Genelde seçilmiş yetkililer yandaşlarına hizmet ederler.	1	2	3	4	5
88. Hükümet orta ve alt gelir düzeyindeki insanları önemsemiyor.	1	2	3	4	5
89. Hükümet sıradan insanlar için değil, daha çok varlıklı insanlar için çalışmaktadır.	1	2	3	4	5

İLGİNİZ VE SABRINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ...

EK 3: Görüşme Formu

Bu görüşme formu, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütmekte olduğum “Kadınların Siyasete İlgileri ve Katılım Düzeyleri: Uşak İli Örneği ” isimli yüksek lisans tezi çerçevesinde veri toplamak için hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen bilgiler bilimsel amaçla kullanılacak olup, bilgiler saklı tutulacaktır.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

Elvan DÜRBİN

1. Yaşınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
3. Mesleğiniz nedir? Su anda çalışıyor musunuz?
4. Medeni durumunuz?
5. Çocuklarınız var mı? (kaç tane)?
6. Gelir düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?
7. Parti veya STK da ki göreviniz nedir? Kaç yıldır görev yapıyorsunuz?
8. Siyasete ilginiz ne zaman ve nasıl başladı? Siyasal geçmişinizi kısaca anlatır mısınız? Siyasal-sivil topluma girme kararını kendiniz mi verdiniz? Yoksa aileden veya yakın çevrenizden mi etkilendiniz ve ne tür tepkiler aldınız?
9. Meclisteki kadın milletvekili oranı hakkında ne düşünüyorsunuz? Kadınların siyasal katılımını artırmak için neler yapılabilir?
10. Sizde kadınlar mı erkekler mi kadınları daha iyi temsil etmektedir? Kadın milletvekillerinin tüm kadınları temsil ettikleri, kadınların seslerini duyurma görevini yerine getirdikleri söylenebilir mi?

11. Sizce kadın milletvekili sayısının artması Türkiye’de neleri değiştirebilir? Kadın milletvekili sayısındaki artış Türkiye’de kadın sorunlarını çözümede etkili olur mu?
12. Toplumda kadının erkeğe oranla daha pasif oluşunu, toplumun kadına yönelik bir baskısı olarak değerlendirebilir miyiz?
13. Kadının annelik, eş v.b sorumluluklarının erkeğe göre daha fazla olması, siyaset, yönetim ve çalışma yaşamında kadının geri planda olmasının nedeni nedir?
14. Diğer ölkelerle karşılaştırıldığında kadınların Türkiye’de siyasal haklarını önceki yıllarda kazanmış olmalarına rağmen, siyasete katılmalarının sadece “oy verme” ile sınırlı kalmasının nedenleri neler olabilir?
15. şu anda bulunduğunuz konum gereği kadın sorunlarını çözümede katkı sağladığınızı düşünüyor musunuz? Bu konuda yönetim den gerekli destek alıyor musunuz?

